

Vrolijke kindervriend of zwarte slaaf: communiceren over Zwarte Piet

*Kwalitatief framingonderzoek naar frames in het publieke debat en
publieke uitingen van gemeenten en bedrijven naar aanleiding van
het debat over Zwarte Piet in 2013 en 2014*

Figuur 1 Verschillende frames om dezelfde Sinterklaasintocht te beschrijven: de voorpagina's van De Telegraaf en de Volkskrant na de Sinterklaasintocht in november 2014.

Sibel Sukan
S1436848
sibel@xs4all.nl

Begeleider: Prof. dr. J.C. de Jong
Tweede lezer: Dr. H. Jansen

MA Nederlandse Taal en Cultuur
Universiteit Leiden

Masterscriptie - 20 ECTS

18 juni 2015

Samenvatting

Elke tekst wordt vanuit een bepaalde invalshoek, oftewel frame, geschreven. Het frame dat wordt gekozen bepaalt uiteindelijk hoe de tekst wordt geïnterpreteerd en beoordeeld. Onderzoek naar framing biedt de mogelijkheid om bewust gebruik te maken van frames en deze strategisch in te zetten. Dat maakt framing tot een belangrijk retorisch middel in elke vorm van communicatie.

In deze scriptie is onderzocht hoe politici en bedrijven in hun publieke verklaringen strategisch omgaan met de verschillende frames in het debat rondom Zwarte Piet. Niet eerder is er zo veel aandacht voor Zwarte Piet als in het najaar van 2013. In de traditionele en sociale media ontstaat discussie over de vraag of Zwarte Piet racistisch is. Er lijkt geen krant of actualiteitenprogramma waar geen aandacht wordt besteed aan de kleur van Zwarte Piet. Van de organisatoren van de Sinterklaasintoct en bedrijven die sinterklaasproducten aanbieden wordt verwacht dat ze een standpunt innemen en reageren op de discussie. De polarisatie tussen de voor- en tegenstanders van Zwarte Piet maakt het een uitdaging voor politici en bedrijven om met hun reactie te manoeuvreren tussen de verschillende opvattingen en strategisch gebruik te maken van de verschillende frames.

De onderzoeksvraag die in deze scriptie wordt beantwoord is de volgende: *Hoe maken publieke instellingen in hun publieke verklaringen in 2013 en 2014 strategisch gebruik van de frames rondom de zwartepietdiscussie die vanuit de sociale media en opiniestukken tussen oktober en december 2013 te destilleren zijn?*

Deze onderzoeksvraag is beantwoord door middel van een kwalitatieve framinganalyse aan de hand van de onderzoeksmethode van Baldwin van Gorp. Door middel van een inductieve framinganalyse zijn de frames rondom het zwartepietdebat in kaart gebracht. Hiervoor zijn discussiebijdragen in de traditionele geschreven media en in de online sociale media uit het najaar van 2013 onderzocht. Uit de grotere dagbladen (de Volkskrant, De Telegraaf, NRC Handelsblad, Trouw, Het Parool) zijn opiniestukken en ingezonden brieven onderzocht. Van sociale media zijn discussiebijdragen op de Facebookpagina's *Zwarte Piet is Racisme* en *Pietitie* gebruikt voor het onderzoek.

Het resultaat van de inductieve framinganalyse zijn vier frames, die samen als het ware een blauwdruk vormen van het debat rond de kleur van Zwarte Piet.

Het *Nederland-wordt-beter*-frame en het *racistische-karikatuur*-frame worden gebruikt door tegenstanders van een zwarte Zwarte Piet. Vanuit het *Nederland-wordt-beter*-frame is het belangrijk dat alle Nederlanders plezier beleven aan het Sinterklaasfeest. Om rekening te houden met de gevoelens van diegenen die zich gekwetst voelen door Zwarte Piet, wordt bijvoorbeeld een regenboog- of roetpiet voorgesteld. Omdat elke traditie zich ontwikkelt, is het niet meer dan logisch dat Zwarte Piet ook met zijn tijd meegaat.

Vanuit het *racistisch-karikatuur*-frame staat Zwarte Piet symbool voor de positie van mensen met een donkere huidskleur en allochtonen in Nederland. Er is te weinig aandacht voor het slavernijverleden en te weinig besef van alledaags racisme. Het afschaffen of veranderen van Zwarte Piet zou een teken van respect zijn tegenover Nederlanders met een donkere huidskleur.

Het *Nederlandse-traditie*-frame en het *niet-racistisch*-frame worden gebruikt door voorstanders van een zwarte Zwarte Piet. Vanuit het *Nederlandse-traditie*-frame is Zwarte Piet een belangrijk onderdeel van het Sinterklaasfeest en de Nederlandse cultuur. Nederland heeft zich heel tolerant opgesteld tegenover andere culturen, maar dit mag niet ten koste gaan van de Nederlandse cultuur en nationale identiteit.

Vanuit het *niet-racistisch*-frame is het belangrijk om te laten zien dat Zwarte Piet niet racistisch is bedoeld. Zwarte Piet moet niet worden gezien als de afbeelding van een donker persoon of slaaf, maar als een sprookjesfiguur. Door uit te leggen dat het Sinterklaasfeest gezien moet worden als een collectief toneelstuk en een gezellig kinderfeest, wordt duidelijk dat Zwarte Piet niet racistisch kan worden opgevat.

Om inzicht te krijgen hoe publieke instellingen strategisch gebruik maken van de frames in het publieke debat, zijn verschillende publieke uitingen uit 2013 en 2014 geanalyseerd. In deze deductieve framinganalyse zijn de uitingen van de gemeente Groningen, Amsterdam en Gouda, en van de HEMA en Albert Heijn geanalyseerd. Gezien de representatieve functie van een wethouder en het commerciële doel van een bedrijf is het aannemelijk dat het belangrijk is om met hun publieke uiting zoveel mogelijk mensen aan te spreken en zo min mogelijk weerstand op te wekken.

De deductieve framinganalyse laat zien hoe de frames in het zwartepietdebat strategisch worden gebruikt om dit doel te bereiken. Er zijn drie strategieën die bij de deductieve analyse van de publieke uitingen naar voren zijn gekomen. De eerste strategie is gericht op het aanspreken van een zo breed mogelijk publiek. Dit wordt gedaan door alle frames te gebruiken, begrip te tonen voor de verschillende overtuigingen en de woorden die conflicteren met andere frames te vermijden.

De tweede strategie wordt gebruikt voor het depolariseren van de discussie. Dit wordt gedaan door het taalgebruik van verschillende frames aan elkaar te verbinden, of door expliciet begrip te tonen voor de verschillende opvattingen. Door deze strategie wordt aangetoond dat er niet slechts één waarheid is, en de verschillende frames naast elkaar kunnen bestaan.

De derde strategie is het gebruik van een nieuw (counter)frame. Dit counterframe is aangetroffen tijdens de deductieve framinganalyse. Bij dit frame past een ander taalgebruik en liggen andere waarden ten grondslag dan de vier frames uit de inductieve framinganalyse. Vervolgonderzoek zal moeten uitwijzen of dit counterframe in nieuwe publieke uitingen over Zwarte Piet vaker gaat worden gebruikt.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	1
2 Theoretisch kader: framing, maatschappelijk debat en Zwarte Piet.....	3
2.1 Frames en framing: interpreteren en interpretatie sturen.....	3
2.1.1 Framing vanuit de ontvanger: een middel om de wereld te interpreteren.....	4
2.1.2 Framing vanuit de zender: het bewust en onbewust inzetten van frames.....	5
2.2 Achtergrond van de zwartepietdiscussie in Nederland	10
2.2.1 Ontstaan en ontwikkeling van Sinterklaas en Zwarte Piet.....	10
2.2.2 Zwarte Piet en het maatschappelijk debat	10
2.2.3 De zwartepietdiscussie vanaf 2013.....	11
2.3 Conclusie	12
3 Methodiek: het onderzoeken van frames in een maatschappelijke.....	14
discussie	14
3.1 Uitvoeren van een inductieve framinganalyse.....	14
3.1.1 Stappen van een inductieve framinganalyse.....	15
3.1.2 Resultaat van een inductieve framinganalyse	16
3.1.3 Corpus voor de inductieve framinganalyse: opinieartikelen uit dagbladen	
en discussiebijdragen op sociale media.....	17
3.2 Uitvoeren van een deductieve framinganalyse.....	20
3.2.1 Stappen van een deductieve framinganalyse	20
3.2.2 Corpus voor de deductieve framinganalyse: publieke uitingen van	
gemeenten en bedrijven.....	21
4 Resultaten inductieve framinganalyse: framingmatrix en frameparen.....	24
4.1 Inzichten uit de open en axiale codering.....	24
4.2 Framepaar 1: Zwarte Piet maakt deel uit van een Nederlandse traditie	27
4.2.1 Frame 1: Samen maken we Nederland beter	27
4.2.2 Frame 2: Beschermen van de Nederlandse cultuur	29
4.3 Framepaar 2: De betekenis van het symbool Zwarte Piet.....	31
4.3.1 Frame 3: Zwarte Piet is een kwetsende karikatuur.....	31
4.3.2 Frame 4: De betekenis van Zwarte Piet wordt niet begrepen.....	34
5 Resultaten deductieve framinganalyse.....	37
5.1 Politiek en bestuur: alle ogen gericht op de Sinterklaasintoct.....	37
5.1.1 Publieke uiting van de gemeente Groningen (2013)	37
5.1.2 Brief van de gemeente Amsterdam (2013).....	39
5.1.3 Brief van de gemeente Amsterdam (2014).....	43

5.1.4 Persbericht van de gemeente Gouda (2014).....	45
5.2 Publieke bedrijven: HEMA en Albert Heijn.....	48
5.2.1 Persbericht van HEMA (augustus 2014).....	48
5.2.2 Persbericht van HEMA (september 2014).....	49
5.2.3 Persbericht van Albert Heijn (2014).....	50
5.2.4 Advertentie van Albert Heijn (2014).....	52
5.3 Inzichten uit de deductieve analyse.....	53
5.3.1 Controle van framingmatrix door deductieve analyse.....	53
5.3.2 Aanvulling op framingmatrix of nieuw (counter)frame.....	54
6 Conclusie.....	55
6.1 Een middel om te interpreteren en interpretatie te sturen.....	55
6.2 Een volledig verhaal door inductief en deductief framingonderzoek.....	56
6.3 Twee posities, vier frames.....	57
6.4 Iedereen aanspreken, depolarisatie en afschuiven van verantwoordelijkheid.....	58
6.5 Bewust en doelgericht communiceren met frames.....	60
6.6 Reflectie op de gebruikte methoden.....	61
6.7 Suggesties voor vervolgonderzoek.....	62
Literatuur.....	63
Bijlagen.....	65
Bijlage 1: Resultaat van inductieve analyse: framingmatrix.....	66
Bijlage 2: Overzicht van resultaten uit de open- en axiale codering.....	67
Bijlage 3: Resultaten axiale codering.....	68
3.1 Codering van uitingen van tegenstanders van zwarte Zwarte Piet.....	68
3.2 Codering van uitingen van tegenstanders van zwarte Zwarte Piet.....	69
Bijlage 4: Resultaten open codering.....	71
4.1 Codering van uitingen van tegenstanders van zwarte Zwarte Piet.....	71
4.2 Codering van uitingen van voorstanders van zwarte Zwarte Piet.....	83
Bijlagen (digitaal)	
Bijlage 5: Publieke uitingen vanuit politiek: persberichten en brieven	
Bijlage 6: Publieke uitingen vanuit bedrijven: persberichten en advertentie	
Bijlage 7: Facebookberichten Zwarte Piet is Racisme	
Bijlage 8: Facebookberichten Pietitie	
Bijlage 9: Opini artikelen en ingezonden brieven uit Algemeen Dagblad	
Bijlage 10: Opini artikelen en ingezonden brieven uit NRC Handelsblad	
Bijlage 11: Opini artikelen en ingezonden brieven uit Het Parool	
Bijlage 12: Opini artikelen en ingezonden brieven uit De Telegraaf	
Bijlage 13: Opini artikelen en ingezonden brieven uit Trouw	
Bijlage 14: Opini artikelen en ingezonden brieven uit de Volkskrant	

1 Inleiding

Vanaf het moment dat de eerste pepernoten in de schappen liggen, staat heel Nederland in het teken van het Sinterklaasfeest. Al voordat de stoomboot van Sinterklaas aan de horizon verschijnt is het tijd voor een andere traditie: de jaarlijks terugkerende discussie rondom Zwarte Piet. In 2013 lijkt deze discussie explosiever dan ooit tevoren. Directe aanleiding is de uitspraak van Verene Shepherd, voorzitter van de werkgroep 'Experts on People of African Descent' binnen de Verenigde Naties, in een interview met EenVandaag op 22 oktober 2013. Ze vertelde daarin dat 'de werkgroep niet kan begrijpen waarom Nederlanders niet inzien dat dit een terugkeer naar de slavernij is en dat in de eenentwintigste eeuw dit feest moet stoppen' (Kozijn 2014: 20).

Vrijwel elk praatprogramma, opinie- en dagblad biedt een podium voor deze discussie, en ook op sociale media barst de discussie los. Tussen oktober en december 2013 worden er meer dan 300 artikelen geplaatst over Zwarte Piet in de landelijke dagbladen; op Facebook verzamelen ruim 2 miljoen mensen zich bij de zogenoemde 'Pietitie' voor het behoud van een zwarte Zwarte Piet. Beschuldigingen van racisme en overgevoeligheid vliegen over en weer. De discussianten van beide 'kampen' lijken compleet langs elkaar heen te praten: elke discussie begint en eindigt met verwijten en onbegrip.

Door de sterk gepolariseerde discussie is het een uitdaging voor publieke instellingen om in hun communicatie te manoeuvreren tussen de verschillende opvattingen. Niet alleen organisatoren van Sinterklaasintocht worden verwacht een standpunt in te nemen, ook publieke instellingen als de HEMA of Albert Heijn worden nauwlettend in de gaten gehouden. Zwarte Piet blijkt een gevoelig onderwerp en roept heftige emoties op. Dat er al enkele jaren geen Zwarte Piet meer op de verpakking van de pepernoten staat, is dit jaar aanleiding tot het oproepen van een zogenoemde HEMA-boycot. Voor bedrijven als de HEMA en Albert Heijn heeft hun communicatie een commercieel doel, wat het belangrijk maakt om met hun publieke uiting zo min mogelijk weerstand op te roepen bij de verschillende partijen. Ook de gemeenten organisatoren van de Sinterklaasintocht zullen vanwege hun representatieve functie zo veel mogelijk mensen willen aanspreken zonder hierbij voor conflicten te zorgen.

In deze scriptie wordt onderzocht hoe publieke instellingen in hun communicatie strategisch omgaan met de verschillende opvattingen in de zwartepietdiscussie. Dit wordt gedaan door middel van framingonderzoek. Een frame kan worden opgevat als een middel om de wereld om ons heen te interpreteren, maar ook als een middel om bewust of onbewust een bepaalde interpretatie te sturen (Reese 2001: 1). Elk onderwerp kan vanuit een bepaalde invalshoek of perspectief worden bekeken. Elk van deze perspectieven vertegenwoordigt een bepaald frame (Van Gorp 2014: 25). De invalshoek die bij het schrijven van een tekst wordt gekozen bepaalt hoe de omschreven situatie wordt geïnterpreteerd en beoordeeld.

Zo kan de keuze voor een bepaald frame bepalen hoe de rol van Zwarte Piet in ons Sinterklaasfeest wordt geïnterpreteerd. Als Zwarte Piet wordt geframed als een slaaf, dan roept dit negatieve associaties op en zien we donkere mensen als slachtoffer van deze raciale karikatuur. Als Zwarte Piet wordt geframed als een vrolijke kindervriend dan ligt de focus op de gezelligheid van de traditie en moeten we vooral zorgen dat het feest leuk blijft voor de kinderen. Voor welk frame ook wordt gekozen, het frame beïnvloedt de interpretatie en beoordeling van de situatie (Van Gorp 2014: 26).

In deze scriptie wordt onderzocht welke frames er worden gebruikt in de zwartepietdiscussie, en hoe publieke instellingen strategisch gebruik maken van deze frames. De onderzoeksvraag die in deze scriptie wordt beantwoord is de volgende:

Hoe maken publieke instellingen in hun publieke verklaringen in 2013 en 2014 strategisch gebruik van de frames rondom de zwartepietdiscussie die vanuit de sociale media en opiniestukken tussen oktober en december 2013 te destilleren zijn?

Door middel van de kwalitatieve framinganalyse kunnen de frames rondom het zwartepietdebat in kaart worden gebracht. Aan de hand van deze frames kan vervolgens worden onderzocht hoe publieke instellingen omgaan met het spanningsveld tussen de verschillende frames. Dit wordt gedaan door middel van een kwalitatieve framinganalyse aan de hand van de onderzoeksmethode van Baldwin van Gorp (2006, 2007, 2011, 2014).

De opzet van deze scriptie is als volgt. In hoofdstuk 2 wordt de vraag beantwoord welke rol framing speelt in communicatie en de analyse van een maatschappelijk debat. Om een volledig beeld te hebben van de zwartepietdiscussie wordt in dit hoofdstuk ook de achtergrond geschetst van de discussie rondom Zwarte Piet. De onderzoeksmethode voor inductief en deductief framingonderzoek van Van Gorp worden uiteengezet in hoofdstuk 3. De frames die worden gebruikt in het zwartepietdebat worden geëxpliciteerd door middel van inductief framingonderzoek. Hiervoor worden discussiebijdragen in de traditionele geschreven media en in de online sociale media uit het najaar van 2013 onderzocht. De resultaten van dit onderzoek worden besproken in hoofdstuk 4. De resultaten van hoofdstuk 4 worden in hoofdstuk 5 gebruikt voor een deductieve framinganalyse. De frames die zijn gevonden in het zwartepietdebat worden gebruikt om de publieke uitingen van de Gemeente Amsterdam, Groningen en Gouda, en daarnaast ook de uitingen van HEMA en Albert Heijn te analyseren. In hoofdstuk 6 wordt de onderzoeksvraag beantwoord, teruggeblikt op de gebruikte onderzoeksmethode en suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

2 Theoretisch kader: framing, maatschappelijk debat en Zwarte Piet

Framing houdt in dat elk onderwerp, bewust of onbewust, vanuit een bepaalde invalshoek of perspectief kan worden bekeken. Elk frame biedt een ander perspectief en benadrukt daarom andere aspecten van dit onderwerp (Van Gorp 2014: 3). Zo kan ook Zwarte Piet vanuit verschillende frames worden benaderd. Vanuit het ene frame is Zwarte Piet een vrolijke kindervriend en ligt de focus op leuke jeugdherinneringen; voor de ander is Zwarte Piet een slaaf en ligt de focus op het slavernijverleden.

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wat framing is en welke rol framing speelt in het maatschappelijk debat over Zwarte Piet. Dit hoofdstuk is opgedeeld in twee delen. Allereerst wordt in §2.1 toegelicht hoe framing werkt en waarom framing belangrijk is voor de analyse van maatschappelijk debat. De casus die binnen dit onderzoek is gekozen is de maatschappelijke discussie rondom de kleur van Zwarte Piet. Om de discussie beter te begrijpen wordt in §2.2 de achtergrond van Zwarte Piet en van het debat rondom de kleur van Zwarte Piet geschetst.

2.1 Frames en framing: interpreteren en interpretatie sturen

Onderzoek naar framing kent zijn oorsprong in de cognitieve psychologie en sociologie (Van Gorp 2007b: 60). De socioloog Erving Goffman gebruikt de term framing om te verklaren hoe we gebruik maken van onze kennis en verwachtingen om onze alledaagse context te interpreteren (1974: 10-11). Een frame is daarbij te zien als een referentiekader dat we gebruiken om situaties en uitingen te interpreteren en te begrijpen. Dit referentiekader wordt gevormd door onze eigen ervaringen, maar ook door onze culturele achtergrond (Reese 2001: 1).

Onderzoek naar framing beperkt zich niet alleen meer tot de psychologie en sociologie, maar wordt ook steeds belangrijker binnen de communicatiewetenschap. Vanuit de psychologie en sociologie ligt de focus op hoe frames worden gebruikt om de wereld te interpreteren en keuzes te maken. Vanuit media-onderzoek en retorica is het interessant hoe frames worden gebruikt om een bepaalde interpretatie te sturen of keuze te beïnvloeden.

Dat er vanuit verschillende disciplines onderzoek wordt gedaan naar framing, betekent ook dat er verschillende opvattingen en definities zijn van wat framing inhoudt (Van Gorp 2007b: 61). Waar de verschillende opvattingen van framing overeen komen, is dat een frame wordt gebruikt bij de interpretatie van een bepaalde situatie of uiting, en dat een frame ook kan worden gebruikt om een bepaalde interpretatie te sturen. Dit onderscheid tussen 'interpreteren' en 'interpretatie sturen' is belangrijk om de werking én toepassing van framing te begrijpen.

Reese maakt een onderscheid tussen het woord 'frame' als zijnde zowel een werkwoord als een zelfstandig naamwoord. Framen opgevat als werkwoord is iets dat (bewust en onbewust) actief wordt gedaan; een 'frame' als zelfstandig naamwoord is een

denkkader dat we gebruiken om de wereld te interpreteren (2001: 1). Dit onderscheid en de verschillende onderzoeksgebieden kunnen als volgt worden ingedeeld.

Tabel 1 Scheiding tussen ‘zender’ en ‘ontvanger’ in de indeling van verschillende onderzoeks- en toepassingsgebieden van framing.

	Zender	Ontvanger
Taalkundig onderscheid	‘Framing’ als werkwoord	‘Frame’ als zelfstandig naamwoord
Definitie van framing	Een frame is een middel om (on)bewust een bepaalde interpretatie te sturen.	Een frame is een cognitief kader waarmee de wereld kan worden geïnterpreteerd.
Vakgebied en toepassing	Politiek/retorica (o.a. George Lakoff, Frank Luntz, Hans de Bruijn); Media-onderzoek (o.a. Robert Entman, Shanto Iyengar, Baldwin van Gorp).	Socio-linguïstiek (o.a. George Lakoff); Sociale psychologie (o.a. Daniel Kahneman, Drew Westen).
Opvatting van framing	Frames zijn cultureel gebonden blauwdrukken van een verhaal.	Frames zijn cultureel en sociaal gedeelde cognitieve constructies.

Het onderscheid dat binnen dit onderzoek wordt aangehouden is die tussen zender en ontvanger. De zender gebruikt framing om een bepaalde interpretatie te sturen; de ontvanger gebruikt een frame om een situatie te interpreteren. De verschillende opvattingen in het zwartepietdebat kunnen in kaart worden gebracht door te onderzoeken welke frames er worden gebruikt door de ontvanger; door te analyseren hoe deze frames strategisch worden gebruikt in communicatie wordt onderzocht hoe de frames worden gebruikt door de zender.

2.1.1 Framing vanuit de ontvanger: een middel om de wereld te interpreteren

Reese weet met zijn definitie van ‘frames’ bondig uit te leggen wat framing inhoudt vanuit de ontvanger: “Frames are *organizing principles* that are socially shared and *persistant* over time, that work *symbolically* to meaningfully structure the social world” (2001: 5). Frames zijn dus op te vatten als een referentiekader dat wordt gebruikt om de wereld te begrijpen. Dit referentiekader is cultureel gedeeld en wordt gevormd door ervaringen en associaties. Hoe deze associaties werken is uit te leggen aan de hand van het onderzoek naar metaforen van Lakoff en Johnson.

2.1.1.1 Metaforen om de wereld te begrijpen en te verklaren

Vanuit de socio-linguïstiek onderzoeken Lakoff en Johnson hoe wij in ons denken conceptuele metaforen gebruiken om de wereld te begrijpen en te verklaren. Een metafoor is een geladen woord(groep), die vaak direct een heel associatienetwerk oproept. Een metafoor kan worden gebruikt om abstracte gebeurtenissen te begrijpen: “The essence of a metaphor is understanding and experiencing one kind of thing in terms

of another.” (Lakoff & Johnson 1980: 5). Een van de eerste metaforen die we leren is dat ‘warmte’ positieve associaties opwekt: worden we als baby vastgehouden dan betekent dit vaak dat we moedermelk krijgen, zodra we weer terug in de koude wieg worden gelegd houdt deze voeding ook op. Dit soort metaforen werken door in onze beleving van de wereld, maar ook in ons taalgebruik. Zo wordt gesproken over een ‘warm welkom’ (positief) of een ‘koele kikker’ (negatief), terwijl dit niets te maken heeft met de temperatuur (Lakoff & Johnson 1980: 256).

2.1.1.2 De basis van een frame: de wereld begrijpen door verhaallijnen en associaties

Een metafoor is nog geen volledig frame, maar het is door de associaties die het oproept wel een krachtig middel om een frame op te roepen (Gagestein 2012: 12). De frames die we gebruiken om de wereld om ons heen te interpreteren en te verklaren worden gevormd door onze ervaringen. Ze bestaan uit de metaforen die we gebruiken, de sprookjes en verhalen die we lezen en voor een groot deel uit onze culturele achtergrond. Al onze ervaringen geven ons normen en waarden, associaties en verhaallijnen mee om hiermee de wereld te kunnen verklaren. Onze frames worden gevormd door onze ervaringen, maar vormen ook onze ervaringen zelf: “We kijken altijd door een bril, of denkraam, van ervaringen en verhaallijnen die we hebben opgedaan uit de dingen die we zien, horen en meemaken” (Gagestein 2012: 12).

2.1.2 Framing vanuit de zender: het bewust en onbewust inzetten van frames

Framing speelt een belangrijke rol in elke vorm van communicatie. In de eerste plaats wordt framing gebruikt situaties en gebeurtenissen te interpreteren. De (on)bewuste keuze voor een frame bepaalt hoe een situatie wordt geïnterpreteerd. Dit betekent dat een bepaalde frame-keuze de interpretatie van een situatie kan sturen (Van Gorp 2007b: 62). Dat maakt framing vanuit de zender een belangrijk retorisch middel.

2.1.2.1 Risico-framing: kleine aanpassingen, groot effect

Omdat er vanuit verschillende disciplines onderzoek wordt gedaan naar framing, bestaan er ook verschillende opvattingen van wat een volledig frame inhoudt. Waar wel overeenstemming over bestaat is dat framing invloed heeft op hoe een bepaalde situatie wordt beoordeeld en hoe keuzes worden gemaakt. Een subtiele woordkeuze of een simpele toevoeging van een negatie kan al leiden tot een andere beoordeling van een uiting: “At the most general level, the concept of framing refers to subtle alterations in the statement or presentation of judgement and choice problems, and the term ‘framing effects’ refers to changes in decision outcomes resulting from these alterations.” (Iyengar 1994: 11).

Het onderzoek van Tversky en Kahneman is een voorbeeld van hoe een bepaalde formulering beslissingen kan beïnvloeden (1981: 453). Een groep van ruim 150 mensen kregen elk twee opties voorgelegd waaruit ze een keuze moesten maken. Beide opties worden verteld vanuit een ander frame. De voorgelegde situatie en opties zijn als volgt (Tversky & Kahneman 1981: 453).

Imagine that the U.S. is preparing for the outbreak of an unusual Asian disease, which is expected to kill 600 people. Two alternative programs to combat the disease have been proposed. Assume that the exact scientific estimate of the consequences of the programs are as follows:

- If Program A is adopted, 200 people will be saved. [72 percent]
- If Program B is adopted, there is 1/3 probability that 600 people will be saved, and 2/3 probability that no people will be saved. [28 percent]

Which of the two programs would you favor?

De meerderheid van de respondenten kiest voor de eerste optie (Program A) om met zekerheid 200 mensen te redden. En dat terwijl beide opties statistisch voor dezelfde uitkomst zorgen: “the prospect of certainly saving 200 lives is more attractive than a risky prospect of equal expected value, that is, a one-in-three chance of saving 600 lives.” (1981: 453). De meeste mensen geven bij deze formulering dus de voorkeur aan de risico-vermijdende optie.

Een tweede groep respondenten krijgt dezelfde situatie voorgelegd, alleen werden de opties vanuit een ander frame verteld. De vorige opties zijn geschreven vanuit een winst-frame (200 mensen worden gered), terwijl de volgende groep respondenten opties krijgen voorgelegd vanuit een verlies-frame (400 mensen sterven).

- If Program C is adopted 400 people will die. [22 percent]
- If Program D is adopted there is 1/3 probability that nobody will die, and 2/3 probability that 600 people will die. [78 percent]

Which of the two programs would you favor?

In deze tweede groep respondenten die de opties vanuit het verlies-frame voorgelegd krijgen, kiest de meerderheid voor het tweede programma. En dat terwijl vanuit beide frames het eerste programma risico-vermijdend is, en het tweede programma risico-veroorzakend. Het frame dat wordt gekozen (winst of verlies) beïnvloedt dus hoe mensen keuzes maken. De opties vanuit het winst-frame zorgen voor risico-vermijdend gedrag, terwijl vanuit het verlies-frame mensen meer geneigd zijn om risico te nemen: “choices involving gains are often risk averse and choices involving losses are often risk taking.” (1981: 453).

In ons denken worden we beïnvloed door framing, zelfs als we er zelf van overtuigd zijn dat we volledig rationeel zijn. In de supermarkt wordt de voorkeur gegeven voor een product dat “90% fat-free” is boven een product waar “10% fat” op de verpakking staat (Kahneman 2011: 88). Een ander voorbeeld dat Kahneman noemt is dat het geruststellender is om te horen dat “the odds of surviving one month after surgery are 90%”, dan het equivalent “mortality within one month of surgery is 10%” (2011: 88). De

verklaring voor dit effect van framing noemt Kahneman “what you see is all there is” (2011: 85). Wat hiermee wordt bedoeld is dat framing altijd de nadruk legt op een bepaald deel van de werkelijkheid, waardoor de ‘andere’ werkelijkheid buiten zicht verdwijnt. Dat 90% overlevingskans ook betekent dat er 10% kans is om te sterven valt door het effect van framing buiten beschouwing.

2.1.2.2 Metaforen op de invloed op beslissingen, oplossingen en keuzes

Niet alleen een verlies- of winst-frame zorgt voor een andere uitkomst in keuzes, ook metaforen kunnen beïnvloeden hoe mensen keuzes maken. Een onderzoek van Thibodeau en Boroditsky laat zien hoe verschillende frames niet alleen voor een andere interpretatie bij de ontvanger zorgen, maar ook tot andere keuzes leidt. De 485 proefpersonen kregen een korte tekst voorgelegd over criminaliteit in de stad Addison, met de vraag hoe ze de criminaliteit in deze stad zouden aanpakken (2011: 2). De onderzoekers schreven twee versies van de tekst, elk omschreven vanuit een ander frame. In de ene tekst werd de criminaliteit omschreven als een beest, in de andere tekst als een virus. De proefpersonen kregen één van beide versies voorgelegd. In de tekst met het ‘beest’-frame werd de criminaliteit omschreven als een beest dat zat te azen op de inwoners. In de tekst met het ‘virus’-frame werd de criminaliteit omschreven als een virus dat steeds meer inwoners infecteerde (2011: 3).

Het frame waarin de tekst is geschreven blijkt de lezers te beïnvloeden in de keuze voor de oplossingen die ze aandragen. De lezers van de tekst met het ‘beest’-frame kozen voor oplossingen die ook binnen ditzelfde frame passen: de criminelen moeten aangepakt, gestraft en opgesloten worden. De lezers van de tekst met het ‘virus’-frame kwamen met andere oplossingen: er moet worden gezocht naar de oorzaak van het probleem dat vervolgens bestreden moet worden (2011: 4-5). De tekst activeert een van beide frames bij de lezer, waarop de lezer over het probleem nadenkt vanuit dit frame. Terwijl de feiten in de tekst (stijging in de criminaliteitscijfers) in beide teksten hetzelfde is, wordt de tekst toch anders verwerkt.

2.1.2.3 Onbewust beïnvloeden met framing

Framing wordt niet alleen bewust gedaan. Er kan geen verhaal worden verteld zonder hierbij (onbewust) voor een bepaalde invalshoek te kiezen. Hoe kort een nieuwsbericht ook is, er wordt altijd een volledig verhaal verteld en altijd een bepaald frame gebruikt (Van Gorp 2007b: 65, 67). De functie van een (nieuws)frame is volgens media-onderzoeker Entman dat ze een probleem aanwijzen, de oorzaak daarvan laten zien, daar een moreel oordeel over vellen en een oplossing suggereren (1993: 52). Elke invalshoek toont een andere kant van de zelfde werkelijkheid, door de nadruk te leggen op bepaalde elementen van het verhaal: “To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described.” (Entman 1993: 52). Deze elementen van een frame zijn duidelijk zichtbaar in bijvoorbeeld een nieuwsbericht over asielzoekers.

Asielzoekers kunnen worden neergezet als hulpbehoevende vluchtelingen (*probleem*) die zijn gevlucht voor een oorlog in hun land van oorsprong (*oorzaak*), die wij vanuit humanitair oogpunt (*morele basis*) opvang en hulp moeten bieden (*oplossing*) (Van Gorp 2006: 158-160). Deze zelfde asielzoekers kunnen ook vanuit een andere invalshoek en dus ander frame worden omschreven. De asielzoekers kunnen ook worden omschreven als een tsunami aan gelukszoekers (*probleem*) die arm zijn en willen profiteren van onze welvaart (*oorzaak*), en om Nederland tegen deze indringers te beschermen (*morele basis*) moet het asielbeleid worden aangescherpt (*oplossing*) (Van Gorp 2006: 160-161).

Geïnspireerd door Entman heeft media-onderzoeker Baldwin van Gorp de functies en elementen van een frame verder uitgewerkt (2007b: 65). Deze elementen noemt Van Gorp de *reasoning devices* van een frame. Zoals de term zegt, worden deze elementen gebruikt om met de informatie in een bepaalde uiting of situatie, te redeneren. Het frame en de bijbehorende *reasoning devices* worden gebruikt om betekenis te verlenen aan een situatie of uiting (Van Gorp 2007b: 65).

Om terug te komen op de scheiding tussen zender en ontvanger die in eerder in de inleiding van deze paragraaf is besproken: de journalist die een nieuwsbericht schrijft gebruikt een frame om zijn interpretatie en werkelijkheid over te brengen op de lezer; de lezer gebruikt zijn ervaringen en frames om dit bericht weer te interpreteren. De invalshoek die een journalist (onbewust) kiest, zal altijd de interpretatie van de lezer sturen (Van Gorp 2007b: 63). Dit betekent niet dat de keuze voor een bepaald frame ook garandeert dat een uiting of situatie op een bepaalde manier wordt geïnterpreteerd. Het effect van een bepaald frame is altijd afhankelijk van je eigen opvattingen en ervaringen. Een frame moet eerder opgevat worden als een uitnodiging om een uiting of situatie op een bepaalde manier te interpreteren (Van Gorp 2007b: 63).

2.1.2.4 Framing als beïnvloedingsmiddel in het politieke debat

George Lakoff stelt dat in de Amerikaanse politiek de verkiezingswinst van de Republikeinen (Reagan, Bush, Bush jr.) deels te verklaren is door framing (2004: xi). In het politieke debat zou te veel gebruik worden gemaakt van republikeinse frames, waardoor de Democraten hun eigen argumenten niet goed over kunnen brengen (Lakoff 2004: 3). Een voorbeeld hiervan is de term '*estate tax*', oftewel ervenbelasting. Het woord '*estate*' roept associaties op van rijkdom en een groot landgoed – niet meer dan logisch dat hier belasting over moet worden betaald. De Republikeinse spindoctor Frank Luntz is verantwoordelijk voor het reframen van deze term naar '*death tax*' (Luntz 2007: 165-6). Dit nieuwe woord vertegenwoordigt hetzelfde beleid, maar roept een compleet ander frame op. Terwijl maar een kleine meerderheid voorstander is van het afschaffen van de '*estate tax*', is meer dan 70 procent van de Amerikanen voorstander van het afschaffen van de '*death tax*'. Waaronder Democraten die eigenlijk rationeel gezien voorstander zijn van de '*estate tax*' (Luntz 2007: 164).

De basis van het politieke en maatschappelijke debat ligt niet alleen in rationele argumenten, maar mensen laten zich sterk leiden door emoties en associaties (Lakoff 2004: 37). Zo komt het dat mensen stemmen op Republikeinen, zelfs als dit tegen hun

eigen bestwil in is (Lakoff 2004: 18-19). Het is daarom belangrijk dat Democraten hun publieke uitingen aanpassen naar hun eigen frames. De woorden die worden gebruikt en de frames die dit oproept, moeten aansluiten bij de overtuigingen van de Democraten. Door de taal en de frames in het debat te veranderen, kan er ook verandering in de maatschappij en politiek plaatsvinden (2004: xv, 4).

2.1.2.5 Framing als beïnvloedingsmiddel in het maatschappelijke debat

Het onderzoek van Van Gorp is gericht op frames rondom maatschappelijke onderwerpen. Het voorbeeld van de verschillende frames over asielzoekers in §2.1.2.3 is ontleend aan zijn promotieonderzoek. In dit onderzoek heeft hij onderzocht hoe asielzoekers worden geframed in de geschreven media. De focus van dit onderzoek ligt vooral op hoe journalisten (als zenders) verschillende frames gebruiken om asielzoekers te beschrijven (2006: 26-27).

Het latere onderzoek van Van Gorp is niet alleen gericht op framing vanuit de zender, maar ook vanuit de ontvanger. Dit onderzoek is meer gericht op reframing: het vinden van nieuwe frames om huidige frames en denkbeelden te veranderen. Een voorbeeld hiervan is het framingonderzoek van Van Gorp en Vercruyssen naar dementie (2011). Het doel van dit onderzoek is het nuanceren van het stigmatiserende beeld van dementie. Dit stigma maakt het omgaan met dementie vaak zwaarder dan nodig is. Door anders over dementie na te denken kan de ziekte ook als minder zwaar worden ervaren (2011: 11).

Eerst is onderzocht welke frames er voorkomen in het denken over dementie. Aan de hand van deze frames zijn er counterframes gevormd. Deze counterframes maken een andere, meer genuanceerde, beeldvorming van dementie mogelijk. Waar in de initiële frames de focus vooral ligt op de ziekte, ligt bij veel van de counterframes de nadruk op de persoon achter de ziekte (2011: 16-17). Deze counterframes zijn bedoeld voor zorginstaties en -medewerkers om op een andere manier te kunnen communiceren dementie. Het gaat dus niet alleen over welke frames er worden gebruikt door de zender, maar ook hoe bestaande dominante frames kunnen worden aangepast om het denken van de ontvanger te veranderen (2011: 12-13).

De inzichten uit het framingonderzoek van Van Gorp kunnen helpen om strategisch te communiceren over een bepaald onderwerp. Frames kunnen laten zien welke opvattingen er bestaan binnen het maatschappelijk debat, en welk taalgebruik er bij deze opvattingen hoort. Deze inzichten zijn volgens Van Gorp ook wel te zien als een geordende gereedschapskoffer (2014: 57). Er is niet voor elk onderwerp één frame dat zich het beste leent voor alle situaties. Dit is altijd afhankelijk van de situatie, het doel en de doelgroep. Inzicht in alle (mogelijke) frames biedt de mogelijkheid om de boodschap hierop af te stemmen en zo strategisch te communiceren (Van Gorp 2014: 57). De basis van zo'n geordende gereedschapskoffer en een volledig beeld van de zwartepietdiscussie, ligt in achtergrondinformatie over het debat zelf.

2.2 Achtergrond van de zwartepietdiscussie in Nederland

Wie in Nederland woont of met de Nederlandse cultuur is opgegroeid, weet dat vanaf november tot en met 5 december alles en iedereen in het teken staat van het Sinterklaasfeest. 's Avonds zetten kinderen hun schoen, wordt er naar het Sinterklaasjournaal gekeken, de winkels liggen vol pepernoten en op 5 december wordt pakjesavond gevierd met cadeautjes, gedichten en surprises. Veel Nederlanders hebben warme herinneringen aan het Sinterklaasfeest en Zwarte Piet, terwijl er ook mensen zijn die Zwarte Piet juist als beledigend ervaren.

2.2.1 Ontstaan en ontwikkeling van Sinterklaas en Zwarte Piet

Onlosmakelijk verbonden met Sinterklaas is zijn helper Zwarte Piet. Hoewel de sinterklaastraditie al sinds de middeleeuwen in verschillende vormen voorkomt in Nederland, wordt de figuur Zwarte Piet pas in 1850 geïntroduceerd. In een populair kinderboek van Jan Schenkman wordt Sinterklaas voor het eerst vergezeld door donkergekleurde hulpjes. De naam 'Zwarte Piet' dateert van na 1900, en de uniformering van zijn uiterlijk begon na de intrede van een televisie-sinterklaas na de Tweede Wereldoorlog. Sinterklaas en Zwarte Piet waren in deze tijd vooral een streng duo, gewapend met een roe en de dreiging stoute kinderen mee te nemen in de zak naar Spanje. Vanaf de jaren '60 ontwikkelden ze zich naar de pedagogisch meer verantwoorde kindervrienden zoals we ze nu kennen (Kozijn 2014: 17-18).

2.2.2 Zwarte Piet en het maatschappelijk debat

Hoewel de kleur van Zwarte Piet een van de meest besproken onderwerpen is van 2013, is de discussie niet nieuw. In 1930 schreef Melis Stoke (pseudoniem) in het zogenoemde 'negernummer' van De Groene Amsterdammer een aanklacht tegen de stereotyperende weergave van mensen met een donkere huidskleur. Zo stelde hij voor om deze stereotypering te doorbreken door bijvoorbeeld de aanstaande sinterklaasviering met een zwarte Sinterklaas te vieren, zoals de illustratie in figuur 2 weergeeft.

Figuur 2 Illustratie bij Stoke's artikel in De Groene Amsterdammer, 19 april 1930

In 1968 introduceert M.C. Grünbauer in tijdschrift Panorama het 'Witte Pietenplan'. Op 7 december 1968 wordt het twee pagina's tellende interview geplaatst waarin ze aanklacht doet tegen de huidskleur en het imago van de jolige, domme, Zwarte Piet. Ze pleit voor

Pieten zonder de typische zwarte schmink, zodat “onze kinderen niet langer pret beleven ten koste van een ander ras” (Hoving 2005: 253-4).

Tot de jaren tachtig komt de kritiek op Zwarte Piet vooral uit de blanke, linksgeoriënteerde hoek. Op de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 volgt de immigratie van een grote groep Surinamers naar Nederland. In de jaren tachtig en negentig groeit de kritiek op de karikaturale en ondergeschikte rol van Zwarte Piet (Kozijn 2014: 18). Een voorbeeld hiervan is het actiecomité ‘Zwarte Piet = Zwart verdriet’, waarvan de foto in figuur 3 is gemaakt tijdens een demonstratie (Hoving 2005: 260).

Figuur 3 De publieke weerstand tegen Zwarte Piet groeit in de jaren 80 en 90 onder Surinaamse jongeren, zoals blijkt uit dit protest van het actiecomité ‘Zwarte Piet = Zwart verdriet’ in Amsterdam in 1998.

Net als het Sinterklaasfeest zelf, wordt de discussie rondom Zwarte Piet een jaarlijks terugkerende traditie. De maatschappelijke discussie wordt vanaf de jaren tachtig tot heden in golfbewegingen voortgezet. Er worden op kleine schaal alternatieven voorgesteld of uitgevoerd, zoals gekleurde pieten of een donkere Sinterklaas (Kozijn 2014: 18-19).

In 2013 stijgt de aandacht voor de kwestie naar een nieuw hoogtepunt: er lijkt geen dagblad, praatprogramma of social media-platform te zijn waar geen aandacht aan de kwestie wordt besteed.

2.2.3 De zwartepietdiscussie vanaf 2013

De aanleiding voor de explosieve aandacht voor de kleur van Zwarte Piet is een uitspraak van Verene Shepherd, voorzitter van de werkgroep ‘Experts on People of African Descent’ binnen de Verenigde Naties. Sheperd stelt in een interview met EenVandaag dat ‘de werkgroep niet kan begrijpen waarom Nederlanders niet inzien dat dit een terugkeer naar de slavernij is en dat in de eenentwintigste eeuw dit feest moet stoppen’ (EenVandaag, 22 oktober 2013). De aandacht van de VN voor Zwarte Piet zorgt in zowel de traditionele als sociale media voor commotie.

Figuur 4 Na de uitspraak van Verene Sheperd is de aandacht van de VN voor Zwarte Piet voorpagina's, oktober 2013.

In de dagen en weken die volgen na het interview met Sheperd bij EenVandaag, besteden kranten, opiniebladen en praatprogramma's aandacht aan de kwestie. Als kritiek op de bemoeienis van de VN en voor het behoud van een zwarte Zwarte Piet, wordt de Facebookpagina 'Pietitie' opgericht, die binnen enkele dagen meer dan 2,1 miljoen keer wordt geliked. Tegenstanders van Zwarte Piet verzamelen zich op de Facebookpagina 'Zwarte Piet is Racisme', die is opgericht in 2011.

2.3 Conclusie

Framing is te zien als een middel om de wereld te interpreteren, maar ook als middel om een bepaalde interpretatie te sturen. Onderzoek naar framing leert ons hoe we frames gebruiken om de wereld om ons heen te begrijpen en te verklaren. Omdat elk onderwerp op verschillende manieren kan worden geframed, kan de (on)bewuste keuze voor een bepaald frame ook de interpretatie van dat onderwerp sturen.

Door alles dat we waarnemen wordt er een frame opgeroepen, waarmee we de situatie of boodschap kunnen interpreteren. Dit betekent ook dat er geen neutraal taalgebruik bestaat, elk woord en elke zin kan een bepaald frame activeren. Typerende tekstelementen en beelden die een netwerk aan associaties oproepen worden *framing devices* genoemd. Voorbeelden van dit soort geladen woorden zijn metaforen, stereotypen en archetypes. Deze *framing devices* kunnen door de associaties een volledig frame oproepen en invullen. De elementen waar een frame uit bestaat, worden *reasoning devices* genoemd. Deze *reasoning devices* geven aan wat het probleem is, wat de oorzaak is, wat de oplossing is en geven een moreel of emotioneel oordeel. De *reasoning devices* en *framing devices* samen vormen een framebundels, en vertegenwoordigen samen één perspectief waarop er naar een bepaald onderwerp kan worden gekeken.

Ook in een maatschappelijke discussie als over Zwarte Piet bestaan er verschillende perspectieven, en daarmee ook verschillende framebundels. Door middel van framingonderzoek kunnen de verschillende frames in een maatschappelijke discussie in

kaart worden gebracht. Elk woord en elke uiting in of over het zwartepietdebat kan één van de frames oproepen. Dat maakt de inzichten uit framingonderzoek belangrijk voor diegenen die strategisch willen communiceren over Zwarte Piet.

Hoewel de zwartepietendiscussie niet alleen van deze tijd is, is de discussie niet eerder zo opgelaid als vanaf 2013. Iedereen lijkt wel een mening te hebben over de betekenis en het aanpassen van Zwarte Piet. Van gemeenten wordt verwacht dat ze een positie innemen in het debat, en in winkels wordt er achter elke verpakking met of zonder Zwarte Piet een stellingname gezocht. De posities van de voor- en tegenstanders van Zwarte Piet zijn sterk gepolariseerd. Dit maakt het voor publieke instanties een uitdaging om hun volledige doelgroep aan te spreken, zonder daarbij bepaalde groepen uit te sluiten. Framingonderzoek biedt publieke instellingen de mogelijkheid en het inzicht om strategisch gebruik te maken van de verschillende frames en daarbij te manoeuvreren tussen de verschillende posities. In het volgende hoofdstuk wordt beschreven hoe framing gebruikt kan worden om de verschillende frames in het maatschappelijk debat in kaart te brengen en te analyseren.

3 Methodiek: het onderzoeken van frames in een maatschappelijke discussie

Frames zijn overal, maar toch komen we ze niet expliciet tegen. Elke tekst is vanuit een bepaald frame geschreven en elke opvatting in het publieke debat belicht de situatie weer vanuit een ander frame. Omdat frames abstract zijn en niet expliciet voorkomen in een tekst, kunnen ze niet onderzocht worden met kwantitatieve onderzoeksmethoden. Framingonderzoek is vooral een interpretatieve kwestie, omdat de *reasoning devices* worden afgeleid uit de context en impliciete redeneringen in een tekst (Van Gorp 2006: 116). Daarom wordt het expliciteren van frames gedaan door middel van kwalitatief onderzoek en een inductieve framinganalyse. Aan de hand van een deductieve analyse kunnen deze frames vervolgens worden ingezet om publieke uitingen naar aanleiding van het zwartepietdebat te analyseren.

Voor dit onderzoek is gekozen voor de methode van media-onderzoeker Baldwin van Gorp, omdat hij de meest uitgebreide en systematische onderzoeksmethode heeft voor kwalitatief framingonderzoek. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe een inductieve- en deductieve framinganalyse wordt uitgevoerd en welke bronnen er voor dit onderzoek zijn gebruikt.

3.1 Uitvoeren van een inductieve framinganalyse

Omdat frames vooral onbewust worden gebruikt om een bepaalde situatie te interpreteren, komen frames niet expliciet voor in een tekst. Om deze frames te expliciteren wordt gebruik gemaakt van een inductieve zoekstrategie. Vanuit de communicatie over een bepaald onderwerp wordt gezocht naar de onderliggende *framing devices* en *reasoning devices*, om daarmee uiteindelijk tot volledige framebundels te komen (Van Gorp 2014: 27). Door middel van analyse en interpretatie van het corpus kunnen verbanden worden gevonden die uiteindelijk de basis vormen voor een samenhangende framebundel (Van Gorp 2006: 99). Tijdens de inductieve analyse wordt het corpus geanalyseerd met een 'open geest', dus zonder vooraf een idee te hebben van de mogelijke frames. In een deductieve framinganalyse wordt hetzelfde of een ander corpus geanalyseerd vanuit vooraf samengestelde frames. Een probleem met deze deductieve strategie is dat er onbewust elementen over het hoofd kunnen worden gezien, omdat er bij het interpreteren van het materiaal te veel wordt vastgehouden aan de bestaande frames (Van Gorp 2006: 100). Daarom wordt er in dit onderzoek eerst een inductieve framinganalyse uitgevoerd en vervolgens een deductieve framinganalyse.

De hoeveelheid frames die door middel van de inductieve framinganalyse wordt gevonden kan variëren. Het minimum aantal framebundels voor een maatschappelijke discussie zou twee moeten zijn, aangezien voor elke kwestie wel voor- of tegenstanders denkbaar zijn. Wat betreft de zwartepietendiscussie is het aannemelijk dat er ten minste vier framebundels te vinden zijn, aangezien er onderling tussen de voorstanders en tegenstanders van Zwarte Piet ook meningsverschillen bestaan.

3.1.1 Stappen van een inductieve framinganalyse

Het verzamelen en analyseren van het corpus voor de inductieve framinganalyse verloopt in vier stappen. De stappen zijn bedoeld om het proces zo gestructureerd mogelijk te laten verlopen. Het is echter geen lineair proces: bij de analyse van elke bron en bij elke stap worden nieuwe inzichten vergaard, die vervolgens ook weer worden gebruikt om te reflecteren op het eerder geanalyseerde materiaal. De vier stappen die worden doorlopen zijn de volgende: (1) het verzamelen van het analysemateriaal; (2) het open coderen; (3) het axiale coderen; (4) het opstellen van een framingmatrix (Van Gorp 2014: 38).

1. *Het verzamelen van het analysemateriaal.* Omdat dit onderzoek is gericht op het maatschappelijk debat, is gezocht naar bronnen die een rol hebben gespeeld in de discussie en een platform hebben geboden voor de discussie. Het materiaal had daarom een argumentatieve toon en was niet van verslaggevende aard. Met LexisNexis is gezocht naar opiniestukken gepubliceerd over Zwarte Piet, binnen de gestelde afbakening van dagbladen en data zoals in §3.1.3 nader wordt toegelicht. Om niet alleen het perspectief van de journalist en opiniemakers in kaart te brengen, is er voor gekozen om ook uitingen op sociale media te analyseren.

2. *Het open coderen.* Alle teksten werden systematisch doorlopen op zoek naar aanwijzingen voor *framing devices* of *reasoning devices*. Bij het zoeken naar *framing devices* werd in de eerste fase alle opvallende tekstelementen in het corpus gemarkeerd. Met opvallende tekstelementen wordt bedoeld dat is gezocht naar 'geladen' woorden of zinnen zoals metaforen, stereotypen, creatief taalgebruik en zinspelingen. Opvallende elementen en gevonden overeenkomsten worden zo gecodeerd dat ze later met gemak teruggevonden kunnen worden.

Uit de opinie-artikelen en de discussiebijdragen op sociale media die in de eerste fase zijn geanalyseerd, zijn 185 opvallende citaten geselecteerd die de basis hebben gevormd voor de volgende stap. In bijlage 4 zijn de resultaten van het open coderen terug te vinden.

3. *De axiale codering.* Bij deze stap wordt het corpus op een abstracter niveau geanalyseerd. Vanuit de opvallende elementen wordt gezocht naar aanwijzingen voor de *reasoning devices*. Er wordt gezocht naar de (vaak impliciete) probleemstelling, de daarvoor genoemde veroorzaker of schuldige, de emotionele of morele basis en de genoemde oplossing of het handelingsperspectief. Dit betekent niet per definitie dat in het frame van de tegenstanders van Zwarte Piet ook 'Zwarte Piet' het probleem is, en voor voorstanders 'een aangepaste Piet' het probleem is. Bij een framinganalyse wordt er gezocht naar de onderliggende reden of motivatie waarom er wel of niet een probleem is met Zwarte Piet.

De axiale codering resulteert in meerdere bundelingen van uitingen, elk gemarkeerd met een codering. Met elke codering kan een serie uitingen worden gebundeld. Zo zijn er uitingen gebundeld die gaan over slavernij, over het ontwikkelen van tradities, over

herinneringen aan het Sinterklaasfeest. Om de uitingen met gemak terug te kunnen vinden, bestaat de codering uit een cijfer en letters. Voorbeeld van de coderingen zijn 1SP voor sprookje en 2TO voor de opmerking dat tradities zich ontwikkelen. In §4.1 worden alle coderingen besproken en in bijlage 3 zijn de resultaten van de axiale codering terug te vinden.

4. *Het opstellen van een framingmatrix.* Deze framingmatrix is het einddoel van de inductieve analyse en is de compacte weergave van alle frames. De coderingen die zijn samengesteld tijdens de axiale codering zijn opnieuw kritisch nagelopen en waar mogelijk samengevoegd, waar twijfel bestond aangescherpt. De framebundels zijn idealiter mutueel exclusief: elke uiting moet kunnen passen onder slechts één frame, en er is geen overlap tussen de *reasoning devices* tussen verschillende frames.

De framingmatrix is terug te vinden in bijlage 1. In §3.1.2 wordt de opbouw van de matrix verder toegelicht en in hoofdstuk 4 wordt de inhoud van de framingmatrix uitgebreid behandeld.

3.1.2 Resultaat van een inductieve framinganalyse

Het eindproduct en de laatste stap van de inductieve framinganalyse is (het maken van) een framingmatrix. Het doel van deze matrix is om een volledig beeld te geven van elk frame en de afbakening ervan. De framingmatrix is te zien als een blauwdruk van de verschillende opvattingen in het zwarte pietdebat. In de matrix staan de verschillende frames overzichtelijk weergegeven in een tabel. Elke rij geeft een volledig frame weer, bestaande uit de *reasoning devices* en een aantal representatieve *framing devices*. De naam van het frame, de *framing devices* en de *reasoning devices* (gebeurtenis, veroorzaker, emotionele basis, oplossing) zijn opgedeeld in kolommen.

Een matrix bestaat altijd uit meerdere frames, omdat er over elk onderwerp meerdere invalshoeken en verschillende opvattingen bestaan. In het debat rondom Zwarte Piet zijn er in ieder geval twee posities (voor- en tegenstanders van Zwarte Piet). Het valt daarom te verwachten dat er minstens twee verschillende frames zijn. Binnen de groep voorstanders én de groep tegenstanders bestaat ook onenigheid en een verschil in opvattingen. Het valt daarom te verwachten dat er in ieder geval vier frames nodig zijn om een volledig beeld van het debat weer te kunnen geven.

Elk frame krijgt een bondige en representatieve naam, die de kerngedachte of het thema van het frame uitdrukt (Van Gorp 2007b: 72). Ook worden de frames net als bij de axiale codering voorzien van een code, waarmee in de verdere analyse makkelijker kan worden verwezen naar de verschillende frames. Zo kan bijvoorbeeld tijdens de deductieve analyse een tekstfragment worden gemarkeerd met een van de framecodes. Elk van de codes bestaat uit een cijfer en eventueel een letter. Met deze codering kunnen ook frameparen en counterframes van elkaar worden onderscheiden. Frameparen worden genummerd als 1a en 1b, een frame en counterframe als 1 en 2. De frames die gebruik maken van

hetzelfde cijfer zijn cognitief sterk aan elkaar verbonden, de frames die gebruik maken van verschillende cijfers staan ook verder van elkaar af.

De volledige framingmatrix over het zwartepietdebat is terug te vinden in bijlage 1. Een overzicht van hoe de coderingen uit de open codering en axiale codering zich verhouden tot de uiteindelijke frames is terug te vinden in bijlage 2. De resultaten van de analyse en de volledige uitwerking van de verschillende frames worden in hoofdstuk 4 besproken.

3.1.3 Corpus voor de inductieve framinganalyse: opinieartikelen uit dagbladen en discussiebijdragen op sociale media

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de verschillende frames die voorkomen in het debat rondom Zwarte Piet. Er zijn wel politici die een uitspraak hebben gedaan over Zwarte Piet, maar het is vooral een maatschappelijk debat. Politici als minister-president Rutte en burgemeester Van der Laan van Amsterdam proberen ook zo veel mogelijk afstand te nemen van de discussie. De discussie moet volgens hen worden gevoerd in de samenleving en is geen politieke kwestie.

In het verzamelen van de te analyseren tekst is daarom gezocht naar een platform dat representatief is voor het maatschappelijke debat. Het debat heeft zich vooral online afgespeeld, op sociale media maar ook met opinieartikelen die online werden gedeeld. Om deze reden bestaat het corpus uit zowel opinieartikelen uit dagbladen als uit discussiebijdragen op sociale media.

3.1.3.1 Landelijke dagbladen: Opiniestukken en ingezonden brieven

Tussen oktober en december 2013 zijn enkele honderden artikelen gepubliceerd over Zwarte Piet in de landelijke dagbladen. Voor de inductieve analyse van dit onderzoek is een selectie gemaakt van de grootste landelijke dagbladen (Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, Het Parool, De Telegraaf, Trouw en de Volkskrant.) en de regionale Het Parool. Er is voor deze dagbladen gekozen vanwege de diversiteit (kwaliteitskrant en populaire krant; overwegend links of rechts in het politieke spectrum) en omdat in deze kranten aandacht wordt besteed aan maatschappelijke discussies.

Er zijn twee redenen om ook de opiniestukken uit het Amsterdamse Het Parool toe te voegen aan het corpus. Allereerst vond de intocht van Sinterklaas in 2013 plaats in Amsterdam, waardoor er zowel vanuit de gemeente als in de rest van Nederland meer aandacht was voor het pietenbeleid van Amsterdam. Daarnaast was er meer aandacht voor de gemeente Amsterdam door de lopende rechtszaak tegen het verlenen van de vergunning voor de intocht.

Door via LexisNexis te zoeken op 'zwarte piet' zijn er 326 artikelen gevonden die tussen 1 oktober en 31 december 2013 zijn gepubliceerd in bovengenoemde dagbladen. Van deze artikelen is handmatig een selectie gemaakt van de opinieartikelen en ingezonden brieven. In tabel 2 staat een overzicht van de hoeveelheid artikelen, opiniestukken en ingezonden brieven per dagblad. De ingezonden brieven zijn handmatig per inzending geteld, terwijl

de bijdragen via LexisNexis vaak gebundeld worden weergegeven. Wat dus volgens LexisNexis telt als 1 artikel over Zwarte Piet, kan in werkelijkheid een artikel zijn die bestaat uit meerdere ingezonden brieven.

Tabel 2 Aantal artikelen over Zwarte Piet gepubliceerd tussen 1 oktober en 31 december 2013.

	Aantal artikelen over Zwarte Piet	Waarvan opinieartikelen	Ingezonden brieven
Algemeen Dagblad	59	11	41
NRC Handelsblad	52	16	13
Het Parool	58	7	25
De Telegraaf	49	9	2
Trouw	47	8	12
De Volkskrant	61	17	30
Totaal	326	68	123

De opinieartikelen en ingezonden brieven maken deel uit van het analysemateriaal voor de inductieve analyse. Artikelen van een meer descriptieve aard maken geen deel uit van het corpus. De eerste reden hiervoor is dat de opiniërende artikelen meer een bijdrage hebben geleverd aan het publieke debat, en deze ook als ondersteunend zijn gebruikt in de discussies op sociale media. De tweede reden hiervoor is dat de frames explicieter naar voren in de opiniërende artikelen. Omdat een journalist er in de berichtgeving naar streeft een neutraal standpunt in te nemen, zullen de meer descriptieve artikelen ook minder saillante tekstelementen bevatten. De saillante tekstelementen wijzen vaak op *framing devices* en geven een duidelijk beeld van het gebruikte frame. Omdat dit corpus wordt gebruikt voor de inductieve analyse is het belangrijk dat de *framing devices* duidelijk naar voren komen in de tekst.

3.1.3.2 Sociale media: Facebookpagina's 'Pietitie' en 'Zwarte Piet is Racisme'

Er zijn twee Facebookpagina's die een grote rol hebben gespeeld in het publieke debat over Zwarte Piet op sociale media. Dit zijn de Facebookpagina's 'Pietitie' en 'Zwarte Piet is Racisme'. In de sinterklaasperiode 2013 is de pagina Pietitie opgericht, 'tegen de afschaffing van het Sinterklaasfeest' (Kozijn 2014: 66). Aanleiding voor het starten van de pagina was de discussie over Zwarte Piet, die na de uitspraken van Verene Shepherd van de VN extra aandacht kreeg in verschillende media. Het initiële doel van de pagina was om een groter aantal 'likes' te verzamelen dan de 1 miljoen die de Facebookpagina van de Verenigde Naties heeft (Van Es, Van Geenen en Boeschoten 2014: 1). Na een uur was de pagina al enkele duizenden keren geliked, na 24 uur stond de teller op 1 miljoen, om uiteindelijk ruim 2,1 miljoen likes te bereiken (Kozijn 2014: 66).

Figuur 5 De Facebookpagina 'Pietitie' bereikte in recordsnelheid het aantal likes van ruim 2,1 miljoen.

De pagina 'Zwarte Piet is Racisme' is in 2011 gestart met het doel mensen te informeren over de racistische elementen in het Sinterklaasfeest. De pagina behaalde 16.000 likes en 'streeft naar een Sinterklaasfeest dat saamhorigheid viert, zonder racistische bijmaak en zonder uitsluiting.' Initiatiefnemers van de pagina zijn Quinsy Gario en Kno'Ledge Cesare, maar de pagina wordt sinds enkele jaren onderhouden door Gario. Gario en Cesare kwamen eerder in het nieuws toen ze bij de Sinterklaasintocht in Dordrecht in 2011 door de politie werden opgepakt omdat ze een T-shirt droegen met de tekst 'Zwarte Piet is Racisme' (Kozijn 2014: 41, 108).

Van de Facebookpagina van Pietitie en van Zwarte Piet is Racisme zijn samen vier berichten geselecteerd uit de sinterklaasperiode 2013, waarvan de reacties zijn gebruikt voor de analyse. Gelet is op de diversiteit: van beide pagina's is een bericht geselecteerd waar wordt ingegaan op de uitspraken van Verene Shepherd van de VN, en een bericht dat ingaat op het uiterlijk van Zwarte Piet. Verwacht wordt dat beide berichten een ander frame oproepen, of in ieder geval dat een frame dominantier aanwezig is. De Facebookberichten en de reacties zijn terug te vinden in (de digitale) bijlage 7 en bijlage 8.

- Zwarte Piet is Racisme, 18 oktober 2013 – En dan gaat het snel... [Nieuwsbericht: Verenigde Naties doen onderzoek naar 'domkop en knecht' Zwarte Piet] (448 reacties)
- Zwarte Piet is Racisme, 6 november 2013 – [Nieuwsbericht: Verandering bij de intocht: Zwarte Piet draagt geen gouden oorkingen] (1264 reacties).
- Pietitie, 22 oktober 2013 – WOW WOW WOW!! Wat gaan we lekker. Blijven delen, maak een statement naar de VN. (1370 reacties).
- Pietitie, 16 november 2013 – Wat een geweldige foto!! Het is een blijft een geweldig kinderfeest! [Foto van Muziekpiet die een kus geeft aan een (getint) meisje met pietenmuts op]. (782 reacties)

Tijdens en na de analyse zijn de nieuwere berichten en reacties op beide pagina's nog steekproefsgewijs nagelopen om te kijken of het corpus groot genoeg is. Deze steekproef zorgde niet voor nieuwe inzichten en maakte duidelijk dat het corpus voor de inductieve analyse niet hoefde te worden uitgebreid.

3.2 Uitvoeren van een deductieve framinganalyse

Bij een deductieve framinganalyse worden teksten geanalyseerd aan de hand van bestaande frames. Deze frames kunnen vooraf zijn opgesteld, of zijn het resultaat van een inductieve analyse. Een deductieve analyse kan ook worden gebruikt om de frames uit de inductieve analyse te controleren. Hiervoor kan hetzelfde corpus worden gebruikt, of een nieuw corpus over hetzelfde of een gerelateerd onderwerp.

3.2.1 Stappen van een deductieve framinganalyse

Net als bij de inductieve methode zijn er voor een gestructureerde deductieve framinganalyse een aantal stappen te volgen. Deze stappen zijn gebaseerd op de methode voor een inductieve framinganalyse van Van Gorp (2014: 28). Het volgen van deze stappen zorgt ervoor dat er niet teveel met 'oogkleppen' op naar de te analyseren teksten wordt gekeken en waarborgt hiermee een zekere objectiviteit.

1. *Verzamelen van materiaal.* De deductieve analyse kan worden uitgevoerd op hetzelfde corpus als is gebruikt voor de inductieve analyse. In dit geval wordt de deductieve methode gebruikt om de frames te controleren op volledigheid of een eventuele overlap. Is het doel van de deductieve analyse om te onderzoeken of de gevormde frames voldoende abstract zijn? Dan kan worden gekozen voor teksten over een gerelateerd onderwerp. Zo kunnen de frames over Zwarte Piet bijvoorbeeld abstracter worden gemaakt zodat ze ook van toepassing zijn op andere maatschappelijke onderwerpen zoals racisme, seksisme en immigratie. Omdat dit onderzoek is gericht op de communicatie over maatschappelijke vraagstukken, bestaat het corpus voor de deductieve analyse uit een aantal publieke uitingen van bedrijven en politieke instanties over Zwarte Piet. Dit corpus wordt in §3.2.2 besproken.

2. *Analyse vanuit gevormde frames.* De teksten die bij de vorige stap zijn verzameld worden aan de hand van de frames geanalyseerd. Hierbij wordt gelet op zowel de *framing devices* als *reasoning devices*. Welke karakteristieke bewoordingen en beelden uit de frames zijn ook terug te vinden in het corpus? Wat is het probleem, wie wordt er aangewezen als schuldige, wat is de oplossing en wie is hiervoor verantwoordelijk? Welke emoties liggen daaraan ten grondslag? Binnen welk frame passen deze tekstuele elementen?

3. *Controle van de frames.* Deze stap is een kritische controle op de gevormde frames uit de inductieve analyse. Alle uitingen binnen het zwartepietdebat zou binnen één van de frames uit de inductieve analyse te plaatsen moeten zijn. In deze stap wordt

gekeken of er uitingen zijn die in geen van de frames passen, of juist in meerdere frames zouden passen. Dat zou betekenen dat de frames niet goed afgebakend zijn of niet mutueel exclusief zijn.

4. *Frames of tekst aanpassen.* De invulling van deze stap is afhankelijk van het doel van de deductieve analyse. Als een schrijver het doel heeft om een tekst vanuit een bepaald frame te willen schrijven, of juist bepaalde frames te willen ontwijken, dan heeft de analyse een retorisch of strategisch doel. De inzichten uit de analyse kunnen dan gebruikt worden om de tekst aan te passen door bijvoorbeeld bepaalde woorden juist te gebruiken of te vermijden. Is het doel van de analyse om de gevormde frames uit de inductieve analyse te controleren? Dan kan met de kennis uit de deductieve analyse de frames worden aangepast, aangevuld of aangescherpt worden.

Het doel van de deductieve analyse in dit onderzoek is een combinatie tussen bovengenoemde doelen. Allereerst wordt de deductieve analyse gebruikt om de geformuleerde frames uit de inductieve analyse te controleren op volledigheid. Het doel is om met de geformuleerde frames een zo volledig mogelijk beeld te vormen van het publieke debat rondom de zwartepietdiscussie. Elke uiting en positie zou binnen een van de frames moeten kunnen vallen. Daarnaast gaat mijn interesse uit naar de vraag hoe publieke instellingen strategisch omgaan met de verschillende opvattingen in het debat. Daarom wordt de deductieve analyse gebruikt om reeds geschreven teksten te analyseren en hiermee de gekozen strategie te achterhalen. Het corpus voor deze analyse wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

3.2.2 Corpus voor de deductieve framinganalyse: publieke uitingen van gemeenten en bedrijven

Vanaf september liggen in de meeste winkels de pepernoten in de schappen, en vanaf oktober begint de gemeente waar de landelijke Sinterklaasintocht plaatsvindt doorgaans met de promotie van het evenement. Hoe reageren deze publieke instellingen op het maatschappelijke debat over Zwarte Piet? Zijn er signalen dat een gemeente of bedrijf kiest voor de aanpassing van het uiterlijk van Zwarte Piet? Elke uiting is reden voor speculatie en aandacht op sociale media en van de traditionele media. Elke uiting lijkt zorgvuldig afgewogen te moeten worden.

Er is geen uitspraak te doen over of de bedrijven en politieke instellingen zelf gebruik hebben gemaakt van framing om hun boodschap te construeren. Wel kan de deductieve analyse van de publieke uitingen van deze gemeenten en bedrijven laten zien hoe zij zijn omgaan met de verschillende posities in het maatschappelijk debat. Voor de deductieve analyse binnen dit onderzoek zijn de publieke uitingen over Zwarte Piet van twee bedrijven en van drie gemeenten geanalyseerd. In de volgende paragraaf worden de publieke uitingen nader toegelicht en de keuze voor deze uitingen verantwoord.

3.2.2.1 Politiek en bestuur: gemeente Groningen, gemeente Amsterdam, gemeente Gouda

Voor de deductieve analyse van publieke uitingen van politieke instellingen is gekozen voor de gemeente Groningen, de gemeente Gouda en de gemeente Amsterdam. In Groningen vond de landelijke televisie-intocht van Sinterklaas plaats in 2013, en in 2014 was de gemeente Gouda aan de beurt. De intocht in Amsterdam in 2013 en 2014 werd niet landelijk uitgezonden, maar kreeg wel veel aandacht in zowel de traditionele als op sociale media. De reden hiervoor was de lopende rechtszaak tegen de vergunning van de intocht in Amsterdam, aangespannen door een actiegroep tegen Zwarte Piet. Burgemeester Van der Laan van de gemeente Amsterdam publiceerde zowel in 2013 als 2014 een brief gericht aan de gemeenteraad over de intocht en de zwartepietdiscussie. Beide brieven zijn terug te vinden in bijlage 5.2 en 5.3.

In 2013 vond de intocht in Groningen plaats op zaterdag 16 november. Hoewel de discussie over het uiterlijk van Zwarte Piet al decennialang in golfbewegingen opspeelt, bereikte deze eind oktober 2013 een nieuw hoogtepunt. Dit is het gevolg van de uitspraken die Verene Shepherd van de Verenigde Naties doet over het Sinterklaasfeest. De gemeente Groningen heeft weinig tijd gehad om een uitspraak te doen over hun positie in het zwartepietdebat. Op 23 oktober wordt er een persbericht gepubliceerd op de website van de Gemeente Groningen. Hierin reageert wethouder Van Keulen op de uitspraken van Shepherd. Het volledige persbericht is na te lezen in bijlage 5.1.

De landelijke intocht in 2014 vond plaats in Gouda, op zaterdag 15 november. De gemeente Gouda heeft langer de tijd gehad om een reactie en hun stellinginname voor te bereiden dan de gemeente Groningen. Op 14 oktober werd er door de gemeente Gouda een persbericht gepubliceerd over de intocht. In het persbericht doet burgemeester Schoenmaker een uitspraak over hoe wordt omgegaan met de kritiek op Zwarte Piet en de invulling van de intocht. Het volledige persbericht is na te lezen in bijlage 5.4.

3.2.2.2 Publieke bedrijven: HEMA en Albert Heijn

Niet alleen van politieke instellingen werd een stellinginname verwacht, ook de uitingen van bedrijven over het Sinterklaasfeest werden nauw in de gaten gehouden. Over elke uiting, verpakking en afbeelding werd op sociale media gespeculeerd. Voor de deductieve analyse is gekozen voor de persberichten over Zwarte Piet van de HEMA en van de Albert Heijn. Beide bedrijven hebben veel aandacht gekregen op sociale en in de traditionele media.

In het geval van de HEMA werd er eind augustus 2014 op sociale media opgeroepen tot een collectieve HEMA-boycot. Uit een interne mailwisseling zou zijn gebleken dat HEMA Zwarte Piet 'in de ban' zou doen. Op de sinterklaasartikelen die HEMA in het buitenland verkoopt wordt al geen Zwarte Piet afgebeeld, maar dit zou nu ook over worden genomen voor de Nederlandse winkels. Op 26 augustus reageerde HEMA in een persbericht op het gerucht dat Zwarte Piet 'in de ban' zou worden gedaan. Dit bericht werd op de website geplaatst en via sociale media gedeeld. Op 25 september werd er een uitgebreider

persbericht gepubliceerd, bedoeld voor pers en werknemers. Beide berichten zijn na te lezen in bijlage 6.1 en 6.2.

Begin oktober 2014 zorgt de Sinterklaas-display in de winkels van Albert Heijn voor commotie. Op de display met sinterklaasartikelen staat een kind verkleed als Piet, maar zonder zwarte schmink. Hierop volgt naast veel speculatie ook een oproep om de Albert Heijn te boycotten. Op sociale media werd aangemoedigd om boodschappen te doen bij supermarkten die wél zwartepiet-producten in de schappen zouden hebben liggen.

Op 9 oktober publiceert Albert Heijn een persbericht waarin wordt gereageerd op de commotie in de media. Dit persbericht wordt ook in verschillende winkels opgehangen. Enkele dagen later, op 13 oktober, plaatst Albert Heijn aansluitend een advertentie in verschillende dagbladen. In de advertentie staat een gedicht gericht aan Piet, waarvan de strekking is dat (elke kleur) Piet welkom is en de keuze bij de consument ligt. Beide berichten zijn na te lezen in bijlage 6.3 en 6.4.

4 Resultaten inductieve framinganalyse: framingmatrix en frameparen

De inductieve framinganalyse zoals beschreven in het vorige hoofdstuk heeft geresulteerd in vier frames die een rol spelen in het maatschappelijk debat over Zwarte Piet. Hieraan vooraf ging het coderen en analyseren van het volledige corpus, waarmee de frames steeds vollediger zijn geworden.

De vier frames zijn ingedeeld in twee frameparen: twee frames die op cognitief niveau sterk aan elkaar gerelateerd zijn. In dit hoofdstuk zullen de vier frames in de twee frameparen nader worden toegelicht. Hieruit zal ook duidelijk worden hoe de frameparen gebruik maken van eenzelfde associatienetwerk, en hoe deze aan elkaar zijn gerelateerd. Elk framepaar bestaat uit een frame dat gebruikt wordt door de voorstanders en een frame dat vooral wordt gebruikt door de tegenstanders van Zwarte Piet. Aan beide posities zijn dus twee verschillende frames toe te schrijven.

In bijlage 1 is de framingmatrix terug te vinden met de vier frames en een compacte weergave van de *reasoning devices* en *framing devices* die bij deze frames horen. In dit hoofdstuk worden de resultaten van de inductieve analyse en de vier frames nader toegelicht.

4.1 Inzichten uit de open en axiale codering

De eerste analysestap van een inductieve framinganalyse bestaat uit het open coderen van het corpus. Dit houdt in dat opvallende woorden en uitingen worden gemarkeerd met het doel deze te kunnen categoriseren. Zo worden bijvoorbeeld alle uitingen die gaan over slavernij voorzien van dezelfde code. Na de open codering waren de gemarkeerde uitingen gecategoriseerd met 18 verschillende codes. De 18 codes en de resultaten van de open codering zijn terug te vinden in bijlage 4.

Deze uitingen en de 18 codes hebben de basis gevormd voor de tweede analysestap: de axiale codering. Met elke stap in de analyse worden er meer categorieën samengevoegd, om uiteindelijk met een aantal alomvattende frames over te blijven. Na de axiale codering konden de 18 coderingen uit de open codering (gedeeltelijk) worden samengevoegd tot 10 categorieën. De 10 codes uit de axiale codering hebben uiteindelijk de basis gevormd voor de 4 frames in de framematrix.

In bijlage 2 staat een overzicht van de frames, de codes uit de axiale codering en de codes uit de open codering. Uit dit overzicht wordt ook duidelijk hoe de codes uit de eerdere stappen zich verhouden tot de uiteindelijke 4 frames. De 4 frames in de framematrix worden besproken in §4.2 en §4.3. De 10 codes die het resultaat zijn van de axiale codering worden in deze paragraaf nader toegelicht.

Bij het coderen is al een scheiding gemaakt tussen codes voor de voor- en tegenstanders van Zwarte Piet. De uitingen van de tegenstanders konden in de axiale codering worden gecategoriseerd met vier codes; de uitingen van de voorstanders zijn met zes coderingen gecategoriseerd.

Tabel 3 Resultaat uit de axiale codering: gecategoriseerde uitingen van tegenstanders van Zwarte Piet.

Codering	Kenmerkende uitingen en opvattingen
1RH 'Rekening houden'	<ul style="list-style-type: none"> - We moeten rekening houden met elkaar. - Kleine aanpassingen maken het Sinterklaasfeest leuk voor iedereen. - De traditie is belangrijker dan de vorm van het feest. - Het feest is net zo leuk met andere of gekleurde Pieten.
2TO 'Traditie ontwikkelt zich'	<ul style="list-style-type: none"> - Zwarte Piet is niet meer van deze tijd. - Elke traditie ontwikkelt zich en moet met zijn tijd meegroeien. - Het benoemen van 'achterhaalde' praktijken: heksenverbrandingen, geen vrouwenkiesrecht, leven in grotten. - Het feest is door de jaren heen al aangepast op pedagogische of antidiscriminatoire gronden.
3ZS 'Zwarte slaaf'	<ul style="list-style-type: none"> - Zwarte Piet verwijst naar het pijnlijke slavernijverleden en de koloniale geschiedenis. - Er is nog steeds ongelijkheid tussen donkere en blanke mensen, allochtonen en autochtonen. - Karikaturale eigenschappen (<i>blackface</i>) moeten worden vermeden. - Het Sinterklaasfeest met een zwarte Zwarte Piet is institutioneel racisme.
4GB 'Geen begrip'	<ul style="list-style-type: none"> - Nederlanders hebben een gebrek aan empathie. - Mensen hebben geen besef van <i>white privilege</i> (de bevoorrechte positie van blanken en autochtonen). - Mensen moeten zich leren te verplaatsen in een ander en bewust worden van hoe Zwarte Piet wordt ervaren.

De vier codes uit tabel 3 vormen de basis voor de twee frames die gebruikt worden door tegenstanders van Zwarte Piet. Codes 1RH en 2TO hebben uiteindelijk de basis gevormd voor het *Nederland-wordt-beter*-frame; code 3ZS en 4GB zijn samengevoegd tot het *kwetsende-karikatuur*-frame. Deze twee frames worden in §4.3 nader toegelicht.

De volgende zes codes zijn gebruikt om de uitingen van voorstanders van Zwarte Piet te categoriseren.

Tabel 4 Resultaat uit de axiale codering: gecategoriseerde uitingen van voorstanders van Zwarte Piet.

Codering	Kenmerkende uitingen en opvattingen
1NK 'Niet kwaad bedoeld'	<ul style="list-style-type: none"> - Het Sinterklaasfeest wordt verpest door mensen die (de betekenis van) het feest en Zwarte Piet niet begrijpen. - Zwarte Piet is niet beledigend, juist een allemansvriend. - Warme herinneringen aan het Sinterklaasfeest. - Hoe kan iemand zo'n leuk feest anders ervaren?
2SP 'Sprookje'	<ul style="list-style-type: none"> - Zwarte Piet is geen donkere man maar een fictief sprookjesfiguur. - Zwarte Piet wordt veel te serieus genomen. - Overgevoelige mensen begrijpen onze cultuur en de betekenis van Zwarte Piet niet.
3KF 'Kinderfeest'	<ul style="list-style-type: none"> - Het kinderfeest mag niet verpest of afgenomen worden van onze kinderen. - Onschuldige kinderen zien geen rassen en kennen geen racisme. - Het feest moet gaan om de kinderen en niet om volwassenen.
4BZ 'Belangrijkere zaken'	<ul style="list-style-type: none"> - Er wordt een probleem gemaakt van Zwarte Piet terwijl er veel ergere zaken in de wereld zijn. - Verwijzing naar de oorlog in Syrië, hongersnood in Afrika, echte slavernij en uitbuiting.
5IC 'Integreren'	<ul style="list-style-type: none"> - Allochtonen begrijpen onze cultuur niet en moeten maar integreren. - Ze moeten geen kritiek leveren op onze cultuur als ze zelf niet willen integreren. - Onze Nederlandse cultuur en tradities worden bedreigd. - De politiek correcte (linkse) politici en elite laat het toe dat de Nederlandse cultuur wordt afgepakt.
6TR 'Traditie'	<ul style="list-style-type: none"> - Tradities zijn niet voor niets tradities, het moeten blijven zoals het is. - Zwarte Piet hoort bij onze cultuur, dit verbindt alle Nederlanders. - Buitenstaanders begrijpen onze traditie niet.

De uitingen uit het corpus konden met deze tien categorieën verder worden gecodeerd, tot duidelijk was waar de coderingen overlaptten of niet volledig waren. De zes codes uit tabel 4 hebben de basis gevormd voor de twee frames die worden gebruikt door de voorstanders van Zwarte Piet. De codes 1NK, 2SP en 3KF hebben de basis gevormd voor het *niet-racistisch*-frame; de codes 4BZ, 5IC en 6TR passen samen in het *Nederlandse-traditie*-frame. Deze twee frames worden in de volgende paragraaf nader toegelicht.

4.2 Framepaar 1: Zwarte Piet maakt deel uit van een Nederlandse traditie

Vanuit dit framepaar ligt de focus op de Nederlandse cultuur en onze tradities. Het belangrijkste verschil tussen het frame van de tegenstanders van Zwarte Piet is dat deze meer inclusief is. Het frame van de voorstanders van Zwarte Piet is meer gericht op (kritiek op) de Nederlandse politiek. Hoe zit het met multicultureel Nederland en is er een gebrek aan tolerantie of zijn we juist té tolerant?

4.2.1 Frame 1: Samen maken we Nederland beter

De gebruikers van het *Nederland-wordt-beter*-frame zijn tegen Zwarte Piet, maar vooral vóór verandering van Zwarte Piet. Vanuit dit frame gaat het niet om de eigen belevenis van het Sinterklaasfeest of Zwarte Piet, maar om hoe het door andere mensen ervaren wordt. Het probleem vanuit dit frame is dan ook dat onze Nederlandse traditie en Zwarte Piet niet door iedereen als even leuk wordt ervaren. Het is daarom belangrijk dat het feest zo wordt aangepast of zich verder ontwikkelt, dat het leuk is voor alle Nederlanders.

De *reasoning devices* voor dit frame zien er als volgt uit.

Tabel 5 Reasoning devices voor het *Nederland-wordt-beter*-frame

Gebeurtenis of probleem	Veroorzaker of aanleiding	Emotionele basis	Oplossing
Een Nederlandse traditie wordt niet door alle Nederlanders als leuk ervaren.	Een traditie die is gevormd in tijden van slavernij en rassenongelijkheid past niet meer bij deze tijd.	Rekening houden met elkaar; empathie; samen maken we de traditie en Nederland beter.	Een simpele aanpassing maakt de traditie tot een feest voor alle Nederlanders.

Vanuit dit frame is de Sinterklaastraditie en de Nederlandse cultuur iets dat we met z'n allen delen: we zijn allemaal Nederlanders en hebben allemaal inspraak op onze tradities. Dit frame heeft dan ook een sterk empathische basis: we moeten rekening houden met elkaar en ons bewust zijn van hoe kwetsend Zwarte Piet kan worden ervaren. Het fragment op de volgende pagina is (voor een bijdrage op Facebook) vrij lang, maar is wel representatief voor dit frame.

Sophia Keenesburg Er zijn ook Nederlanders tegen deze traditie in de VORM zoals hij nu is. Zwarte piet MOET dus veranderen, met zijn tijd meegaan.

Maar je kunt bijna niet je mening geven. Dat merk ik oa op mijn werk hoe mensen er over denken. De meeste mensen hm ... praten anderen na "dan rotten ze maar op naar hun eigen land' en meer van dat soort zaken. Echt je hoort dingen over tafel slingeren waar je oren van gaan klapperen. Zoals ' tegen één nl kind worden 4 buitenlandse kinderen geboren' in dezelfde discussie over Zwarte Piet.

De mensen die Tegen ZWARTE PIET in de huidige vorm zijn ZIJN IN DE MINDERHEID. De overgrootte meerderheid wil GEENEENS LUISTEREN naar argumenten!

Piet is in het verleden veranderd en zou moeten blijven veranderen , met zijn tijd mee gaan.

En als je het dan al hebt over ROET / Schoorsteen ... smeer dan ook ROET op je gezicht = VEGEN dus.

Kijk dan kun je dat schoorsteenverhaal best volhouden.

Pieten zijn heden ten dage niet meer zo vaak zwart als roet maar meer en meer huidskleur bruin. En waarom hebben zo veel Pieten nog een 'Surinaams' accent?

Dat is er ook jarenterug ingeslopen.

Piet is al een heel stuk minder dom dan jaren terug.

Dat is waar.

Nou zet die verandering dan door en pas het feest gewoon aan aan de huidige tijd.

(Ik ben het met Van Muiswinkel eens)

24 oktober 2013 om 14:11

Er zijn al genoeg tradities die met de tijd zijn veranderd, en ook Zwarte Piet is aan verandering onderhevig geweest. Nederland is veranderd in een multicultureel land waar we alleen maar rijker van worden. We hebben meer tradities, maar daarmee ook meer mensen waar we rekening mee moeten houden. Het veranderen van tradities is een geleidelijk proces waar we allemaal bij betrokken zijn.

Als reactie op de pro-Pieten wordt er vanuit dit frame gesproken over begrip, empathie en tolerantie. Hoe kan er zo defensief worden gereageerd op het aanpassen van Zwarte Piet in een land dat zich prijst om tolerantie?

Samenvattend:

- De traditie is niet meer van deze tijd, dus moet worden aangepast. Zwarte Piet is toe aan een make-over.
- We zijn een multicultureel land en moeten rekening houden met elkaar.
- Een simpele aanpassing maakt het een feest dat leuk is voor alle Nederlanders.
- Voorbeelden hoe andere tradities en gewoonten (in positieve zin) zijn ontwikkeld, zoals vrouwenstemrecht en het afschaffen van de brandstapel.

4.2.2 Frame 2: Beschermen van de Nederlandse cultuur

Het *Nederlandse-traditie*-frame wordt gebruikt door voorstanders van Zwarte Piet. Anders dan het vorige frame wordt er vooral uit een wij/zij-scheiding gedacht. De emotionele basis van dit frame is nationalisme en de angst voor verlies van eigen cultuur.

Tabel 6 Reasoning devices voor het *Nederlandse-traditie*-frame

Gebeurtenis of probleem	Veroorzaker of aanleiding	Emotionele basis	Oplossing
Een oer-Nederlandse traditie wordt aangevallen; als we deze traditie verliezen blijft er niets van ons land en onze cultuur over.	Niet-Nederlanders en immigranten die niet integreren, linkse politici die het toelaten.	Nationalistisch; eigen cultuur wordt afgepakt; Nederland is niet meer wat het is geweest.	Ophouden met (linkse) politiek correctheid; behoud van eigen cultuur; niet aanpassen aan de minderheid.

Vanuit dit frame heerst er een angst voor een hogere macht die 'onze tradities' gaat afpakken of verbieden. Deze hogere macht is simpelweg 'ze', 'de politiek' of 'de VN'. De wij/zij-scheiding komt ook duidelijk naar voren in het taalgebruik. 'Wij' zijn hierbij Nederlanders, en 'zij' zijn niet-gespecificeerde allochtonen. Zo wordt gesteld dat 'wij' ons altijd moeten aanpassen, terwijl 'zij' onze tradities, normen en waarden niet accepteren. Zoals onderstaand fragment aangeeft heerst het gevoel dat Nederlanders worden 'gediscrimineerd in ons eigen land'. Zwarte Piet staat hierbij symbool voor alle Nederlandse tradities. Hieraan ten grondslag ligt de angst dat als het Sinterklaasfeest wordt aangepast, er niets meer van de Nederlandse cultuur overblijft.

Mark Koop Tegenactie / demonstratie in Amsterdam en dan allemaal verkleedt als zwarte piet. Wie doet ermee? Deze discussie zorgt alleen nog maar voor meer polarisatie! Blijf van de NEDERLANDSE cultuur af. Wij worden langzamerhand gediscrimineerd in ons eigen land!

👍 3 · 19 oktober 2013 om 1:43

De frustratie dat buitenlanders zich niet aanpassen aan de Nederlandse cultuur, uit zich vooral in leuzen als 'als je je niet wil aanpassen, rot dan op naar je eigen land'. Incidentdeel wordt dit ook poëtischer verwoord:

Jeroen Marijn Eigen feest eerst !!!!!!!

👍 1 · 16 november 2013 om 7:33

Ruud Boes Wie onze tradities niet eert, is ons land niet weert

👍 2 · 23 november 2013 om 13:05

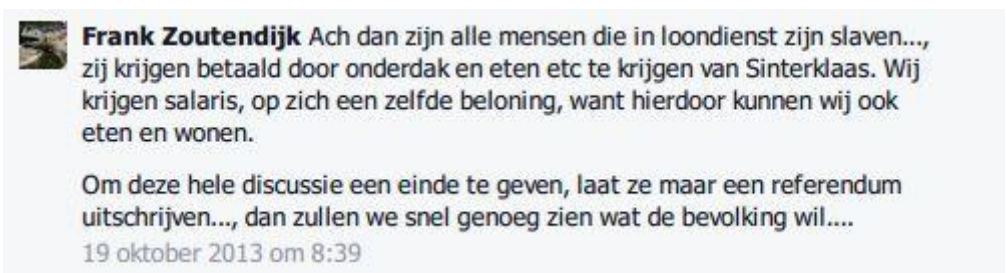
De schuldige in dit frame zijn buitenlanders die niet integreren en zich niet aanpassen aan onze cultuur, en de (linkse) politici die dit toelaten. De aanval op deze buitenlanders vervalt (ironisch genoeg) in racistische stereotypen die gericht zijn op de luiheid van Surinamers en Antilianen. Zo wordt er geklaagd over allochtone uitkeringstrekkers en andere buitenlanders die van ons Nederland profiteren.

Vooraf de linkse politici ver zijn gegaan in het luisteren naar politiek correcte 'beroepszeurders'. We hebben ons te vaak aan moeten passen aan de minderheid. Om aan te geven hoe tolerant Nederland is wordt er ook gesproken over het Suikerfeest, vaak met dreigementen dat ook het Suikerfeest of offerfeest moet worden afgeschaft.

Er is geen goed woord over voor politici, maar democratie is vanuit dit frame wel een belangrijk goed. Verbonden aan de hogere macht die ook onze tradities kan afpakken, is er ook een hogere democratische macht die dit kan tegenhouden. Zo kan er democratisch worden gestemd over wat de meerderheid of 'de bevolking' wil en wordt een bindend referendum voorgesteld.

Gerelateerd aan de falende politici, wordt geklaagd over de Verenigde Naties en Verene Shepherd. Zo zou het onzin zijn dat er aandacht en geld aan een kinderfeest wordt besteed, terwijl er veel ergere dingen gebeuren op aarde.

Gerina Kok Het is toch verschrikkelijk dat de VN zich hiermee gaat bemoeien. Van ons geld zitten ze weer uren te vergaderen. Geld dat besteedt had kunnen worden aan mensen die het slecht hebben. Die niet eens kunnen dromen van een Sinterklaasfeest, omdat ze geen geld hebben om cadeautjes te kopen voor hun kinderen. Mensen die vinden dat het normaal is dat de VN zich hier over buigt, zouden zich diep, maar dan ook heel diep moeten schamen. Ik doe dat in ieder geval wel. Ik schaam me voor jullie.

👍 2 · 20 oktober 2013 om 3:00

Samenvattend:

- Nationalistische sentimenten, stereotypen en kritiek op buitenlanders en allochtonen.
- Anti-politiek-correctheid, tegen (linkse) politiek, kritisch tegenover politici.
- Voorstanders van democratie, doen wat de meerderheid wil, voorstel voor een bindend referendum. Gerelateerd daaraan: niet willen aanpassen aan de minderheid.
- Angst voor het verlies van de Nederlandse cultuur en nationale identiteit.
- De discussie is onzin, er zijn belangrijkere dingen om je druk over te maken (Syrië, honger in Afrika, echte slavernij en uitbuiting).

4.3 Framepaar 2: De betekenis van het symbool Zwarte Piet

In dit framepaar staat de betekenis, de opvatting en de bedoeling van Zwarte Piet centraal. Vanuit beide frames is een extra interesse in de oorsprong van Zwarte Piet, en de betekenis van Zwarte Piet als symbool toen én nu. Zo staat ter discussie of Zwarte Piet wel of niet een slaaf was, of Zwarte Piet wel of niet een donker persoon afbeeldt, of dit wel of niet kwetsend overkomt of bedoeld is.

Heel typisch voor beide frames zijn een aantal opinië artikelen die in De Volkskrant zijn gepubliceerd, waarin vanuit geschiedkundig perspectief de betekenis van Zwarte Piet geprobeerd werd te duiden. Zo werd op 15 oktober het artikel *'Zwarte Piet is nooit een slaaf geweest'* gepubliceerd, waar op 22 oktober het artikel *"Piet was waarschijnlijk een gelijkwaardige partner van Sinterklaas"* op volgde en waarna op 23 oktober het artikel *'Geen twijfel: Zwarte Piet stamt af van kindslaven'* wordt gepubliceerd.

4.3.1 Frame 3: Zwarte Piet is een kwetsende karikatuur

Vanuit het *kwetsende-karikatuur*-frame wordt Zwarte Piet vooral gezien als een slaaf of racistisch stereotype. Zwarte Piet staat symbool voor de onderdrukking van donkere mensen in tijden van de slavernij, maar ook de rassenongelijkheid die nog steeds bestaat.

Tabel 7 Reasoning devices voor het *kwetsende-karikatuur*-frame

Gebeurtenis of probleem	Veroorzaker of aanleiding	Emotionele basis	Oplossing
Zwarte Piet is een kwetsende karikatuur van de zwarte mens en de relatie tussen Sinterklaas en Zwarte Piet is niet gelijkwaardig.	Blanke Nederlanders die zich niet bewust zijn van hun eigen privileges en niet (kunnen) begrijpen dat Zwarte Piet kwetsend is.	Gelijkwaardigheid; besef en erkenning van discriminatie tegenover donkere mensen en/of bevoorrechte positie van autochtonen in de maatschappij.	Zwarte Piet afschaffen of veranderen.

Ook al had Zwarte Piet een andere betekenis in het verleden en is het niet kwetsend bedoeld, de figuur van Zwarte Piet kan wel kwetsend overkomen. Dit wordt versterkt door het feit dat veel donkere mensen het gevoel hebben dat ze op grond van hun huidskleur anders worden behandeld. Er wordt gesproken over de bevoorrechte positie ('white privilege') die blanke mensen hebben ten opzichte van donkere mensen, ook al is dit onbewust. Het gaat om de negatieve stereotypen en associaties die door Zwarte Piet in stand worden gehouden.

Vanuit deze bevoorrechte positie en uit de Nederlandse cultuur is het moeilijk om in te zien hoe Zwarte Piet als kwetsend kan worden ervaren. We hebben als het ware een blik van buitenaf nodig om in te zien waarom vergelijkbare karikaturen (zoals *blackface* in de Verenigde Staten en *golliwog* in het Verenigd Koninkrijk) verontwaardiging oproepen. Het verbod en de verontwaardiging rondom donkere stereotypen in het buitenland bewijst dat deze zelfde verontwaardiging ook rondom Zwarte Piet zou moeten bestaan.

Hilikka Hyvönen 😊 Wie had verwacht dat Nederlanders kennelijk VN nodig hebben om te zien dat Zwarte Piet een raciale karikatuur is !!??

👍 14 · 19 oktober 2013 om 1:59

Daniel Mozart Hoekstra En wat is er mis met een karikatuur? De wereld zit vol met karikaturen waar niet tegen wordt geprotesteerd. En daarnaast, misschien is het een karikatuur, maar mij lijkt me dat de meeste mensen zich erboven zouden kunnen zetten. Voor zover ik weet zien de meeste blanken hier in Nederland Zwarte Piet niet eens als een Afrikaan, maar als een soort van apart wezen wat niet echt onder de standaard rassen valt.

👍 1 · 20 oktober 2013 om 3:03

Hilikka Hyvönen iemand anders had dit eerder gepost, zoek de verschillen, ZW is een karikatuur en het is kwetsend voor veel mensen.

👍 4 · 20 oktober 2013 om 3:32

De discussie gaat vooral over of een racistisch karikatuur acceptabel is, waarbij meerdere keren een vergelijking wordt gelegd met de afwijzing van stereotype afbeeldingen van joden. In de zelfde lijn heerst er verontwaardiging over de slavernijperiode in Nederland, die volgens velen te weinig wordt erkend.

Fatima Elmounni De karikatuur van Zwarte Piet is precies hetzelfde als je een beeld van de joden en nazi's nu nog zou gebruiken in een feest. Maar dat kan natuurlijk niet, want de Holocaust is veel belangrijker dan de slavernij.

👍 2 · 19 oktober 2013 om 5:35

Er is binnen dit frame geen expliciet beeld van wat er met Zwarte Piet moet gebeuren. Het probleem ligt vooral in de stereotype weergave van Zwarte Piet, en het gebrek aan erkenning van de slavernij en de minderwaardige positie van allochtonen ten opzichte van autochtonen. Of Zwarte Piet wordt afgeschaft of wordt aangepast, maakt hiervoor niet uit. De pijn ligt vooral in de machtspositie die wordt weergegeven tussen een blanke man en zijn zwarte slaaf. Het plezier dat wordt beleefd bij het feest gaat ten koste van anderen.

Samenvattend:

- Zwarte Piet is een slaaf, staat symbool voor de ondergeschikte positie, er is een ongelijke machtsverhouding tussen de blanke Sinterklaas en zijn zwarte hulpje.
- Er is te weinig erkenning voor slavernij en de geprivilegieerde positie van blanke mensen en autochtonen in de maatschappij.
- Voorbeelden van verontwaardiging uit buitenlandse (vooral Angelsaksische) media wordt regelmatig aangehaald, waaronder afbeeldingen van de in het Verenigd Koninkrijk verboden *golliwog* en de Amerikaanse *blackface*-traditie.

4.3.2 Frame 4: De betekenis van Zwarte Piet wordt niet begrepen

Het *niet-racistisch*-frame gaat net als het vorige frame vooral over hoe het Sinterklaasfeest wordt beleefd. Dit frame wordt vooral gebruikt voor voorstanders van Zwarte Piet, die verdedigen dat Zwarte Piet niet racistisch is. Hierbij worden warme herinneringen opgehaald hoe het Sinterklaasfeest vroeger of met de kinderen werd gevierd, hoe blij iedereen wordt van Sinterklaas (en vooral) Zwarte Piet.

Tabel 8 Reasoning devices voor het *niet-racistisch*-frame

Gebeurtenis of probleem	Veroorzaker of aanleiding	Emotionele basis	Oplossing
Ons gezellige Sinterklaasfeest wordt verpest door mensen die het niet begrijpen.	Mensen die overal racisme in zien; overgevoelige mensen die alleen maar aandacht willen.	Ouderwets gezellig kinderfeest; het feest mag niet verpest worden; nostalgie.	Geen aanpassing van Zwarte Piet. De oorsprong van Zwarte Piet en de context waarin het verhaal wordt verteld laat zien dat het Sinterklaasfeest geen racistische elementen bevat.

Monique Muller Inderdaad, laat die mensen eens wat nuttigs gaan doen, van plaats te lopen zeuren waar we allemaal plezier aan hebben beleefd in onze jeugd, en nog als je naar al die kindjes kijkt.

16 november 2013 om 9:02

De schuldige binnen dit frame zijn de mensen die zich gediscrimineerd *voelen*. Zij zijn degene die er een probleem van maken en het feest voor andere mensen willen verpesten. Binnen dit frame wordt dan ook vooral bediscussieerd dat Zwarte Piet niet racistisch is (bedoeld), maar dat overgevoelige mensen die het *gevoel* hebben dat Zwarte Piet racistisch is. Deze mensen hebben zelf een minderwaardigheidscomplex en proberen hier andere mensen mee lastig te vallen.

Roberto van Ginkel Nee Brigitte Timmermans dat gaan we niet doen! Sinterklaas is al een feest dat leuk is voor iedereen. Heb jij het idee dat er mensen buiten gesloten worden om het te vieren? Het kleine percentage aan minderwaardigheidscomplex leidende zeurpieten, dat het voor iedereen wil verpesten moet in therapie gaan, die lui leven nog te veel in het verleden.

👍 1 · 19 oktober 2013 om 2:39

Onschuldige kinderen zijn de dupe van deze mensen, terwijl dit juist de kinderen zijn die geen kleur zien en geen racisme kennen. Het mooie feest waar wij allemaal zo van genieten wordt deze kinderen ontnomen.

Joke Weier Kinderen worden niet racistisch geboren.

17 november 2013 om 14:03

Als maar wordt uitgelegd hoe Zwarte Piet begrepen moet worden, zal iedereen inzien dat het feest geen racistische elementen kent. Integendeel, Zwarte Piet wordt door iedereen geliefd en is zelfs slimmer en handiger dan de vergeetachtige Sinterklaas.

Yvette Koehler Als er iemand ANTI racistisch is, dan is het wel zwarte piet, want wij Nederlanders houden van zwarte piet!!! Menig Medelander kan een voorbeeld nemen aan 'onze' zwarte piet, die zich belangeloos inzet voor onze maatschappij en zich volledig heeft aangepast aan onze cultuur. Zoals dat ook van ons wordt verwacht als wij naar het buitenland gaan. Dus hou aub nou eens op met muggeziften, en hou je nou maar bezig met kwesties die ècht belangrijk zijn: LEVEN EN LATEN LEVEN!!!

👍 2 · 17 november 2013 om 0:46

Zwarte Piet is geen weergave van een donker persoon, maar is bijvoorbeeld zwart door de schoorsteen of moet worden gezien als een fictief persoon. Hierbij wordt aangehaald dat er geen donkere mensen uitzien als Zwarte Piet, en dat Sinterklaas en Zwarte Piet niet echt bestaan.

Karin Streefland-Muller Zwarte Piet is zwart geworden van het roet uit de schoorstenen!!!! Heeft niets met discriminatie te maken!
Het is een prachtig kinderfeest!!! Laten we dat zo prachtig houden en niet continu maar blijven discussiëren! Het leidt helaas nergens toe dan ruzie... Dat kan niet de bedoeling zijn! Een gulden middenweg zou mooi zijn, maar nu krijg ik het idee dat iedereen zijn of haar eigen mening er door wil drukken; de anderen daarvan wil overtuigen. Zo komen we nergens!

👍 1 · 21 oktober 2013 om 0:22

Samenvattend:

- Onze traditie wordt niet begrepen door mensen van buitenaf: allochtonen, buitenlandse media en politiek.
- Door uit te leggen wat Zwarte Piet voor ons betekent, wordt duidelijk dat dit niet racistisch is.
- Nostalgie, warme herinneringen aan het Sinterklaasfeest, deze traditie willen doorgeven aan kinderen en kleinkinderen.
- Het feest en onze herinneringen worden verpest door een groep overgevoelige mensen die overal racisme in zien.
- Nadruk op onschuld van kinderen, kleurenblindheid ('ik beoordeel mensen niet op huidskleur') en mensen die tegen racisme zijn.

5 Resultaten deductieve framinganalyse

In het vorige hoofdstuk zijn de resultaten besproken van de inductieve framinganalyse. Hieruit zijn vier frames rondom de zwartepietdiscussie geabstraheerd. In dit hoofdstuk zullen deze frames worden gebruikt voor de deductieve analyse van verschillende publieke uitingen rondom Zwarte Piet. Framing is hierbij te zien als een middel om te onderzoeken hoe publieke instellingen strategisch omgaan met verschillende opvattingen in het maatschappelijk debat. In deze analyse zijn zowel publieke uitingen gebruikt van politieke instellingen als bedrijven.

5.1 Politiek en bestuur: alle ogen gericht op de Sinterklaasintocht

De discussie over Zwarte Piet bereikt eind oktober 2013 een nieuw hoogtepunt, waarbij zowel op sociale media als in de traditionele media veel aandacht wordt besteed aan de huidskleur van Zwarte Piet. Dit is nadat Verene Shepherd van de Verenigde Naties kritiek uit op de volgens haar racistische ondertoon van het Sinterklaasfeest. De landelijke intocht vindt in 2013 plaats op zaterdag 16 november, dus vlak na het losbarsten van de discussie over Zwarte Piet.

De gemeente Groningen is daarom een van de eerste gemeenten waarvan verwacht wordt dat ze een standpunt innemen in de discussie. Ook is er aandacht voor de gemeente Amsterdam, waar een rechtszaak is aangespannen tegen de vergunning voor de intocht. Vanuit beide gemeenten is er een persbericht gepubliceerd waarin ze ingaan op de discussie en de aanstaande Sinterklaasintocht.

Een jaar later, in 2014, staat de landelijke intocht gepland voor de gemeente Gouda. In het jaar nadat de discussie is losgebroken hebben zij meer tijd gehad om zich voor te bereiden op de intocht en de berichtgeving hierover. Door een hoger beroep in de lopende rechtszaak tegen de gemeente Amsterdam, blijft er aandacht voor de positie van de gemeente Amsterdam. Ook vanuit Amsterdam wordt er een persbericht gepubliceerd over hun standpunt in de zwartepietdiscussie.

De discussie rondom Zwarte Piet begint al in de jaren 1930, maar pas in 2013 is voor het eerst dat Gemeenten zich verplicht voelen een uitspraak te doen over de huidskleur van Zwarte Piet. De uitingen hebben daarom in de eerste plaats een informerende en verklarende functie: worden er aanpassingen gedaan aan het uiterlijk van Zwarte Piet tijdens de intocht, en waarom wordt dat (niet) gedaan? Gezien de politieke en representatieve functie van de Gemeente en de wethouders, is het aan te nemen dat het doel van de tekst is om zoveel mogelijk mensen tevreden te stellen en bij zo min mogelijk mensen weerstand op te wekken. De deductieve framinganalyse van deze publieke uitingen laat zien hoe deze teksten wel of niet aansluiten bij dit doel.

5.1.1 Publieke uiting van de gemeente Groningen (2013)

Op 22 oktober 2013 komt in een uitzending van EenVandaag Verene Shepherd aan het woord over het Sinterklaasfeest en Zwarte Piet. De gemeente Groningen plaatst een

reactie op de commotie op hun website de volgende dag, op 23 oktober. In het bericht wordt gereageerd op de ophef en wordt de werkgroep van de Verenigde Naties uitgenodigd om de intocht zelf bij te komen wonen. De strekking van het bericht is dat de gemeente geen reden ziet om het uiterlijk van Zwarte Piet aan te passen tijdens de intocht.

Tabel 9 Aanwezigheid van de verschillende frames in de publieke uiting van de Gemeente Groningen uit 2013.

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	--
1b Nederlandse traditie	+
2a Kwetsende karikatuur	--
2b Niet racistisch	++

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)

Het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) komt in dit persbericht niet voor. Dit frame is vooral gericht op de ontwikkeling en verandering van Zwarte Piet. Het is daarom logisch dat deze niet voorkomt in een tekst waarin de gemeente Groningen juist toelicht dat ze geen aanpassingen doen aan het uiterlijk van Zwarte Piet.

Het *Nederlandse-traditie*-frame (1b) komt heel subtiel naar voren in de eerste alinea van het persbericht. Vanuit dit frame wordt de Nederlandse traditie aangevallen en zou deze worden afgepakt. Hierbij hoort een meer dwingende toon en lexicon. Dit komt naar voren in het citaat van wethouder Van Keulen: “Wij gaan zeker niet **opleggen** welke kleur de Pieten **moeten** hebben”. Daarbij wordt eerder genoemd: ‘Het college (...) **bemoeit** zich niet met de kleur van de Zwarte Pieten’. Vanuit het frame 1b wordt juist de bemoeienis van (linkse) politici of andere politiek correcte sentimenten bekritiseerd.

De kritiek op Zwarte Piet is gezien vanuit frame 1b vooral een probleem voor mensen in de Randstad. Dit sluit ook aan bij wat wethouder Van Keulen zegt. Zwarte Piet is een landelijk probleem en speelt niet in Groningen, daar zijn ze ‘hier te **nuchter** voor’.

Framing devices uit framepaar 2: Kwetsende karikatuur (2a) & Niet racistisch (2b)

De titel van het artikel is typerend: ‘B&W Groningen: **Sint bepaalt zelf** kleur Pieten bij intocht in Stad’. Dit is geschreven vanuit het idee dat Sinterklaas en zijn Pieten deel uitmaken van een sprookje, of een toneelstuk dat we collectief uitvoeren. Deze opvatting van Sinterklaas en Zwarte Piet past binnen het *niet-racistisch*-frame (2b). In dit geval doen we alsof de sprookjesfiguur Sinterklaas echt is, en daarbij zelf degene is die een uitspraak doet over de kleur van zijn Pieten. Later in het artikel wordt het volledige citaat (uit de titel) genoemd: “Het is normaal dat als je iemand uitnodigt hij **zelf bepaalt** wie hij meeneemt en hoe die zijn uitgedost” (2b).

Vanuit het 2b-frame zou de hele discussie rondom Zwarte Piet niet echt serieus moeten worden genomen. Door de sprookjesfiguur Sinterklaas wel serieus te nemen, worden tegelijkertijd de bezwaren rondom Zwarte Piet niet serieus genomen. Dit is ook gerelateerd aan dat de beslissingsbevoegdheid bij Sinterklaas komt te liggen in plaats van dat de gemeente zelf expliciet een standpunt inneemt.

Gezien vanuit het 2b-frame is er dus geen probleem met Zwarte Piet zelf, behalve dat het door een (niet expliciet benoemde) groep niet goed begrepen wordt. Dit probleem kan worden opgelost door het feest zelf mee te maken. In de juiste context zal iedereen inzien dat het feest gezellig en onschuldig is, en niet racistisch is bedoeld. De oplossing die dan ook wordt geboden, is dat de VN wordt uitgenodigd om zelf te komen kijken bij de intocht. Zo noemt wethouder Van Keulen: “De VN mag **veldwerk** tijdens de landelijke intocht doen. Als ze komen, zullen we ze met alle egards ontvangen.”.

Strategische keuzes

In het persbericht van de gemeente Groningen wordt toegelicht dat de recent opgelaaide discussie over Zwarte Piet geen reden geeft om aanpassingen te doen aan het uiterlijk van Zwarte Piet tijdens de Groningse intocht. Het is daarom ook te verwachten dat er geen van de frames vóór een aanpassing van Zwarte Piet (1a en 2a) in het bericht voorkomen.

Een opvallende en strategische keuze is dat het sprookjes-element uit het *niet-racistisch*-frame (2b) wordt gebruikt om de beslissingsbevoegdheid en verantwoordelijkheid voor het uiterlijk van Zwarte Piet af te schuiven op de fictieve Sinterklaas. Dit frame lijkt het meest dominant naar voren te komen in het bericht.

De twee frames die voorkomen in dit persbericht zijn de twee frames die aansluiten bij voorstanders van een zwarte Zwarte Piet. Hiermee houdt de Gemeente geen rekening met de opvattingen van tegenstanders van Zwarte Piet. Dit is vanuit de representatieve functie van een wetgever opvallend te noemen. De gemeente blijkt in de veronderstelling dat de commotie rondom Zwarte Piet een ‘randstadprobleem’ is, dus vanuit dat opzicht is te verklaren dat ze zich niet richten op mensen buiten Groningen. Het *niet-racistisch*-frame (2b) is wel overheersender dan het *Nederlandse-traditie*-frame (1b). Als het doel is om zo min mogelijk weerstand op te roepen bij tegenstanders van Zwarte Piet, dan is dit een verstandige keuze. Het 1b-frame is iets vijandiger qua toon, waardoor het 2b-frame waarschijnlijk minder weerstand oproept vanuit andere de andere frames.

5.1.2 Brief van de gemeente Amsterdam (2013)

De brief die burgemeester Van der Laan op 30 oktober 2013 schreef is een reactie op een bezwaarschrift, waardoor de brief een juridische toon heeft. Het gaat in de eerste instantie dan ook over de vergunning voor de intocht, dat de bezwaren ongegrond zijn en juridisch niet kan worden vastgesteld of Zwarte Piet racistisch is. De brief is gericht aan de leden van de gemeenteraad, maar duidelijk geschreven voor iedereen die zich bezighoudt met de zwartepietdiscussie. De tekst is dan ook gepubliceerd in verschillende dagbladen. De kernboodschap van de tekst is dat het Sinterklaasfeest en al zijn facetten net als andere

tradities zich ontwikkelt, om uiteindelijk een feest te worden dat door iedereen als leuk wordt ervaren.

Tabel 10 Aanwezigheid van de verschillende frames in de publieke uiting van de Gemeente Amsterdam uit 2013

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	++
1b Nederlandse traditie	+
2a Kwetsende karikatuur	+
2b Niet racistisch	++

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)
 Vooral het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) komt sterk naar voren in de brief van Van der Laan. Dit zien we vooral terug in dat er wordt gesproken over de ontwikkeling van de Sinterklaastraditie, en dat het belangrijk is om bij deze ontwikkeling met iedereen rekening te houden. Zo schrijft Van der Laan dat hij **'bewust van de gevoelens** van de bezwaarmakers maar ook van de Sinterklaasliehebbers'(1a) is. Binnen dit frame is het probleem met Zwarte Piet iets dat we met elkaar kunnen oplossen, waarbij begrip een belangrijke factor is. Empathie is een belangrijke morele basis van dit frame: 'Want wij mogen **empathie van elkaar verwachten** bij het **stellen en oplossen van problemen'** (1a).

Het oplossen van het probleem met Zwarte Piet is vanuit het 1a-frame ook iets dat 'we' samen doen. Van der Laan noemt expliciet beide partijen en spreekt hen ook aan om het probleem samen op te lossen. Hij heeft het over een **'gezamenlijk streven'** en **'iedere partij** in deze discussie', en noemt het doel 'dat het Sinterklaasfeest **een feest voor iedereen** is' (1a).

Wat verder typerend is aan het 1a-frame is de focus op de ontwikkeling van de Sinterklaastraditie of tradities in het algemeen. Dit zien we ook terug in deze tekst. Zo wordt er gesproken over hoe Zwarte Piet zijn intrede heeft gedaan en hoe hij door de jaren heen een andere betekenis heeft gekregen: 'De traditie is (dus) **allerminst statisch'** (1a). Een opvallende woordkeuze om deze verandering te omschrijven, is 'evolutie'. 'En Zwarte Piet **evolueerde** van de stereotype onderdanige 'zwarte knecht' naar de vrolijke 'clown' (...)' (1a). Het werkwoord 'evolueren' wordt, sterker dan 'veranderen', meer geassocieerd met verbetering.

Er komen een klein aantal elementen van het *Nederlandse-traditie*-frame (1b) voor in de brief. Een belangrijk onderdeel van dit frame is de angst voor een externe macht die de Nederlandse traditie zou willen veranderen, aanpassen of afpakken. Dit frame wordt dan

ook al snel opgeroepen als wordt gesproken over de Verene Shepherd van de Verenigde Naties, maar ook door de inmenging in de discussie door Van der Laan zelf.

Naast dat Van der Laan met het 1a-frame benadrukt dat de kwestie gezamenlijk moet worden opgelost, neemt hij als politicus ook afstand van de kwestie. Zo noemt hij dat de discussie rondom Zwarte Piet een landelijke kwestie is, en **'geen bestuurlijke kwestie** is of zou moeten zijn' (1b). De enige invloed vanuit de politiek zou moeten zijn dat ze 'hun best doen deze discussie **in goede banen (...) helpen leiden**' (1b). Deze zelfde afstand zou de VN moeten innemen volgens Van der Laan: 'Dit geldt overigens ook voor een **internationale organisatie als de VN**'. Het noemen van de VN roept wel het 1b-frame op, maar Van der Laan weet met zijn woordkeuze de angst voor de invloed van de VN wel te verminderen.

Framing devices uit framepaar 2: Kwetsende karikatuur (2a) & Niet racistisch (2b)

Het frame dat overheerst onder de bezwaarmakers, het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a), is ook duidelijk terug te vinden in deze brief. Het bezwaar dat is ingediend tegen de intocht, heeft als hoofdmotivering dat Zwarte Piet wordt opgevat als een **'racistisch fenomeen'** (2a). Vanuit dit frame is het belangrijk dat er erkenning is voor de beledigende en stereotyperende elementen van Zwarte Piet, aandacht voor zijn oorsprong en het slavernijverleden, en begrip voor hoe donkere mensen nu in de maatschappij worden behandeld. Deze drie punten komen ook duidelijk naar voren in de brief van Van der Laan. Zo spreekt hij over Zwarte Piet als een **'stereotype zwarte persoon als knecht'** (2a), die 'kon worden verbonden aan de **slavernij**' (2a). Hij erkent de raciale elementen: dat Zwarte Piet eerst een **'stereotype onderdanige 'zwarte knecht'** (2a) was, maar inmiddels 'niet langer **krom praat, geen kroeshaar of dikke lippen** hoeft te hebben' (2a). Ook de koppeling naar alledaags en onbedoeld racisme wordt gemaakt: 'Bijvoorbeeld als donkere mensen in het dagelijks leven Zwarte Piet worden genoemd. Het gaat er om dat **dergelijke uitingen pijn doen.**' (2a).

Tegenover het 2a-frame zien we in de brief ook een aantal *framing devices* uit het *niet-racistisch*-frame (2b). Dit zien we terug in dat hij spreekt over een 'traditioneel **kinderfeest**'; een **'sprookje** en een **toneelstuk**'. Vanuit dit frame ligt de focus op de positieve beleving van het feest. Dit frame wordt dan ook vooral ingezet in reactie op frame 2a, om te laten zien dat het Sinterklaasfeest niet racistisch kan zijn. In de brief van Van der Laan wordt het 2b-frame vooral gebruikt om het Sinterklaasfeest te typeren, en niet om de legitimiteit van de bezwaren van de tegenstanders te ontkrachten. Het is daarbij een toneelstuk 'waaraan vrijwel **iedereen meedoet**', wat opnieuw de inclusiviteit van zijn boodschap benadrukt.

Vanuit het 2b-frame staat de positieve ervaring van het Sinterklaasfeest centraal. Dat zijn eigen herinneringen, maar ook de beleving van het feest voor de huidige kinderen. Net als vanuit frame 2a is het bij frame 2b belangrijk dat hun eigen ervaringen met het Sinterklaasfeest worden erkend. Door de slogan van actiegroep 'Zwarte Piet is Racisme' voelen de mensen vanuit frame 2b zich snel aangevallen. Van der Laan toont hiervoor

begrip: 'omdat het veel **goedwillende mensen** met **warme gevoelens** voor het Sinterklaasfeest in zijn huidige vorm zwaar valt dat er aan **hun feest** en **jeugdherinneringen** wordt **getornd**'.

Het is daarbij van belang dat de negatieve lading rondom het Sinterklaasfeest ook wordt opgevat als een ervaring en niet als waarheid. De woordkeuze dat Zwarte Piet niet racistisch *is*, maar wordt *ervaren* als racistisch is hierbij een belangrijk onderscheid. Zo wordt door Van der Laan ook gesproken over de 'door menigeen **gevoelde (2b) band met slavernij (2a)**'.

Een ander belangrijk element van het 2b-frame is de kinderlijke onschuld, en het belang dat kinderen plezier aan het feest beleven. Vanuit het frame 2b heerst dan ook de angst dat het feest zou worden verstoord en verpest voor de kinderen. Ook dit kaart Van der Laan aan: 'Het is van het grootste belang dat de discussie niet wordt gevoerd **ten koste van de kinderen** om wie het allemaal te doen is.' (2b). Het aanpassen van het uiterlijk van Zwarte Piet hoeft niet ten koste te gaan van de beleving van het kinderfeest, maar kan samen gaan met een gezellige sinterklaasviering. Hoewel het belangrijk is dat er discussie wordt gevoerd, is hier bij de intocht geen plaats voor: 'het **verstoren** van een Sinterklaasintocht [gaat] **in moreel opzicht** duidelijk **te ver**.' (2b).

Strategische keuzes

Het lijkt een strategische keuze te zijn geweest van de gemeente Amsterdam om alle partijen te willen betrekken en benoemen. Niet alleen wordt er begrip getoond voor zowel de voor- als tegenstanders van Zwarte Piet, ook zijn uit in de tekst elementen terug te vinden van beide frameparen en alle vier de frames.

Het benoemen van beide partijen en het zo uitgebreid bespreken van hun beider opvattingen heeft een aantal strategische voordelen. Allereerst zal iedereen die de tekst leest, welke positie ze ook innemen in het debat, iets herkennen van zijn of haar eigen standpunten. Daarnaast lijkt het hierdoor niet dat de gemeente kiest voor één bepaalde kant. Beide frames worden opgevat als een mogelijke belevingswereld waarvan de één niet beter is dan de ander. Als het doel van de tekst is om bij zoveel mogelijk mensen aansluiting te vinden, dan is dat door het gebruiken van alle vier de frames goed gelukt.

Ook lijkt de tekst een positieve bijdrage te willen leveren aan dat er weinig wederzijds begrip is tussen de verschillende partijen. De posities in het debat staan ver uit elkaar, wat wederzijds begrip moeilijk maakt. Vanuit het ene frame is weinig oog voor de positie vanuit een ander frame. Door de belevingswereld van de verschillende frames uitgebreid te bespreken, kan er wellicht ook meer begrip voor beide posities ontstaan. Vooral de frames van het tweede framepaar, het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a) en het *niet-racistisch*-frame (2b), worden uitgebreid besproken. Aan zowel de belevingswereld en bezwaren vanuit het 2a-frame (link met slavernij, beledigende stereotypering, onbedoeld racisme) en vanuit het 2b-frame (de figuren zijn fictief, positieve ervaring van het feest, pijnlijk om beschuldigd te worden van racisme) wordt een hele alinea gewijd.

Het meest overheersend lijkt het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a). Het tonen van begrip voor alle partijen is ook iets dat past binnen dit frame. Dit frame is het meest

positief en oplossingsgericht en lijkt daarmee ook een goede keuze voor de boodschap die Van der Laan over wil brengen.

5.1.3 Brief van de gemeente Amsterdam (2014)

Anders dan de brief van Van der Laan uit 2013, is er in deze brief meer aandacht voor de juridische kant van de discussie. De brief is dan ook een reactie op de uitspraak van de rechtbank, die eerder in 2014 het beroep tegen de evenementenvergunning voor de intocht gegrond heeft verklaard. In deze brief laat de burgemeester weten in hoger beroep te willen gaan tegen deze uitspraak. De kernboodschap is dat een geleidelijke aanpassing van de figuur Zwarte Piet logisch is, en dat rekening moet worden gehouden met de gevoelens van een donkere minderheid in Nederland.

Tabel 11 Aanwezigheid van de verschillende frames in de publieke uiting van de Gemeente Amsterdam uit 2014

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	+
1b Nederlandse traditie	+
2a Kwetsende karikatuur	++
2b Niet racistisch	++

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)
Dit framepaar komt weinig naar voren in deze brief. Er wordt wel tot drie maal toe in de brief genoemd dat het doel is om 'te komen tot een **feest voor iedereen**' (1a). Aan de verdere invulling hiervan wordt, anders dan in de brief uit 2013, geen aandacht besteed. Het is vooral belangrijk hoe er gezamenlijk tot dit doel kan worden gekomen. Zo is het 'vooral van belang dat een **dialog** plaatsvindt' (1a), 'van belang dat we **in gesprek blijven**' (1a), en zal de oplossing uiteindelijk worden gevonden door '**constructieve gesprekken**' (1a) te voeren.

De enige keer dat het 1b-frame subtiel naar voren komt is als het gaat om de politieke inmenging in de discussie. De hiervoor genoemde constructieve gesprekken worden dan ook gevoerd 'onder mijn [Van der Laan] **bemiddeling**' (1b), waarmee Van der Laan vasthoudt aan zijn streven om enkel te helpen om de discussie in goede banen te leiden.

Framing devices uit framepaar 2: Kwetsende karikatuur (2a) & Niet racistisch (2b)

Vanuit beide frames in dit framepaar staat de beleving van Zwarte Piet en het Sinterklaasfeest centraal. Het doel dat wordt genoemd door Van der Laan is 'een Zwarte Piet die niet kan worden **ervaren** (2b) als een **negroïde stereotypering** (2a)'. Vanuit het 2a-frame wordt Zwarte Piet gezien als een beledigend stereotype van een donker persoon.

Het is voor deze groep belangrijk dat dit wordt benoemd en dat hier iets aan verandert. Met de woordkeuze voor 'ervaren' wordt rekening gehouden met frame 2b. Dit houdt ruimte voor de positieve ervaringen met Zwarte Piet vanuit frame 2b.

Er wordt ook op een andere manier rekening gehouden met deze groep. De kleur van Zwarte Piet wordt niet expliciet besproken, iets dat weerstand op zou kunnen roepen vanuit frame 2b. Er wordt wel geschreven dat er 'al enkele **aanstootgevende elementen** van de Zwarte Piet-figuur [zijn] aangepast' (2a). Hierbij worden elementen genoemd die als racistisch kunnen worden ervaren vanuit frame 2a, maar in frame 2b niet belangrijk zijn: 'Zo dragen Pieten in Amsterdam **geen oorbellen** en gedragen zij zich al sinds jaar en dag **niet onderdanig**. (2a)'.

Vanuit frame 2a staat de machtsverhouding tussen Zwarte Piet en Sinterklaas symbool voor de minderwaardige positie van donkere mensen of allochtonen in de samenleving. Hier lijkt Van der Laan erkenning voor te bieden als hij stelt dat 'de discussie over **méér** lijkt te gaan (2a)' en dit ook benoemt: 'Daarbij valt te denken aan een **gebrek aan kennis** over het **koloniale verleden** en aan **discriminatie op bijvoorbeeld de arbeidsmarkt** (2a).' Er wordt geen schuldige aangewezen voor deze discriminatie of het gebrek aan kennis over het koloniale verleden. Dit zorgt ervoor dat er geen spanning komt tussen het 2a-frame en het 2b-frame.

Vanuit het 2b-frame staat de positieve ervaringen rondom het Sinterklaasfeest centraal. Het is dan ook belangrijk dat het feest niet wordt bestempeld als racistisch en de nadruk ligt op de warme ervaringen van het feest. Van der Laan noemt het Sinterklaasfeest net als in de brief van 2013 'een **sprookje**' (2b), en een 'feest waar jaarlijks honderdduizenden van **genieten**' (2b). De intocht is een feest 'waar honderden vrijwilligers, behorende tot de **liefste inwoners** van onze stad (2b), veel energie in steken'. Deze mensen behoren tot een groep die plezier beleven aan het feest, en niet beschuldigd kunnen worden van racisme. De focus ligt dus op hun onschuld en goede bedoelingen. Het zijn immers vrijwilligers en 'de liefste inwoners'.

Er wordt later in de brief ook bewondering getoond voor deze groep vrijwilligers die meewerkt aan de intocht. Deze vrijwilligers zijn '**vaak tot hun grote schrik**, onderdeel geworden van een maatschappelijke discussie. (...) Ik kan er alleen maar **respect** voor hebben dat zij hierbinnen niet kiezen voor de makkelijkste weg. Zij hebben afgelopen jaar al stappen gezet om Piet te ontdoen van de negroïde stereotypering'. Deze groep vrijwilligers wordt neergezet als een symbiose van frame 2a en 2b. Ook al wordt Zwarte Piet vanuit deze groep niet negatief ervaren, kunnen ze wel rekening houden met de aanpassingen die gewenst zijn vanuit frame 2a.

Strategische keuzes

Deze brief heeft wat betreft frame-gebruik een aantal overeenkomsten met de brief van Van der Laan uit 2013. Zo wordt opnieuw gesproken vanuit het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) door het belang van dialoog te benadrukken en te noemen dat het

Sinterklaasfeest een feest moet worden voor iedereen. Ook wordt het Sinterklaasfeest weer omschreven als een sprookje en wordt daarmee weer het *niet-racistisch*-frame (2b) gebruikt.

Er zijn twee dingen die anders zijn dan de brief uit 2013 die daardoor opvallen. Allereerst komt het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a) meer naar voren. Dit valt te verklaren door de gesprekken die Van der Laan voert en heeft gevoerd met de mensen van de actiegroep *Zwarte Piet is Racisme*. Dit frame wordt namelijk vooral door deze actiegroep en onder andere Quinsy Gario gebruikt. Zo wordt in de brief benoemd dat er te weinig kennis is over het koloniale verleden en discriminatie op de arbeidsmarkt. Het is opvallend dat hiervoor in de brief geen schuldige wordt aangewezen. Zoals ook al in de analyse is genoemd, lijkt dit een strategische keuze te zijn omdat hierdoor geen spanning ontstaat vanuit de 'pro-Zwarte Piet'-frames 1b en 2b. Van der Laan toont erkenning voor de gevoelens van de tegenstanders van Zwarte Piet, zonder hiermee voorstanders van Zwarte Piet te beschuldigen.

Daarnaast is het opvallend dat in deze brief meer aandacht wordt besteed aan de mensen uit het *niet-racistisch*-frame (2b). Deze groep mensen beleeft plezier aan het Sinterklaasfeest en is als het ware slachtoffer van de beschuldigingen uit het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a). In de brief probeert Van der Laan de tegenstelling tussen plezier beleven aan het feest zonder kwade bedoelingen, en anderzijds beschuldigd worden van racisme, op te lossen. In de brief uit 2013 werden alleen de kinderen genoemd (die door hun kinderlijke onschuld niet van racisme kunnen worden beschuldigd). In de brief uit 2014 wordt ook aandacht besteed aan de volwassenen die plezier beleven aan het feest. Hiervoor wordt de groep vrijwilligers genoemd die zich inzetten bij de organisatie van het kinderfeest. Net als bij de groep (onschuldige) kinderen die genieten van het feest, wordt bij het noemen van de vrijwilligers ook hun onschuld en goede bedoelingen benadrukt.

Net als in de brief uit 2013 worden alle frames gebruikt en daarmee ook alle verschillende groepen en opvattingen aangesproken. Daarmee lijkt Van der Laan opnieuw succesvol het veronderstelde doel te behalen om met zijn brief zoveel mogelijk mensen aan te spreken en tevreden te stellen.

5.1.4 Persbericht van de gemeente Gouda (2014)

Een jaar na het losbarsten van de zwartepietdiscussie, vindt de Sinterklaasintocht plaats in Gouda. De gemeente Gouda heeft meer tijd gehad om te reageren en anticiperen op de zwartepietdiscussie dan de gemeente Groningen. Dit is ook te zien in het persbericht dat wordt gepubliceerd op 14 oktober. De kernboodschap van het bericht is dat ze rekening houden met beide partijen in het debat, zowel de voor- als tegenstanders van Zwarte Piet. Er zullen daarom traditionele Zwarte Pieten aanwezig zijn, maar ook pieten die een andere kleur zijn geschminkt.

Tabel 12 Aanwezigheid van de verschillende frames in de publieke uiting van de Gemeente Gouda uit 2014

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	++
1b Nederlandse traditie	++
2a Kwetsende karikatuur	+
2b Niet racistisch	+

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)

De titel van het persbericht is: ‘**Traditionele** Sinterklaasintocht met een **Gouds randje**’. ‘Traditioneel’ wordt hierbij verbonden aan (traditioneel) Goudse elementen, zoals de kaas- en stroopwafelpieten die in dit persbericht worden geïntroduceerd. Wat opvalt aan deze keuze is dat traditioneel (typerend voor 1b) en verandering van een traditie (typerend voor 1a) hierbij niet mutueel exclusief zijn. De twee partijen in de discussie die worden besproken zijn “voorstanders van de **traditionele** zwarte pietten” (1b), tegenover “mensen die **verandering** willen” (1a).

Er wordt ingespeeld op het idee dat een traditie zich ontwikkelt en ook het Sinterklaasfeest vaker is veranderd, wat typerend is voor het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a). Zo wordt genoemd dat “[het] uiterlijk van de zwarte pietten die meelopen, [al] een aantal jaar geleden [is] veranderd naar donkerbruin”. Wat ook typerend is voor frame 1a is dat het belangrijk is om rekening met elkaar te houden. Dit komt expliciet naar voren in de zin “Ik vind het als burgemeester belangrijk dat ook de mening van mensen die **er anders naar kijken**, gehoord wordt, ook al zijn die in de **minderheid**.”

Er wordt wel geanticipeerd op het oproepen van het *Nederlandse-traditie*-frame (1b). Dit is duidelijk in twee zinsdelen. Door te noemen dat deze verandering een aantal jaar geleden al heeft plaatsgevonden, wordt geanticipeerd op anti-politieke sentimenten. Vanuit frame 1b worden politici bekritiseerd dat ze politiek correct willen zijn en daarom nu ineens Zwarte Piet zouden willen veranderen. Door te noemen dat het uiterlijk van de pietten al “een aantal jaar geleden al is **veranderd**”, is deze verandering eerder te wijten aan een constante (maatschappelijke) ontwikkeling dan dat politici te beschuldigen zijn van politiek correct gedrag.

Vanuit het 1b-frame is het belangrijk dat de meerderheid van Nederland geen problemen heeft met Zwarte Piet, het is maar een kleine groep die er een probleem van maakt. De stem van de meerderheid weegt in deze redenering meer dan die van de minderheid. In het persbericht wordt hierop geanticipeerd door te stellen dat het belangrijk is dat er naar deze mensen wordt gehoord, “ook al zijn die in de **minderheid**”.

Framing devices uit framepaar 2: Kwetsende karikatuur (2a) & Niet racistisch (2b)

Er zijn in het persbericht twee zinnen te vinden waarin *framing devices* te herkennen zijn uit dit tweede framepaar. Dit tweede framepaar is daarmee duidelijk minder dominant in deze tekst. Vanuit beide frames is de oorsprong en betekenis van Zwarte Piet belangrijk. Wat typerend is voor het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a) is dat Zwarte Piet wordt gezien als een beledigend stereotype van een donker persoon. Dit is dan ook de belangrijkste reden dat er iets moet veranderen. Dit frame wordt opgeroepen door de zin waarin wordt gesproken over “de zwarte pietten (...) **zonder stereotype grote rode lippen en oorbellen**”.

Vanuit het *niet-racistisch*-frame (2b) wordt Zwarte Piet juist als iets positiefs ervaren, dat niet beledigend kan zijn. Zij zien dan ook geen noodzaak om iets aan het feest te veranderen. Dit frame en deze groep mensen komt naar voren in de volgende zin: “Heel veel mensen hechten aan (*sic*) het **traditionele** Sinterklaasfeest en zien **geen reden voor verandering** (2b)”.

Strategische keuzes

In het persbericht van de gemeente Gouda lijken alle frames subtiel naar voren te komen. Met subtiel wordt bedoeld dat er geen sterk beladen *framing devices* worden gebruikt die weerstand zouden kunnen opwekken. Daarmee lijkt er een goede keuze te zijn gemaakt in de woordkeuze en het gebruik van frames om de boodschap bij iedereen aan te laten sluiten.

Het eerste framepaar, dat zich focust op Zwarte Piet als deel van een Nederlandse traditie, is het meest dominant. Opvallend is hoe de frames uit dit eerste framepaar aan elkaar worden verbonden. Het antwoord van de gemeente Gouda op de zwartepietdiscussie is een combinatie tussen het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) en het *Nederlandse-traditie*-frame (1b). Zoals al in de analyse is genoemd, wordt traditioneel (typerend voor frame 1b) gecombineerd met een aanpassing van de traditie (typerend voor frame 1a).

De gemeente Gouda legt minder focus op het tweede framepaar dan in de brieven van de gemeente Amsterdam wordt gedaan. Dit valt ook wel te verklaren omdat dit tweede framepaar vooral belangrijk is vanuit de discussie die wordt gevoerd vanuit actiegroep Zwarte Piet is Racisme. De gemeente Amsterdam is door de rechtszaak die deze groep heeft aangespannen meer betrokken bij dit deel van de discussie. Dit betekent niet dat de frames niet worden genoemd in het persbericht van de gemeente Gouda. Het lijkt een strategische keuze om alle partijen te benoemen, zodat iedereen zich kan herkennen in het persbericht. Zo wordt het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a) genoemd door de stereotype elementen in Zwarte Piet te bespreken, en het *niet-racistisch*-frame (2b) komt naar voren door de groep die geen reden zien voor verandering te benoemen.

5.2 Publieke bedrijven: HEMA en Albert Heijn

Publieke bedrijven als HEMA en Albert Heijn hebben andere belangen dan politieke partijen, maar dat maakt hun communicatie rondom Zwarte Piet niet minder belangrijk. Achter elke uiting rondom Zwarte Piet en elke verpakking in de winkels wordt een standpunt gezocht. Beide winkels reageren op berichtgeving in de traditionele- en sociale media dat zij Zwarte Piet uit hun assortiment zouden halen.

Net als bij de politieke instellingen is het aannemelijk dat het doel van de publieke uitingen is om zoveel mogelijk mensen aan te spreken en hierbij zo min mogelijk weerstand op te roepen. Dit is dan vooral met een commercieel doel: het is belangrijk voor goede verkoopcijfers dat een bedrijf of merk positieve associaties oproept.

Daarbij is het aan te nemen dat ze hun berichtgeving zoveel mogelijk uit de politieke (invloed)sfeer willen trekken. De invloed en beslissingsbevoegdheid van een politieke instantie is veel groter dan van een publiek bedrijf. Gezien de commotie en de verhitte discussie rondom Zwarte Piet, lijkt het niet wenselijk om hier als bedrijf in te mengen.

5.2.1 Persbericht van HEMA (augustus 2014)

Eind augustus 2014 is er veel media-aandacht voor Zwarte Piet binnen de HEMA. Er zou uit een uitgelekte interne e-mail blijken dat HEMA ervoor kiest geen producten meer te verkopen waarop Zwarte Piet staat afgebeeld. Op sociale media volgt een oproep tot een HEMA-boycot. Als reactie wordt er op 26 augustus een kort persbericht geplaatst op hun website. Kernboodschap van het bericht is dat de berichten in de media onjuist zijn en dat HEMA producten met Zwarte Piet in de schappen blijft houden. In het bericht zijn geen elementen uit het tweede framepaar te vinden.

Tabel 13 Aanwezigheid van de verschillende frames in de eerste publieke uiting van de HEMA uit augustus 2014.

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	-
1b Nederlandse traditie	+
2a Kwetsende karikatuur	-
2b Niet racistisch	-

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)
Het eerste bericht van 26 augustus opent met 'HEMA doet Piet niet **in de ban**' (1b). HEMA neemt hierbij de woordkeuze over van de media die schrijven dat HEMA Zwarte Piet 'in de ban' zou doen. Ook al wordt deze beschuldiging ontkend, wordt er door deze woordkeuze wel het 1b-frame geactiveerd. De woordkeus past sterk in de retoriek van het 1b-frame, waarbinnen het feest zou worden afgepakt en Zwarte Piet zou worden verbannen. Hetzelfde geldt voor de titel van het bericht, waarin wordt gesproken over het **'statement**

pietendiscussie'. Het woord 'statement' past net als 'verbannen' door de harde taal het meest binnen het 1b-frame.

Binnen dit 1b-frame roept politieke inmenging in de discussie veel weerstand op. Zo wordt er in de communicatie over de aangespannen rechtszaak tegen de intocht en de uitingen van Verene Shepherd van de VN, vaak gereageerd vanuit dit frame. Er heerst binnen dit frame dan ook de angst dat het feest zou worden beïnvloed door iets of iemand van bovenaf. Deze angst wordt juist opgeroepen doordat HEMA schrijft dat ze 'de **regelgeving respecteren** die daaruit [de maatschappelijke discussie] volgt' (1b).

Strategische keuzes

In het eerste persbericht dat op 26 augustus wordt gepubliceerd, komt vrijwel alleen het vrij negatieve *Nederlandse-traditie*-frame (1b) voor. Het lijkt geen verstandige keuze om dit frame en de bewoording van de media over te nemen en te spreken over het 'in de ban doen' van Zwarte Piet.

In het persbericht grijpt HEMA niet de mogelijkheid aan om de verschillende groepen aan te spreken. Doordat er maar één van de vier onderscheiden frames in het bericht voorkomt, zal het bericht niet aansluiten bij iedereen die zich bezighoudt met de zwartepietendiscussie.

Het lijkt wel een strategische zet door te noemen dat de HEMA rekening houdt met de regelgeving die volgt uit de maatschappelijke discussie. Hiermee nemen ze afstand van de verantwoordelijkheid een positie in te nemen in het debat. Het veronderstelde doel om hun standpunt uit de politieke sfeer te willen halen, is hiermee wel behaald.

5.2.2 Persbericht van HEMA (september 2014)

Een maand na het vorige persbericht van de HEMA, wordt op 25 september op de online pagina voor interne- en perscommunicatie een nieuw geplaatst. Het bericht heeft dezelfde strekking als het eerste persbericht (HEMA blijft producten met Zwarte Piet in de schappen houden), maar is iets uitgebreider. Anders dan in het eerste bericht komen hier wel elementen uit het tweede framepaar naar voren.

Tabel 14 Aanwezigheid van de verschillende frames in de tweede publieke uiting van de HEMA uit september 2014

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	++
1b Nederlandse traditie	+
2a Kwetsende karikatuur	-
2b Niet racistisch	+

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)
Net als in het eerste persbericht, neemt HEMA de bewoording van de pers over door te spreken over ‘het onjuiste idee dat HEMA Zwarte Piet **in de ban** zou doen.’ (1b). Anders dan in het eerste bericht zijn ook elementen van het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) terug te vinden. Zo staat er in het bericht dat HEMA ‘een winkel **voor iedereen** [is]’ (1a). Deze inclusieve toon is karakteristiek voor dit 1a-frame. Het Sinterklaasfeest is iets waar we met z’n allen als Nederlanders van genieten. Dit komt ook terug in dat ze ‘net als **alle Nederlanders** en net als elk jaar **enorm uit [kijken] naar het Sinterklaasfeest.**’ (1a).

Framing devices uit framepaar 2: Kwetsende karikatuur (2a) & Niet racistisch (2b)
Ook zijn er in dit bericht wel elementen van het tweede framepaar terug te vinden. Vanuit het *niet-racistisch*-frame (2b) is Zwarte Piet iets dat door buitenstaanders niet wordt begrepen. Dit denkbeeld komt overeen met de reden die HEMA geeft voor het aanpassen van een aantal verpakkingen. Er zijn ‘enkele aanpassingen gedaan op de verpakkingen’, waarvoor de reden wordt gegeven dat ‘deze producten ook **in het buitenland verkrijgbaar** zijn. (2b)’.

Strategische keuzes

Het tweede persbericht van 25 september is een uitbreiding van het eerdere persbericht. Met deze uitbreiding komen ook meer elementen uit de andere frames naar voren. Wil het bericht aansluiten bij een grotere groep, is dit een verstandige keuze. Als tegenhanger van de negatieve elementen uit het 1b-frame, verschuift de focus naar de positieve elementen van het Sinterklaasfeest. Dit wordt gedaan door gebruik te maken van het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a). Er wordt benadrukt dat de HEMA er voor iedereen is, en dat HEMA ook deel uitmaakt van alle Nederlanders die uitkijken naar het feest.

Opvallend is de verantwoording voor het aanpassen van de verpakkingen van de Sinterklaas-artikelen. In het bericht wordt uitgelegd dat de verpakkingen zijn aangepast voor de verkoop in het buitenland. Het blijft hierbij impliciet dat Zwarte Piet in het buitenland niet begrepen wordt en als aanstootgevend wordt ervaren. Als Zwarte Piet door buitenstaanders niet wordt begrepen, is het normaliter de oplossing vanuit frame 2b dat de betekenis van Zwarte Piet wordt uitgelegd. HEMA heeft echter gekozen voor een andere strategie, het simpelweg aanpassen van de verpakkingen.

Het benadrukken van het commerciële doel om de verpakkingen aan te passen lijkt ook een strategische keuze. Hierdoor wordt impliciet ontkend dat er met het wijzigen van de verpakkingen een standpunt wordt ingenomen, iets dat vanuit het *Nederlandse traditie*-frame (1b) weerstand zou kunnen opwekken. Hiermee trekt HEMA hun persbericht en stellinginname meer uit de politieke sfeer.

5.2.3 Persbericht van Albert Heijn (2014)

Begin oktober 2014 ontstaat er commotie rondom een display voor Sinterklaasartikelen in de Albert Heijn-winkels. Hierop staat een foto van een kindje verkleed als Zwarte Piet, maar zonder volledige zwarte schmink. Na het oproepen van een HEMA-boycot wordt ook opgeroepen om geen boodschappen meer te doen bij Albert Heijn. Albert Heijn reageert

met een persbericht dat ook in diverse winkels wordt opgehangen. Kernboodschap van de tekst is dat de Albert Heijn zich niet mengt in de zwartepietdiscussie en zowel producten aanbiedt mét als zonder Zwarte Piet, omdat ze de keuze aan de consument willen laten. In dit persbericht komen alleen elementen voor uit het eerste framepaar.

Tabel 15 Aanwezigheid van de verschillende frames in het persbericht van Albert Heijn uit 2014

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	+
1b Nederlandse traditie	+
2a Kwetsende karikatuur	-
2b Niet racistisch	-

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)

Het persbericht wordt geopend met de zin ‘Albert Heijn **is er voor iedereen**. (1a). Dit past in het 1a-frame waarin het doel is om tot een feest te komen voor iedereen. Anders dan bijvoorbeeld vanuit de gemeente Amsterdam, betekent dit voor Albert Heijn niet dat ze Zwarte Piet aanpassen, maar dat ze klanten een keuze bieden. Ze bieden producten aan waar Zwarte Piet wel op staat, en verpakkingen zonder Zwarte Piet: ‘aan de klant de **keuze**’ (1a).

Net als de HEMA neemt Albert Heijn de woordkeuze van de geschreven pers over. Zo schrijven ze dat Zwarte Piet ‘**verbannen** [zou] zijn’ (1b), en er ‘zeker geen sprake van een besluit [is] om Zwarte Piet **in de ban** te doen’ (1b).’

Vanuit het frame 1b is het belangrijk dat de Sinterklaastraditie in stand wordt gehouden. Deze groep weet Albert Heijn gerust te stellen: de producten met Zwarte Piet erop zijn gewoon te koop ‘voor de vele klanten die het Sinterklaasfeest op de **gebruikelijke wijze** willen vieren’ (1b).

Strategische keuzes

Net als in het persbericht van HEMA, wordt ook door de Albert Heijn het frame en de bewoording van de media overgenomen door te spreken over het ‘verbannen’ en ‘in de ban doen’ van Zwarte Piet. Dit is vanuit framing-opzicht geen strategische keuze, omdat hiermee het vrij negatieve *Nederlandse-traditie*-frame (1b) wordt opgeroepen.

Albert Heijn neemt net als de HEMA afstand van de verantwoordelijkheid om leidende beslissingen te maken over het uiterlijk van Zwarte Piet. Dit doen ze wel op een andere, meer positieve, manier. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a). Dat het Sinterklaasfeest een feest moet zijn voor iedereen, betekent voor Albert Heijn dat iedereen dit op zijn eigen manier moet kunnen vieren. De rode draad door het bericht dat Albert Heijn zowel producten mét als zonder Zwarte Piet verkoopt, om hiermee de keuze te leggen bij de consument. Hiermee voldoet Albert Heijn aan het

veronderstelde doel dat ze afstand willen nemen van de politieke sfeer. Albert Heijn hoeft geen positie in te nemen en door deze strategische keuze wordt de nadruk gelegd op een ander positief element: keuzevrijheid.

Het tweede framepaar komt niet expliciet naar voren in de tekst. Misschien zijn beide teksten te bondig om nog meer frames erin te verwerken. Het is in ieder geval een verstandige keuze om niet één van de frames uit het tweede framepaar te gebruiken. Zou het *racistische-karikatuur*-frame (2a) of het *niet-racistisch*-frame (2b) worden gebruikt, dan zou de ander ook moeten worden gebruikt om het geheel in balans te houden en alle partijen aan te spreken. Het doel om met het persbericht alle partijen aan te spreken is met de frame-keuze in zekere mate geslaagd. Niet alle frames worden gebruikt, maar er is wel een goede balans tussen de voor- en tegenstanders van Zwarte Piet.

5.2.4 Advertentie van Albert Heijn (2014)

Naast het vorige persbericht adverteert Albert Heijn nog met een gedicht over Zwarte Piet in diverse dagbladen. In het persbericht wordt expliciet gereageerd op de commotie die is ontstaan rondom Zwarte Piet op sociale media, in het gedicht wordt hier wat speelser mee omgegaan. Ook al is het gedicht gericht aan Zwarte Piet, de kernboodschap komt overeen met die uit het persbericht. Ook het gedicht vertelt dat Albert Heijn producten aan blijft bieden mét en zonder Zwarte Piet en zich niet in de discussie willen mengen, omdat ze de keuze aan de consument over willen laten. Ook in dit gedicht zijn alleen elementen terug te vinden uit het eerste framepaar.

Tabel 16 Aanwezigheid van de verschillende frames in de advertentie van Albert Heijn uit 2014

Frame	Aanwezigheid in tekst
1a Nederland wordt beter	+
1b Nederlandse traditie	+
2a Kwetsende karikatuur	-
2b Niet racistisch	-

Framing devices uit framepaar 1: Nederland wordt beter (1a) & Nederlandse traditie (1b)

Naast de dichtvorm komt dit bericht qua strekking, taal- en framegebruik sterk overeen met het gepubliceerde persbericht. Albert Heijn laat ruimte voor verschillende meningen en kiest ook hier de inclusieve toon die past bij het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a): 'Wij vinden je in zwart en **andere kleuren** reuze, maar wij laten aan **heel Nederland de keuze**' (1a).

Ook in de advertentie komt het *Nederlandse-traditie*-frame (1b) naar voren. Allereerst doordat Albert Heijn ook in dit gedicht de harde bewoording van de media overneemt in de zin 'Je zou **verbannen** zijn, uit de winkels van Albert Heijn' (1b). Het 1b-frame wordt ook gebruikt om de groep die denkt vanuit dit frame direct aan te spreken. De

mensen die waarde hechten aan het behouden van tradities worden net als in het persbericht gerustgesteld: 'Zwarte Piet ligt volop in onze schappen, **net als ieder jaar**' (1b).

Strategische keuzes

De strategische keuzes die zijn gemaakt bij het schrijven van het persbericht, zijn ook terug te vinden in deze advertentie. Waarin de publieke uitingen verschillen, is de dichtvorm van de advertentie. Allereerst geeft dit de boodschap een wat speelser karakter, wat goed aansluit bij een groot deel van de Nederlanders die het een non-discussie vinden of de discussie zat zijn.

De dichtvorm past daarbij typisch bij de sinterklaastraditie, en sluit goed aan bij drie van de vier geïdentificeerde frames. Tradities en de leuke elementen van het Sinterklaasfeest zijn belangrijk voor zowel het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a), het *Nederlandse-traditie*-frame (1b) en het *niet-racistisch*-frame (2b). Met deze keuze weet Albert Heijn goed aan te sluiten bij het veronderstelde doel om zo veel mogelijk mensen aan te willen spreken.

5.3 Inzichten uit de deductieve analyse

De framingmatrix is gevormd door een inductieve framinganalyse van nieuwsberichten en uitingen op sociale media. Het is daarom interessant om te zien of deze zelfde frames ook voorkomen in een ander corpus. Dit biedt meer inzicht in de geconstrueerde frames, maar ook een breder beeld van de maatschappelijke discussie.

5.3.1 Controle van framingmatrix door deductieve analyse

In de deductieve analyse is de framingmatrix gebruikt om publieke uitingen van politieke en commerciële instanties te analyseren. De uitingen uit dit corpus moeten in slechts één van de vier frames te plaatsen zijn. Hiermee wordt gecontroleerd of de frames volledig zijn, mutueel exclusief zijn en ook toe te passen zijn op een ander corpus (over hetzelfde onderwerp).

Het construeren van de framingmatrix is geen lineair proces: de resultaten van de inductieve analyse worden gebruikt om matrix te vormen; en tijdens het vormen van de matrix wordt data uit inductieve analyse ook steeds beter te interpreteren. Dit zelfde geldt voor de deductieve analyse: dit is als het ware een 'toets' voor de resultaten van de inductieve analyse. Zijn de frames compleet en goed afgebakend? Zijn alle uitingen binnen een bepaald frame te plaatsen?

In de publieke uitingen van de verschillende gemeenten en HEMA en Albert Heijn zijn tijdens de deductieve analyse alle vier de frames uit de inductieve analyse teruggevonden. Dat er geen uitingen zijn aangetroffen die in meerdere frames zouden passen, bevestigt het vertrouwen dat de frames goed zijn afgebakend en mutueel exclusief zijn.

5.3.2 Aanvulling op framingmatrix of nieuw (counter)frame

Tijdens de deductieve analyse is er één uiting gevonden die tijdens de inductieve analyse niet eerder naar voren is gekomen. Dit kan wijzen op een nieuw (counter)frame, of op een aanvulling op de vier frames uit de inductieve analyse.

In de uitingen van HEMA en Albert Heijn wordt bij beide de focus op keuzevrijheid gelegd. De beslissing voor een zwarte of alternatieve Zwarte Piet, ligt hierbij bij de consument. Deze oplossing komt in geen van de vier frames voor. Of deze uiting een aanvulling is op een van de vier huidige frames óf deel uitmaakt van een nieuw (counter)frame, is moeilijk met zekerheid vast te stellen. Beide opties zijn te onderbouwen.

Er valt iets voor te zeggen dat deze uiting een aanvulling is op het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a). De oplossing binnen dit frame luidt: 'Een simpele aanpassing maakt de traditie tot een feest voor alle Nederlanders'. Deze aanpassing heeft in het corpus voor de inductieve analyse vaak de vorm van een roetpiet of een regenboogpiet. De 'simpele aanpassing' kan ook gezien worden als een mengeling tussen verschillende soorten pieten, zoals ook te zien was bij de Sinterklaasintocht in Gouda in 2014.

Ook kan de uiting een aanwijzing zijn voor een nieuw (counter)frame. Dit counterframe zou er als volgt uit kunnen zien.

Tabel 17 Suggestie voor matrix van nieuw (counter)frame, naar aanleiding van deductieve analyse.

Gebeurtenis of probleem	Veroorzaker of aanleiding	Emotionele basis	Oplossing	Typerende tekstelementen
De discussie rond Zwarte Piet zorgt voor verdeeldheid	Diversiteit in achtergrond en opvattingen	Keuzevrijheid, geen politieke bemoeienis, iedereen tevreden, multiculturalisme	Introductie van verschillende pieten, zodat er voor iedereen keuze is	Het is een maatschappelijke discussie; aan iedereen de keuze

De opvatting dat de keuze voor de kleur van Zwarte Piet bij de burger (of consument) ligt, lijkt een andere emotionele basis te hebben dan in de vier frames uit de framingmatrix. De focus lijkt veel meer te liggen op keuzevrijheid en dat er meerdere opvattingen naast elkaar kunnen bestaan. De oplossing lijkt eerder een reactie op de problemen in het debat zelf dan een oplossing voor de kleur van Zwarte Piet. Dit zijn indicaties dat 'keuzevrijheid' de basis is voor een nieuw (counter)frame. Dit is moeilijk vast te stellen met het huidige corpus, maar wordt weer interessant naarmate december 2015 nadert.

6 Conclusie

Het doel van deze scriptie is om de volgende hoofdvraag te beantwoorden: *Hoe maken publieke instellingen in hun publieke verklaringen strategisch gebruik van de frames rondom de zwartepietdiscussie die vanuit de sociale media en opiniestukken tussen oktober en december 2013 te destilleren zijn?*

Er is onderzocht hoe publieke instellingen strategisch gebruik maken van bestaande frames uit het publieke debat. Deze frames worden door middel van een framinganalyse geëxpliciteerd en gebruikt voor de analyse van de publieke uitingen van zowel politieke als commerciële instellingen. Het onderzoek is gericht op de publieke uitingen van deze instellingen naar aanleiding van het zwartepietdebat vanaf 2013. De hoofdvraag kan in vijf deelvragen worden opgedeeld, die in de volgende paragrafen worden beantwoord:

- Welke rol speelt framing in communicatie en het maatschappelijk debat? (§6.1)
- Hoe kunnen frames uit het publieke debat worden gedestilleerd en geanalyseerd? (§6.2)
- Welke frames worden er gebruikt in het debat rondom Zwarte Piet? (§6.3)
- Hoe worden de frames rondom Zwarte Piet strategisch gebruikt in de publieke uitingen van politieke instellingen en publieke bedrijven? (§6.4)
- Welke inzichten biedt framing aan een communicatiestrategie en -advies? (§6.5)

Door middel van een literatuurstudie en kwalitatief onderzoek, waarbij gebruik is gemaakt van zowel een inductieve als deductieve framinganalyse, is antwoord gevonden op deze vragen. In §6.6 en §6.7 wordt teruggeblikt op de gebruikte methoden en suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

6.1 Een middel om te interpreteren en interpretatie te sturen

Om de werking van framing te begrijpen moet er een scheiding worden gemaakt tussen wat framing betekent voor een ontvanger en voor een zender. Voor de ontvanger is een 'frame' een essentieel middel om de wereld te begrijpen en te verklaren. Framing is te zien als een uitnodiging om een situatie of uiting op een bepaalde manier te interpreteren. Dit maakt 'framing' voor een zender tot een middel om (on)bewust deze interpretatie te sturen.

Binnen elke cultuur of gemeenschap bestaan vaste verhaallijnen die gebruikt worden om een boodschap over te brengen. Deze verhaallijnen zijn als het ware de blauwdruk van een frame, en worden *reasoning devices* genoemd. Dit zijn de elementen uit een frame die het verhaal vormen. Elk frame kent een *gebeurtenis* (probleem of situatie), een *veroorzaker* (of aanleiding), een *moraal* (moreel of emotioneel oordeel) en een *oplossing* (of handelingsperspectief). Een frame vertelt altijd een compleet verhaal. Er hoeft maar één van deze elementen voor te komen, en de rest van het frame wordt automatisch door brein ons ingevuld. Het frame en deze *reasoning devices* worden in ons brein opgeroepen

door de *framing devices*. Deze *framing devices* zijn geladen woorden (of woordparen) die veel associaties oproepen. Voorbeelden hiervan zijn archetypen, stereotypen, metaforen en ander opvallend taalgebruik.

Elk verhaal wordt vanuit een bepaalde invalshoek, of frame, verteld. Het frame dat wordt gekozen bepaalt uiteindelijk hoe de situatie wordt geïnterpreteerd en beoordeeld. Onderzoek naar framing biedt de mogelijkheid om bewust gebruik te maken van frames en deze strategisch in te zetten. Dat maakt framing tot een belangrijk retorisch middel in elke vorm van communicatie.

6.2 Een volledig verhaal door inductief en deductief framingonderzoek

Door middel van kwalitatief inductief framingonderzoek kan de 'blauwdruk' van frames worden geëxpliciteerd. Dit wordt gedaan door te zoeken naar 'geladen' woorden die veel associaties oproepen. Deze geladen woorden zijn de *framing devices*, en zijn te zien als impliciete aanwijzingen voor hoe een frame is opgebouwd. Door een grote hoeveelheid *framing devices* te verzamelen, verbanden te zoeken en te categoriseren, wordt het volledige verhaal achter een frame steeds duidelijker. Het zoeken naar impliciete tekstelementen en van verbanden tussen uitingen, maakt framingonderzoek tot een interpretatieve en subjectieve kwestie. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten is het daarom belangrijk om dit onderzoek systematisch uit te voeren.

Media-onderzoeker Baldwin van Gorp heeft een systematische onderzoeksmethode voor framingonderzoek uitgewerkt. Het analysemateriaal voor de inductieve framinganalyse kan bestaan uit alle soorten uitingen over een bepaald onderwerp: van nieuwsberichten en literatuur tot berichten op sociale media. Tijdens het open coderen wordt gezocht naar de *framing devices* en opvallend taalgebruik gemarkeerd. Tijdens het axiale coderen wordt gezocht naar verbanden tussen de verschillende uitingen, waarmee deze kunnen worden gebundeld en gecategoriseerd. Deze categorieën vormen uiteindelijk de basis voor de laatste stap, het samenstellen van de framingmatrix. De framingmatrix is te zien als een blauwdruk van alle frames over een bepaald onderwerp. In deze matrix staan alle frames weergegeven in rijen, en de *reasoning devices* in kolommen. De *reasoning devices* zijn de meest essentiële elementen van een frame, en vertegenwoordigen samen een complete verhaallijn.

De framingmatrix kan worden gebruikt om een uiting vanuit een bepaald frame te vertellen, of om de frames in een bepaalde uiting te analyseren. Dit wordt gedaan door middel van een deductieve framinganalyse. Zowel de *reasoning devices* als de *framing devices* kunnen worden gebruikt om de gebruikte frames in een bepaalde tekst op te sporen. De matrix laat zien welke *framing devices* een bepaald frame kan activeren, en daarmee ook welke associaties een bepaalde woordkeuze oproept. Afhankelijk van het doel van een tekst en de communicatiestrategie kan worden beoordeeld of dit wenselijk is of niet.

6.3 Twee posities, vier frames

De inductieve framinganalyse heeft geresulteerd in een framingmatrix bestaande uit vier verschillende frames. Deze frames zijn in de delen in twee verschillende frameparen. Een framepaar bestaat uit twee frames die cognitief sterk aan elkaar gerelateerd zijn. Dit houdt in dat het gebruik van het ene frame ook het andere frame kan oproepen. In het eerste framepaar wordt Zwarte Piet opgevat als onderdeel van een Nederlandse traditie. Het eerste frame is het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) en het tweede frame is het *Nederlandse-traditie*-frame (1b). In het tweede framepaar ligt de focus op de (symbolische) betekenis van Zwarte Piet. Het derde frame is het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a) en het vierde frame is het *niet-racistisch*-frame (2b). De frames met hetzelfde cijfer behoren tot hetzelfde framepaar; de letters geven aan welke positie het frame is toe te schrijven. De frames met een 'a' worden gebruikt door tegenstanders van Zwarte Piet, de frames met een 'b' horen bij voorstanders van Zwarte Piet.

Het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) wordt gebruikt door tegenstanders van een zwarte Zwarte Piet. Deze groep ziet graag een simpele aanpassing in het uiterlijk van Zwarte Piet, waardoor het feest weer leuk kan zijn voor alle Nederlanders. De simpele aanpassingen die binnen dit frame worden gesuggereerd zijn pieten met roetvegen of gekleurde regenboogpieten. Hieraan ligt ten grondslag dat het belangrijk is om rekening met elkaar te houden met de gevoelens van anderen. Dat het feest door sommige mensen niet leuk wordt ervaren, is reden om het uiterlijk van Zwarte Piet aan te passen. Als argument hiervoor wordt gegeven dat elke traditie zich ontwikkelt en wordt gevormd door de tijd.

Het *Nederlandse-traditie*-frame (1b) wordt gebruikt door voorstanders van een zwarte Zwarte Piet. Zwarte Piet staat hierbij symbool voor de Nederlandse cultuur en een belangrijke Nederlandse traditie. Dit frame komt vooral voort uit de angst om de Nederlandse cultuur en identiteit (verder) kwijt te raken. Er moet worden vastgehouden aan deze traditie, omdat er anders niets van Nederland en van de Nederlandse cultuur overblijft. Door deze angst voor het verlies van de Nederlandse cultuur, wordt er ook een frustratie ten opzichte van allochtonen opgeroepen. Dit roept ook kritiek op immigratie en integratie op. Hieraan ten grondslag ligt het gevoel dat het oneerlijk is dat allochtonen niet integreren en zich niet (willen) aanpassen aan de Nederlandse cultuur, maar dat Nederlanders wel hun cultuur moeten opgeven. Hieruit ontstaat ook een woede ten opzichte van de (linkse) politiek en politiek correctheid.

Het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a) wordt, net als het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a), gebruikt door tegenstanders van een zwarte Zwarte Piet. In dit frame wordt Zwarte Piet echter opgevat als een racistische karikatuur, en staat Zwarte Piet symbool voor een ongelijkheid tussen allochtonen en autochtonen in Nederland. Zwarte Piet wordt gezien als een raciale karikatuur die mensen met een donkere huidskleur belachelijk maakt. Dat (blanke) Nederlanders vast willen houden aan deze cultuur, getuigt van onbegrip en disrespect tegenover donkere Nederlanders. Volgens dit frame is er te weinig aandacht voor het slavernijverleden en te weinig begrip voor de ongelijke positie en behandeling

van allochtonen in de maatschappij. Vanuit dit frame is het belangrijk dat alledaags racisme wordt aangekaart en dat blanke Nederlanders zich bewust worden van de bevoorrechte positie die ze hebben in de maatschappij ten opzichte van blanke autochtonen. Het afschaffen van Zwarte Piet zou een vorm van erkenning tonen tegenover allochtonen en donkere Nederlanders.

Het *niet-racistisch*-frame (2b) wordt, net als het *Nederlandse-traditie*-frame (1b) gebruikt door voorstanders van een zwarte Zwarte Piet. Vanuit dit frame wordt Zwarte Piet opgevat als een vrolijke kindervriend. Zwarte Piet is onlosmakelijk verbonden aan een gezellig kinderfeest waar iedereen die met de Nederlandse cultuur is opgegroeid warme herinneringen aan heeft. Zwarte Piet moet worden gezien als een sprookjesfiguur en het Sinterklaasfeest als een toneelstuk. Deze eigen ervaring van het Sinterklaasfeest en het positieve beeld van Zwarte Piet is de basis voor onbegrip dat Zwarte Piet ook negatief kan worden ervaren. Vanuit dit frame is het belangrijk om te laten zien hoe Zwarte Piet wordt *ervaren* en hoe Zwarte Piet is *bedoeld*. Zwarte Piet is volgens dit frame niet racistisch bedoeld en moet zo ook niet worden opgevat. Het gaat om de betekenis en beleving van het feest in het nu, die moet los worden gezien van de eventuele racistische oorsprong. Zwarte Piet moet worden gezien in de sfeer van sprookjesfiguren en kinderlijke onschuld, en daar moet en kan geen racistische intentie achter worden gezocht. Door te laten zien hoe Zwarte Piet is bedoeld en wordt ervaren, zullen mensen inzien dat het niet racistisch is.

6.4 Iedereen aanspreken, depolarisatie en afschuiven van verantwoordelijkheid

Door middel van een deductieve framinganalyse zijn publieke uitingen van verschillende gemeenten en bedrijven geanalyseerd. Het corpus voor deze analyse bestaat uit de persberichten van de gemeente Groningen (2013), Amsterdam (2013 en 2014) en Gouda (2014), en ook de publieke uitingen van de HEMA (2014) en Albert Heijn (2014) zijn geanalyseerd. Al deze instellingen hebben naar aanleiding van de zwartepietendiscussie gereageerd door middel van een publieke uiting. Gezien de representatieve functie van een wethouder en het commerciële doel van een bedrijf, kan worden verondersteld dat al deze instanties met hun boodschap zo veel mogelijk mensen willen aanspreken en zo min mogelijk conflict willen veroorzaken. Door de sterk gepolariseerde discussie is het een flinke opgave om te manoeuvreren tussen de verschillende opvattingen en strategisch gebruik te maken van de verschillende frames. Er zijn drie strategieën die bij de deductieve analyse van de publieke uitingen naar voren zijn gekomen: (1) het aanspreken van alle opvattingen, (2) het depolariseren van de discussie, en (3) het afschuiven van verantwoordelijkheid om een bindende uitspraak te doen over het debat.

Het aanspreken van alle opvattingen

De inductieve framinganalyse heeft laten zien dat er vier frames zijn die worden gebruikt in het zwartepietdebat. Aan elk van deze frames liggen andere waarden en overtuigingen ten grondslag. Al deze verschillende opvattingen zouden dus op een andere manier

moeten worden aangesproken. Als een publieke uiting vanuit slechts één frame wordt geschreven, zullen er altijd mensen zijn die zich niet herkennen in de boodschap en zich daardoor voelen uitgesloten. Bij het schrijven van een publieke uiting is het daarom belangrijk om een strategische keuze te maken uit meerdere frames. Er kan gekozen worden om alle frames te gebruiken, om de frames te gebruiken die het minst conflicteren met andere frames, of om vooral een positief frame te gebruiken. Hoe dit wordt gedaan, wordt in elk van de volgende drie alinea's toegelicht.

In de publieke uitingen van de gemeente Amsterdam (2013 en 2014) en de gemeente Gouda (2014) worden alle vier de frames gebruikt. Niet alle vier de frames zijn even dominant, maar ze komen wel alle vier naar voren. Gezien de representatieve functie van politici lijkt het wenselijk om zo veel mogelijk mensen aan te willen spreken. Door alle vier de frames te gebruiken, zal iedereen zich wel in (delen van) de boodschap kunnen herkennen. Het is dus een strategische keuze om alle vier de frames in de publieke uiting te gebruiken.

In het persbericht van de gemeente Amsterdam uit 2013 worden alle frames gebruikt, maar het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) en het *niet-racistisch*-frame (2b) zijn het meest dominant. Dit lijkt een strategische keuze omdat dit de frames zijn die het minst conflicteren met andere frames. Vanuit beide frames is er de wens dat het Sinterklaasfeest leuk wordt ervaren, alleen wordt hiervoor een andere oplossing gezien. Vanuit het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) kan een kleine aanpassing ervoor zorgen dat het feest leuk is voor iedereen; vanuit het *niet-racistisch*-frame (2b) zou iedereen plezier aan het feest kunnen beleven als wordt aangetoond dat Zwarte Piet niet racistisch moet worden opgevat. Binnen deze twee frames past ook een wat milder en vriendelijker taalgebruik dan voornamelijk in het *Nederlandse-traditie*-frame (1b) en het *kwetsende-karikatuur*-frame (2a) wordt gebruikt.

In het persbericht van HEMA uit september 2014 worden niet alle vier de frames gebruikt, maar is het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a) wel het meest dominant. Dit lijkt een strategische keuze omdat dit het meest positieve frame is. Vanuit dit frame is het belangrijk om begrip te tonen voor iedereen, dus óók tegenstanders van Zwarte Piet. Deze inclusiviteit kan daarmee ook de andere posities aanspreken.

Het depolariseren van de discussie

De voor- en tegenstanders van Zwarte Piet staan wat betreft opvattingen ver van elkaar verwijderd. Deze polarisatie maakt het moeilijk om elkaar te begrijpen, en verklaart ook waarom het lijkt dat er in de discussie langs elkaar heen wordt gepraat. Door middel van de deductieve analyse is duidelijk geworden hoe de verschillende frames kunnen worden ingezet om de discussie te depolariseren.

In het persbericht van de gemeente Gouda (2014) worden twee verschillende frames aan elkaar verbonden. In het persbericht wordt gesproken over een 'traditionele

Sinterklaasintocht', terwijl er in hetzelfde bericht kaas- en stroopwafelpieten worden geïntroduceerd. Het woord 'traditioneel' is typerend voor het *Nederlandse-traditie*-frame (1b), terwijl een aanpassing aan het uiterlijk past bij het *Nederland-wordt-beter*-frame (1a). Door het taalgebruik van beide frames te combineren laat de gemeente Gouda zien dat een compromis tussen traditioneel en verandering mogelijk is.

In het persbericht van de gemeente Amsterdam uit 2014 is duidelijk hoe er begrip wordt getoond voor de verschillende opvattingen. Van der Laan neemt geen positie in en erkent de verschillende frames. Hij neemt geen positie in door te stellen dat Zwarte Piet "kan worden ervaren" als een negroïde stereotype. Daarnaast benoemt Van der Laan de positieve ervaringen van de figuur Zwarte Piet, zonder hierbij de legitimiteit van de bezwaren van de tegenstanders te ontcrachten. Van der Laan laat ruimte voor de verschillende opvattingen en frames zonder hier een waardeoordeel aan te verbinden of een standpunt in te nemen.

Het afschuiven van verantwoordelijkheid

Het is moeilijk om een uitspraak te doen over Zwarte Piet zonder hierbij ten minste één partij zich tegen het harnas te jagen. Door de representatieve functie van de gemeente en het commerciële doel van bedrijven, is het daarom wenselijk zo min mogelijk risico te nemen. Door middel van de deductieve analyse zijn een aantal manieren gevonden waarop de frames zijn gebruikt om afstand te nemen van de discussie.

In het persbericht van de gemeente Groningen uit 2013 wordt gebruik gemaakt van het *niet-racistisch*-frame (2b) om de verantwoordelijkheid om een uitspraak te doen over de kleur van Zwarte Piet van zich af te schuiven. De titel van het bericht is: "Sint bepaalt zelf kleur Pieten bij intocht". De beslissingsbevoegdheid en verantwoordelijkheid om een uitspraak te doen over het uiterlijk van Zwarte Piet wordt hiermee afgeschoven op de fictieve Sinterklaas.

In de publieke uitingen van HEMA en Albert Heijn uit 2014 wordt een strategie aangetroffen die niet in de publieke uitingen van de gemeenten voorkomt. In het persbericht van de HEMA en het persbericht en de advertentie van Albert Heijn wordt op een strategische manier de verantwoordelijkheid om een positie in te nemen ontweken. De verantwoordelijkheid om te kiezen voor een verpakking met of zonder een zwarte Zwarte Piet wordt bij de consument gelegd. Hiermee wordt de focus verlegd op de waarde van keuzevrijheid en worden alsnog beide posities gerespecteerd. Deze strategie kan worden opgevat als een strategische manier om met de verschillende frames om te gaan, of als een nieuw counterframe. De analyse van nieuwe publieke uitingen naar aanleiding van de Sinterklaasviering in 2015 zou dit kunnen uitwijzen.

6.5 Bewust en doelgericht communiceren met frames

Door middel van een inductieve framinganalyse kan over elk (maatschappelijk) onderwerp een framingmatrix worden gevormd. Een framingmatrix kan worden opgevat

als een gereedschapskist die wordt gebruikt om strategisch te communiceren over een maatschappelijk onderwerp. Een framingmatrix laat zien welke mogelijke perspectieven er zijn, welke woorden hiervoor gebruikt kunnen worden, maar ook welke woordkeuze een bepaald frame op kunnen roepen. Een framingmatrix biedt daarmee het inzicht om bewust en strategisch te communiceren over een bepaald maatschappelijk onderwerp.

6.6 Reflectie op de gebruikte methoden

Voor dit onderzoek zijn er verschillende methoden gebruikt: literatuuronderzoek en kwalitatief onderzoek. Voor het kwalitatief onderzoek is zowel een inductieve als deductieve framinganalyse toegepast.

Omdat er vanuit veel verschillende disciplines onderzoek wordt gedaan naar framing is er een grote hoeveelheid literatuur voorhanden. De focus binnen dit onderzoek ligt vooral op onderzoek naar de retorische functie van framing en de werking van framing in maatschappelijke kwesties. Er is dan ook gekozen uit een selectie van de literatuur die hier aandacht aan besteed. De literatuurstudie kan nog worden uitgebreid naar de cognitieve werking van framing, de ethische verantwoording voor het inzetten van framing als retorische beïnvloedingstechniek, en zelfs een meer taal filosofische benadering voor wat framing betekent voor intersubjectiviteit en het publieke debat. Gezien de focus van dit onderzoek is hier niet voor gekozen.

Voor het kwalitatief onderzoek is gekozen voor de onderzoeksmethode van Baldwin van Gorp. Omdat dit de meest uitgebreide en systematische methode is voor framingonderzoek, en daarbij ook gericht is op maatschappelijke discussies, is dit een verstandige keuze geweest.

Het corpus voor de inductieve framinganalyse bestond eerst alleen uit opinieartikelen uit de traditionele geschreven media. De discussiebijdragen op de Facebookpagina's gericht op het zwartepietdebat zijn hier tijdens de inductieve analyse nog aan toegevoegd. Hoewel de geschreven media een goede weerspiegeling zijn van het maatschappelijk debat, zijn de uitingen op sociale media een waardevolle toevoeging geweest aan het corpus. Sociale media bieden belangrijke inzichten op het maatschappelijk debat door de laagdrempeligheid van het medium. Door de toegankelijkheid en een zeker gevoel van anonimiteit durven mensen vaak opvallend taalgebruik in te zetten, wat het vinden van *framing devices* makkelijker maakt dan in een gebalanceerd betoog in de Opinie-sectie van een dagblad.

Dit betekent niet dat dagbladen niet geschikt zijn voor een framinganalyse, integendeel. Commentaar op sociale media moet gezien worden als een waardevolle aanvulling omdat het meer diversiteit geeft aan het corpus.

Het framingonderzoek van Van Gorp is vooral gericht is inductieve framinganalyses. In het onderzoek voor deze scriptie is deze inductieve methode aangevuld met een deductieve framinganalyse. De deductieve framinganalyse van een ander (soort) corpus heeft ook voor waardevolle inzichten gezorgd. In de eerste plaats heeft de deductieve analyse

gewerkt als een controlemiddel van de frames die gevonden zijn door middel van de inductieve framinganalyse.

Daarbij zijn nieuwe elementen gevonden die niet volledig in een van de vier frames uit de inductieve analyse passen. Dit kan duiden op een nieuw counterframe dat niet in het maatschappelijk debat voorkomt, maar wel wordt ingezet in publieke uitingen.

De deductieve framinganalyse als aanvulling op de inductieve framinganalyse, laat zien welke bijdrage framingonderzoek levert aan het vormen van een communicatiestrategie. De toepassing van framing in communicatiewetenschap en public relations is relatief nieuw, maar blijkt wel waardevolle inzichten te bieden.

6.7 Suggesties voor vervolgonderzoek

De discussie rondom Zwarte Piet is al 85 jaar gaande en er lijkt voorlopig nog niet afgelopen. Naarmate de Sinterklaasintocht in 2015 nadert zullen meer bedrijven en gemeenten moeten nadenken over hoe ze gaan reageren op het publieke debat rondom Zwarte Piet. Eind mei is aangekondigd dat de intocht in 2015 plaats zal gaan vinden in de gemeente Meppel. Het zou interessant zijn om met de frames uit dit onderzoek deze nieuwe publieke uitingen te analyseren. Mogelijk is er een ontwikkeling van de frames zichtbaar, of misschien worden er (nieuwe) counterframes aangetroffen.

Daarnaast is het interessant om te onderzoeken of de frames uit dit onderzoek ook toepasbaar zijn op andere (gerelateerde) maatschappelijke kwesties. De frames van Van Gorp zijn idealiter abstract van aard, waardoor ze ook voor andere onderwerpen gebruikt kunnen worden. Mogelijk zijn de vier frames uit dit onderzoek naar een hoger abstractieniveau te tillen waarmee andere maatschappelijke onderwerpen als immigratie, integratie en ongelijkheid nader kunnen worden onderzocht.

Literatuur

Entman, R.M.

1993 Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. In: *Journal of Communication*, 43(4), p. 51-58.

Gagestein, S.

2012 Natuurramp, bonuscultuur of kans: Crisisframes. Waarom frames interpretatie beïnvloeden en waarom dit onvermijdelijk is. In: *Bestuurskunde*, 4, p. 11-20.

Goffman, E.

1974 *Frame analysis*. New York: Harper & Row.

Helsloot, J.

2009 Is Zwarte Piet uit te leggen? In: *Sinterklaas verklaard*. Willem Hofstede, Madelon Pieper en Eugenie Boer (eds), p. 77-85. Amsterdam: SWP.

2012 Zwarte Piet and Cultural Aphasia in the Netherlands. In: *Quotidian. Journal for the Study of Everyday Life*, p. 3

Hoving, I.

2005 *Cultuur en migratie in Nederland. Veranderingen van het alledaagse 1950-2000*. Isabel Hoving, Hester Dibbits en Marlou Schrover (red.), Den Haag: Sdu Uitgevers.

Iyengar, S.

1994 *Is anyone responsible?: how television frames political issues*. Chicago: University of Chicago Press.

Reese, S.D.

2001 Prologue – Framing public life. A bridging model for media research. In: *Framing public life: Perspectives on media and our understanding of the social world*. S.D. Reese, O.H. Gandy & A.E. Grant (red.), Mahwah, NJ: Erlbaum, p. 7-31.

Kahneman, D.

2011 *Thinking, fast and slow*. Londen: Penguin Group.

Kozijn, G.

2014 *Zwarte Piet, verkennend onderzoek naar een toekomstbestendig Sinterklaasfeest*. In opdracht van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed. Beilen: Pharos.

Lakoff, G. & M. Johnson

1980 *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.

Lakoff, G.

2004 Don't think of an elephant! Know your values and frame the debate. Vermont: Chelsea Green Publishing.

Thibodeau, P.H. & L. Boroditsky

2011 Metaphors we think with: the role of metaphor in reasoning. In: *PLoS ONE*, 6(2).

Luntz, F.

2007 *Words that work. It's not what you say, it's what people hear.* New York: Hyperion.

Tversky, A. & D. Kahneman

1981 The framing of decisions and the psychology of choice. In: *Science*, v. 211, nr. 4481, p. 453-458.

Van Es, K., D. van Geenen & T. Boeschoten

2014 Mediating the Black Pete discussion on Facebook: Slacktivism, flaming wars and deliberation. In: *First Monday*, v. 19, nr. 12.

Van Gorp, B.

2006 Framing asiel: Indringers en slachtoffers van de pers. Leuven: Acco.

2007a Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. In: *KWALON*, 35, jaargang 12, nr. 2, p. 13-18.

2007b The constructionist approach to framing: Bringing culture back. *Journal of Communication*, 57, p. 60-87.

2014 Framing en reframing: op weg naar de destigmatisering van arbeidsongeschiktheid en invaliditeit. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Van Gorp, B. & T. Vercruysse

2011 Framing en reframing: anders communiceren over dementie. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Bijlagen

Overzicht van de bijlagen

- Bijlage 1: Resultaat van inductieve analyse: framingmatrix
- Bijlage 2: Overzicht van resultaten uit de open- en axiale codering
- Bijlage 3: Resultaten axiale codering
- Bijlage 4: Resultaten open codering

Digitale bijlagen

- Bijlage 5: Publieke uitingen vanuit politiek: persberichten en brieven
  - 5.1 Persbericht van de gemeente Groningen (2013)
  - 5.2 Persbericht van de gemeente Amsterdam (2013)
  - 5.3 Persbericht van de gemeente Amsterdam (2014)
  - 5.4 Persbericht van de gemeente Gouda (2014)
- Bijlage 6: Publieke uitingen vanuit bedrijven: persberichten en advertentie
  - 6.1 Persbericht van HEMA (augustus 2014)
  - 6.2 Persbericht van HEMA (september 2014)
  - 6.3 Persbericht van Albert Heijn (2014)
  - 6.4 Advertentie van Albert Heijn (2014)
- Bijlage 7: Facebookberichten Zwarte Piet is Racisme
- Bijlage 8: Facebookberichten Pietitie
- Bijlage 9: Opiniestukken en ingezonden brieven uit Algemeen Dagblad
- Bijlage 10: Opiniestukken en ingezonden brieven uit NRC Handelsblad
- Bijlage 11: Opiniestukken en ingezonden brieven uit Het Parool
- Bijlage 12: Opiniestukken en ingezonden brieven uit De Telegraaf
- Bijlage 13: Opiniestukken en ingezonden brieven uit Trouw
- Bijlage 14: Opiniestukken en ingezonden brieven uit de Volkskrant

Bijlage 1: Resultaat van inductieve analyse: framingmatrix

Reasoning devices					Framing devices		
	Gebeurtenis (probleem of situatie)	Veroorzaker (of aanleiding)	Moreel en emotioneel oordeel / emotionele basis	Handelsperspectief of oplossing	Typerende tekstelementen en beelden		
1a Nederland wordt beter	Een Nederlandse traditie wordt niet door alle Nederlanders als leuk ervaren.	Een traditie die is gevormd in tijden van slavernij en rassengelijkheid past niet meer bij deze tijd.	Rekening houden met elkaar; empathisch vermogen; samen maken we de traditie en Nederland beter.	Een simpele aanpassing maakt de traditie tot een feest voor alle Nederlanders.	Elke traditie ontwikkelt zich; het Sinterklaasfeest is al eerder veranderd; Piet is toe aan een make-over; we zijn allemaal Nederlanders; multicultureel Nederland.		
1b Nederlandse traditie	Een oer-Nederlandse traditie wordt aangevallen; als we deze traditie verliezen blijft er niets van ons land en onze cultuur over.	Niet-Nederlanders en immigranten die niet integreren, linkse politici die het toelaten.	Nationalistisch; eigen cultuur wordt afgepakt; Nederland is niet meer wat het is geweest.	Ophouden met (linkse) politiek correctheid; behoud van eigen cultuur; niet aanpassen aan de minderheid.	Nationalistisch; (anti-)politiek correct; ze moeten integreren/zich aanpassen; democratisch stemmen; referendum; immigratieproblematiek; linkse politici; grachtengordel-elite; zelfs de HEMA verkoopt halal-worsten en hoofddoeken.		
2a Kwetsende karikatuur	Zwarte Piet is een kwetsende karikatuur van de zwarte mens en de relatie tussen Sinterklaas en Zwarte Piet is niet gelijkwaardig.	Blanke Nederlanders die zich niet bewust zijn van hun eigen privileges en niet (kunnen) begrijpen dat Zwarte Piet kwetsend is.	Gelijkwaardigheid; besef en erkenning van discriminatie tegenover donkere mensen en/of bevoorrechte positie van autoctonen in de	Zwarte Piet afschaffen of veranderen.	Zwarte piet is een kwetsende karikatuur; white privilege (bevoorrechte positie van autoctonen en blanken); erkenning slavernij; uitsluiting van alloctonen; zwarte piet is van oorsprong een slaaf.		
2b Niet racistisch (bedoeld)	Ons gezellige Sinterklaasfeest wordt verpest door mensen die het niet begrijpen.	Mensen die overal racisme in zien; overgevoelige mensen die alleen maar aandacht willen.	Ouderwets gezellig kinderfeest; het feest mag niet verpest worden; nostalgie.	Het Sinterklaasfeest en Zwarte Piet moet blijven zoals het is. De oorsprong van Zwarte Piet en de context waarin het verhaal wordt verteld laat zien dat het Sinterklaasfeest geen racistische elementen	Het Sinterklaasverhaal is als een sprookje; het is traditie; het is een onschuldig kinderfeest; zwart van de schoorsteen; kinderen zijn kleurenblind/zien geen racisme; het is niet kwaad bedoeld; zij (immigranten of buitenlanders) begrijpen onze cultuur niet; Zwarte Piet is een moor/page/geen slaaf; er zijn belangrijker problemen.		

Bijlage 2: Overzicht van resultaten uit de open- en axiale codering

Dit overzicht laat zien hoe de vier frames uit de framingmatrix zich verhouden tot de indelingen die zijn gemaakt tijdens de axiale codering en open codering.

Leeswijzer: Het Nederland-wordt-beter-frame (1a) bestaat uit alle uitingen die in de axiale codering zijn opgedeeld in 1RH en 2TO; de axiale codering 1RH is gevormd door de coderingen 1RH en 2AN uit de open codering; de codes 1RH, 2AN, 3KA en 4TO uit de open codering vallen allemaal onder het frame 1a in de framematrix.

Framepaar 1

Framingmatrix	Resultaat axiale codering	Resultaat open codering
Frame 1a (Nederland wordt beter)	1RH (Rekening Houden)	1RH (Rekening Houden)
		2AN (Alle Nederlanders)
	2TO (Traditie Ontwikkelt zich)	3KA (Kleine Aanpassing)
		4TO (Traditie Ontwikkelt zich)
Frame 2a (Kwetsende karikatuur)	3ZS (Zwarte Slaaf)	5ZS (Zwarte Slaaf)
	4GB (Geen Begrip)	6DR (Diepgeworteld Racisme)

Framepaar 2

Framingmatrix	Resultaat axiale codering	Resultaat open codering
Frame 2b (Niet kwaad bedoeld)	1NK (Niet Kwaad bedoeld)	1NS (Neger, Slaaf)
		2GR (Geen Racisme)
		3MW (MinderWaardigheidscomplex)
		4GS (GeSchiedenis)
	2SP (SProokje)	5SP (SProokjesfiguur)
	3KF (KinderFeest)	6KF (KinderFeest)
Frame 1b (Nederlandse traditie)	4BZ (Belangrijkere Zaken)	7BO (Belachelijk, Overdreven)
		8BZ (Belangrijkere Zaken)
		9PC (Politiek Correct)
		10AS (AanStellers)
	5IC (Integratie in Nederlandse Cultuur)	11IA (Integratie, Allochtonen)
		12DM (Democratie, Minderheid)
	6TR (Nederlandse Traditie)	12NT (Nederlandse Traditie)

Bijlage 3: Resultaten axiale codering

Onderstaande tabellen vormen een overzicht van de codes die het resultaat zijn van de axiale codering. Voor de tegenstanders van een zwarte Zwarte Piet zijn er 4 codes gebruikt om de uitingen te bundelen, voor de voorstanders van een zwarte Zwarte Piet zijn er 6 codes gevormd om de uitingen te bundelen. Voor elke code wordt in de tabel toegelicht wat het verband is tussen de verschillende uitingen door aan te geven wat het onderliggende probleem, oorzaak, emotionele basis en oplossing is.

3.1 Codering van uitingen van tegenstanders van zwarte Zwarte Piet

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
1RH	Mensen voelen zich gekwetst door Zwarte Piet.	Tradities in de Nederlandse cultuur	Rekening houden met elkaar.	Kleine aanpassingen maken het feest leuk voor iedereen.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - We moeten rekening houden met elkaar. - Kleine aanpassingen maken het Sinterklaasfeest leuk voor iedereen - De traditie is belangrijker dan de vorm van het feest. - Het feest is ook leuk met andere of gekleurde Pieten. 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
2TO	Zwarte Piet is niet meer van deze tijd.	Conservatieve mensen, die geen ervaring hebben met discriminatie.	Progressief, ontwikkelen van normen en waarden.	Een traditie ontwikkelt zich en moet met zijn tijd meegroeien.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Zwarte Piet is niet meer van deze tijd. - Elke traditie ontwikkelt zich en moet met zijn tijd meegroeien. - Het benoemen van 'achterhaalde' praktijken: heksenverbrandingen, geen vrouwenkiesrecht, leven in grotten. - Het feest is door de jaren heen al aangepast op pedagogische of antidiscriminatoire gronden. 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
3ZS	Zwarte Piet verwijst naar het pijnlijke slavernijverleden en houdt dit idee in stand.	Mensen die donkere mensen alsnog (onbewust) minderwaardig vinden.	Gelijkheid.	Vermijden van karikaturale eigenschappen en ongelijke relatie tussen Sint en Piet.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Zwarte Piet verwijst naar het pijnlijke slavernijverleden en de koloniale geschiedenis. - Er is nog steeds ongelijkheid tussen donkere en blanke mensen, allochtonen en autochtonen. - Karikaturale eigenschappen (<i>blackface</i>) moeten worden vermeden. - Het Sinterklaasfeest met een zwarte Zwarte Piet is institutioneel racisme. 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
4GB	Er is geen begrip voor de ervaringen van donkere Nederlanders.	Nederlanders met gebrek aan empathie, geen idee van "white privilege"	Empathie, verplaatsen in een ander, bewustzijn.	We moeten een dialoog aangaan, begrip tonen.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Nederlanders hebben een gebrek aan empathie. - Mensen hebben geen besef van 'white privilege' (de bevoorrechte positie van blanken en autochtonen). - Mensen moeten zich leren te verplaatsen in een ander en bewust worden van hoe Zwarte Piet wordt ervaren. 				

3.2 Codering van uitingen van tegenstanders van zwarte Zwarte Piet

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
1NK	Het Sinterklaasfeest wordt verpest door mensen die het niet begrijpen.	Gebrek aan kennis over de Nederlandse cultuur.	Nostalgie, warme gevoelens en herinneringen aan het feest, dat kan onmogelijk kwaad zijn.	Zwarte Piet in de juiste context plaatsen om te zien dat het niet racistisch is.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Het Sinterklaasfeest wordt verpest door mensen die (de betekenis van) het feest en Zwarte Piet niet begrijpen. - Zwarte Piet is niet beledigend, juist een allemansvriend. - Warme herinneringen aan het Sinterklaasfeest. - Hoe kan iemand zo'n leuk feest anders ervaren? 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
2SP	Zwarte Piet wordt veel te serieus genomen.	Overgevoelige mensen die de Nederlandse cultuur en intentie niet begrijpen.	Gezelligheid, meedoen en niet aanstellen.	Inzien dat Zwarte Piet een fictief sprookjesfiguur is die niet refereert naar een zwarte.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Zwarte Piet is geen donkere man maar een fictief sprookjesfiguur. - Zwarte Piet wordt veel te serieus genomen. - Overgevoelige mensen begrijpen onze cultuur en de betekenis van Zwarte Piet niet. 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
3KF	Een leuk kinderfeest wordt verpest door volwassenen.	Mensen die zichzelf belangrijker vinden dan het plezier van kinderen.	Kinderlijke onschuld.	Het kinderfeest mag niet worden verpest voor de kinderen, het moet om de kinderen gaan en niet de volwassenen.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Het kinderfeest mag niet verpest of afgenomen worden van onze kinderen. - Onschuldige kinderen zien geen rassen en kennen geen racisme. - Het feest moet gaan om de kinderen en niet om volwassenen. 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
4BZ	Er wordt een probleem gemaakt van iets als Zwarte Piet terwijl er veel ergere zaken in de wereld zijn.	Mensen die zich aanstellen en problemen niet kunnen prioriteren.	We moeten voor mensen zorgen die het echt moeilijk hebben.	Niet serieus nemen, bezig houden met de belangrijke zaken.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Er wordt een probleem gemaakt van Zwarte Piet terwijl er veel ergere zaken in de wereld zijn. - Verwijzing naar oorlog in Syrië, honger in Afrika, echte slavernij. 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
5IC	De Nederlandse cultuur en tradities worden bedreigd.	Mensen die niet zijn geïntegreerd; politiek correcte elite die het toestaat.	Rechtvaardig, eerlijkheid: allochtonen moeten zich aanpassen als ze hier willen wonen.	Geen kritiek leveren op de Zwarte Piet als 'ze' zelf niet willen integreren.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Allochtonen begrijpen onze cultuur niet en moeten maar integreren. - Ze moeten geen kritiek leveren op onze cultuur als ze zelf niet willen integreren. - Verwijzen naar buitenlandse gebruiken die Nederlanders accepteren (Suikerfeest, hoofddoek, halal-vlees). - Onze Nederlandse cultuur en tradities worden bedreigd. - Politiek correcte (linkse) politici en elite laat dit toe. 				

Code	Probleem	Oorzaak	Emotionele basis	Oplossing
6TR	Nederlanders worden gedwongen hun tradities aan te passen.	Buitenstaanders die de Nederlandse traditie niet begrijpen.	Dit is iets dat alle Nederlanders met elkaar verbindt.	Cultureel erfgoed beschermen voor invloed van buitenaf.
Kenmerkende uitingen en opvattingen				
<ul style="list-style-type: none"> - Tradities zijn niet voor niets tradities, het moeten blijven zoals het is. - Zwarte Piet hoort bij onze cultuur, dit verbindt alle Nederlanders. - Buitenstaanders begrijpen onze traditie niet. 				

Bijlage 4: Resultaten open codering

4.1 Codering van uitingen van tegenstanders van zwarte Zwarte Piet

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
1RH Rekening Houden	<p>Tradities kunnen veranderen als wij gezamenlijk zouden besluiten dat Zwarte Piet verandert in Parse Piet. Ik weet zeker dat geen kind minder dan van het Sinterklaasfeest zal genieten. Wel doen wij recht aan de gevoelens van anderen. (AD, 16 november 2013)</p> <p>„Het gaat er niet om of blanken het feest als niet-racistisch ervaren, je moet begrip hebben voor hen die zich gekwetst voelen. Zij vinden het pijnlijk." (AD, 26 oktober 2013)</p> <p>Als het ons met de paplepel ingegoten Sinterklaasfeest overschaduwd dreigt te worden door de gekwetste gevoelens van mensen met een donkere huidskleur, dan is dit een onaangename verrassing. Maar het is belangrijk om hierover na te denken en niet meteen te roepen dat het om gezeur gaat. Er zijn toch ook andere manieren om een kinderfeest te vieren? (...) Zo wordt rekening gehouden met de diepewortelde pijn over het slavenverleden die blijkbaar leeft bij een deel van onze bevolking. (AD, 25 oktober 2013)</p> <p>De ophef over Zwarte Piet moeten we niet zomaar aan de kant schuiven. Ondanks dat dit bij ons cultureel erfgoed hoort, moeten we onze ogen niet sluiten voor gevoelens van anderen. (AD, 21 oktober 2013)</p> <p>Racisme, ongevoeligheid en botheid afschaffen: dat kan niemand. Maar dat moeten we op z'n minst willen. En Piet steeds minder zwart en minder knecht maken: dat kan prima. Daar moeten we maar mee doorgaan. (NRC, 23 oktober 2013)</p> <p>Nu blijkt dat mensen die alweer een half mensenleven in Nederland wonen die rare donker geschminkte kereltjes kwetsend blijven vinden. Het zijn meest donkere mensen, daar zal het van komen. En, inderdaad, met regelmaat worden zwarten in Nederland voor Zwarte Piet uitgemaakt en dat is kwetsend. Maar zo hadden de vanoudse Nederlanders het nooit bekeken. Eerlijk niet. Verdraaid, nu je het zegt, het is inderdaad te mal voor woorden. Dat is de bedoeling niet. Nou, dan schilderen we die Pietengezichten voortaan in bonte kleuren. Wat maakt het uit. Zwarte Piet wordt Bonte Piet. (NRC, 22 oktober 2013)</p> <p>Iemand als Heijnen zou nooit kunnen bepalen voor een ander of hij of zij</p>	1RH

	<p>zich gediscrimineerd voelt of niet. Dat het niet als racistisch is bedoeld, wil nog niet zeggen dat het niet racistisch is. (Parool, 20 november 2013)</p> <p>Een veel oudere traditie dan welke feestdag ook is de traditie van het inleven in andermans leed. De hele Zwarte-Pietdiscussie is slechts het zoveelste signaal voor ons om te overdenken in wat voor wereld we leven en wat voor wereld we willen voor onszelf en ons nageslacht. Als mensen deze overdenking in het verleden vaker zouden hebben omarmd, zou er een hoop verdriet en ellende minder zijn op deze wereld. Geen samenleven zonder inleven. (Parool, 19 oktober 2013)</p> <p>Een 'fatsoenlijke samenleving' wordt gekenmerkt doordat de dominante meerderheid er geen voorstellingen en gebruiken op nahoudt die een zwakkere minderheid kwetsen of vernederen. De meerderheid moet dus zijn oor te luisteren leggen bij die minderheidsgroep om te horen wat daar leeft, hoe pijnlijk dat ook moge zijn. (Parool, 17 oktober 2013)</p> <p>Ik erger me eraan hoe Zwarte Piet op een karikaturale manier wordt geportretteerd. Het gaat niet alleen om de gevoelens van mensen van Afrikaanse oorsprong. De vraag is of sommige elementen van een traditie bewaard moeten blijven als een aanzienlijke groep mensen, wit en zwart, deze elementen als aanstootgevend ervaart. (Trouw, 19 oktober 2013)</p> <p>Hetzelfde gebeurt als iemand zich in vrouwelijk gezelschap seksistisch uitlaat. Ons empathisch vermogen verplaatst ons in een oogwenk in de ander die mogelijk gekwetst raakt door de (impliciet) uitgebeelde ongelijkwaardigheid (baas/ knecht; slim/ dom et cetera). (Volkskrant, 18 november 2013)</p> <p>Het meest schokkend is dat de aanhang van Piet weinig begrip heeft voor de pijn van een ander deel van de Nederlanders en weigert een fatsoenlijke dialoog aan te gaan. (Volkskrant, 31 oktober 2013)</p> <p>Op dat moment besepte ik welke denkfout ik had gemaakt: ik was uitgegaan van mijn eigen beleving van het kinderfeest. Mijn eerste instinct bleek om te denken vanuit de meerderheid en niet als een minderheid. Het was dezelfde denkfout die Henk Westbroek maakte en iedere niet-creoolse Nederlander die oordeelt of Lynn of Arnie of Quinsy of al die anderen, wel of niet gekwetst mogen zijn door Zwarte Piet. (Volkskrant, 12 oktober 2013)</p>	
Framing devices 1RH	Rekening houden, begrip tonen, gevoelens van anderen, gekwetst voelen/kwetsend zijn, discussie over bedoeld racistisch (met intentie) of 'gewoon een grapje', empathie, dialoog aangaan.	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
2AN Alle Nederlanders	<p>Het is werkelijkheid dat Zwarte Piet kwetsend is voor veel landgenoten. En een belediging voor één, is een belediging voor ons allen. Het moet dus anders. (Parool, 13 oktober 2013)</p> <p>Ook dit jaar weer de discussie: Zwarte Piet afschaffen wegens discriminatie of traditie behouden? (Trouw, 18 oktober) Terwijl de oplossing zo simpel is: naast de Zwarte Piet een Rode, Blauwe, Groene, Oranje, Gele Piet. En graag eentje in mijn lievelingskleur, een Paarse Piet. Gewoon in alle kleuren van de regenboog. Want Sinterklaas is een feest voor iedereen, en moet dat blijven. (Trouw, 19 oktober 2013)</p>	3ZS
Framing devices 2AN	Feest voor iedereen, alle Nederlanders, inclusiviteit, allochtonen hebben ook iets te zeggen over de Nederlandse cultuur.	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
3KA Kleine Aanpassing	<p>Voor mij is er een simpele oplossing. Maak een mix van zwarte pietten en clowns en laten we langzaam met minder pietten gaan werken. Daarmee doen we mensen die er moeite mee hebben een plezier en kinderen kunnen met clowns als kindervriend ook uit de voeten. Liedjes kunnen gemakkelijk meeveranderen. Voor oudere mensen zal dit het lastigst zijn. De tijd heelt alle wonden, zullen we maar zeggen. (AD, 21 oktober 2013)</p> <p>Ik ben blij verrast dat er een discussie is ontstaan over het feest. Ouders, maak van 5 december een creatief toneelstuk. Het is niet meer van deze tijd om je wijsneus iets op de mouw te spelden. Het kost minder energie en de lol is er niet minder om. (AD, 19 oktober 2013)</p> <p>Het Sinterklaasfeest mogen we onze kinderen niet afnemen, het móét blijven, eventueel met aanpassingen. Alle kleuren van de regenboog lijken me niet eens nodig, waarom niet louter Witte Pieten naast Zwarte Pieten - overal, waar Sinterklaas ook komt? (NRC, 24 oktober 2013)</p> <p>Het goede nieuws is dat elke traditie aan veranderende eisen van de eigen tijd aangepast kan worden. Een klein gebaar van begrip voor het effect van racisme op wie er slachtoffer van is, kan in een samenleving meer ruimte scheppen om adem te halen. Dus: ja, premier Rutte, u dacht van niet, maar u kunt er wel iets aan doen dat</p>	2TO

Zwarte Piet zwart is, alleen al door uw voorkeur uit te spreken voor **Pieten in alle kleuren**. (NRC, 23 oktober)

Amsterdam is al eeuwen een stad voor **buitenlanders, andersdenkenden en van tolerantie**. Ik vind het dan ook **een kleine stap** om de Zwarte Piet bij de intocht en feestelijkheden rondom Sinterklaas aan te passen. Schmink Zwarte Piet af en geef zijn gezicht de kleuren van de regenboog. **Voor de gelovige kinderen maakt de Kleurenpiet niks uit**, de traditie is wel **eerder veranderd en aangepast**. Met **al die medelanders en meningen in de stad** ben ik voor het Sinterklaasfeest en voor de Kleurenpiet! (Parool, 19 oktober 2013)

Waarom reageren veel (witte) Nederlanders zo heftig op de kritiek op een, **relatief klein, onderdeel van een traditie**? Een paar vegeen zwart op de wangen omdat hij door de schoorsteen gevallen is - prima. (Parool, 19 oktober 2013)

Mijn vrouw weigert om cadeaus in te pakken met papier waarop Zwarte Piet staat afgebeeld. Onze kinderen hebben het verbod gekregen om hun gezicht zwart te schminken. **En toch genieten wij, buitenlanders, ontzettend veel van Sinterklaas**. (Trouw, 19 oktober 2013)

Als niet voor iedereen duidelijk is dat Zwarte Piet **tegenwoordig (!)** niet zo zwart als roet, maar zo zwart van roet is, lijkt mij **het simpelste gebaar een kleine aanpassing** in de schmink. (Trouw, 15 oktober 2013)

Doen alsof de gehele Sinterklaas-traditie op het spel staat met de kleur van Piet is duidelijk onzin. Kinderen maakt het sowieso niets uit, en het enig wat volwassenen **moeten opgeven** is een beetje ego en **nostalgie**. Een kleine prijs voor het **betonen van wat moderne empathie**. (...) **Voortschrijdend inzicht** heet dat. **Beschaving** ook wel. (Volkskrant, 18 november 2013)

Als de nieuwe doelgroep (kinderen vanaf een jaar of 2) opgroeit met Gekleurde Pieten, dan weten zij toch niet beter? En is dat toch even leuk als een Zwarte Piet? **We hebben nu centrale verwarming en geen kolenkachels meer. Er worden nog maar weinig schoorstenen geveegd**. Het gaat volgens mij om het feest en het daarbij behorende speel- en snoepgoed. (...) En als je hierdoor geen mensen meer **kwetst**, wat is daar dan op tegen? (Volkskrant, 26 oktober 2013)

Het enige dat we daaraan kunnen doen is daar **rekening mee houden en ons een beetje aanpassen aan de veranderende**

	<p>omstandigheden. De beste manier om je staande te houden in deze wereld is nog altijd door mee te veranderen. Een boom die meegeeft in de wind blijkt uiteindelijk sterker dan de stevige oude boom die niet meegeeft en bij harde storm zal omwaaien. Als we het Sinterklaasfeest een beetje veranderen, zodat de Pieten niet meer zwart zijn, kunnen we dit grootse volkstoneel wellicht behouden. Als we echter stram blijven volharden in deze vorm zullen we, net als de oude boom, breken. (Volkskrant, 24 oktober 2013)</p> <p>En nee, er is niets tegen een mooie gekleurde Piet. Kinderen zullen zo'n mooi gekleurde Piet meteen accepteren. Het gaat om de volwassenen die per se willen vasthouden aan een Zwarte Piet in zijn huidige vorm. (Parool, 20 november 2013)</p> <p>Alsof kinderen niet evenveel lol hebben met groene, gele en rode Pieten, zoals in 2006, toen de NPS in een vlag van - helaas tijdelijke wijsheid - regenboogpieten uitvond. Kleuters in den lande kropen helemaal niet massaal depressief en hevig getraumatiseerd in hun bed. Ze vierden gewoon lekker Sinterklaas. (Volkskrant, 11 oktober 2013)</p>	
Framing devices 3KA	<p>Feest blijft even leuk met een andere Zwarte Piet, kleine aanpassing, simpele oplossing, aanpassing went snel, kinderen zullen het niet eens merken als de kleur van Zwarte Piet verandert.</p>	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
4TO Traditie Ontwikkelt zich	<p>Sinterklaas moet je niet afschaffen, maar het zou goed zijn als mensen er hun hedendaagse invulling aan geven. Met Marokkaanse, Turkse of Antilliaanse Pieten en misschien eens een Zwarte Sint. (AD, 26 oktober 2013)</p> <p>Traditie? Ach, achter dat woordje verschuilen zich in Rusland, Vaticaanstad en de VS ook de tegenstanders van het homohuwelijk, als wij ons weer eens komen bemoeien met een in hun ogen toch uitermate interne aangelegenheid. (AD, 22 oktober 2013)</p> <p>En ja, voor wie is opgegroeid met zwart geschminkte Zwarte Pieten zal het even wennen zijn, maar vergeet niet dat het Sinterklaasfeest de afgelopen decennia sowieso een heel ander karakter heeft gekregen. Er wordt allang niet meer met slaag of roede bedreigd, Zwarte Piet kan een vrouw zijn en ouders halen het niet meer in hun hoofd om kinderen te vertellen dat stout gedrag een ontvoering in de hand kan werken: in een juten zak naar Spanje. (NRC, 28 oktober 2013)</p>	

“Zwarte Piet is een **vrolijk relikwie uit racistische tijden**, dat staat wel vast.” (NRC, 22 oktober 2013)

Zwarte Piet in Nederland is, zeker op televisie, al lang 'Piet' geworden. Hij kan ook '**zij**' zijn, heeft **geen overdreven rode lippen en glanzende oorringen meer, praat niet krom en jaagt geen angst meer aan**. (NRC, 22 oktober 2013)

Maar historisch gezien is het negroïde zijn van Zwarte Piet geen 'must'. Net zoals Sinterklaas zwart zou kunnen zijn zou ook Zwarte Piet van kleur kunnen veranderen. Zoals hij in feite ook al **in zijn rol veranderd is** en steeds meer een soort slimme Tom Poes is geworden, die zijn oude baas bij de tijd houdt. (NRC, 22 oktober 2013)

Tradities zijn van rubber - je kunt er alle kanten mee op. In dertig jaar tijd is Sinterklaas in Nederland **veranderd** van een feest waarbij kinderen schrik werd aangejaagd met een takkenbos die 'roe' werd genoemd en met een juten zak waarin een kind naar Spanje kon worden weggevoerd, tot een **toneelstukje** van een royale grijsaard en brutale, vrolijke zwarte helpers. (NRC, 19 oktober 2013)

Het Sinterklaasfeest moet dus in dezelfde traditie worden gezien als Kerstmis en Pasen. De **oorspronkelijke betekenissen** zijn door de jaren heen steeds veranderd, dat is echt niets nieuws. Zwarte Piet stopt bijvoorbeeld ook al jaren geen kinderen meer **in de zak om mee naar Spanje te nemen** en ook heeft hij geen dreigende **roe** meer in zijn handen. Daarmee is hij allang niet meer de Zwarte Piet die ik uit mijn jeugd ken. (Parool, 3 december 2013)

Wellicht **evolueert** het hele Sinterklaasfeest nog wel tot een volksgebruik waarbij volwassenen zich elk jaar weer eventjes over de rol van Zwarte Piet buigen. En voor een tijdje is dat toch ook gewoon een leuk ritueel? (Parool, 3 december 2013)

Waag het niet vraagtekens te zetten bij een feestje waarbij geschminkte blanken in pagepakjes over straat huppelende slaven uitbeelden, die stoute kinderen angst moeten aanjagen met hun donkere verschijning. Laat staan dat er gevraagd wordt erover na te denken dit feest **aan te passen aan deze tijd**. (Parool, 25 oktober 2013)

De argumenten om hartstochtelijk te blijven vasthouden aan de huidige vorm van dit feest mogen nauwelijks argumenten heten. Het zijn uitvluchten om niet te hoeven nadenken. 'Het is traditie' Ja, en? **Stierenvechten** ook. Niet echt een argument. (Parool, 25 oktober 2013)

Ik zie het al voor me, dit jaar een witte Sinterklaas, volgend jaar een zwarte, dan een gele. Hoe leg ik dat mijn kinderen uit? Laten we de kinderen nog maar in de waan laten en genieten van het Sinterklaasfeest. En laat deze traditie rustig verder **evolueren**. (Parool, 25 oktober 2013)

'Zwarte' Piet hoeft niet meer 'zwart' te zijn. Zijn **houdbaarheidsdatum** is verstreken. **Tijd** voor een andere kleur. (Parool, 19 oktober 2013)

Zwarte Piet is een culturele variant van de hypotheek-renteaftrek: een curieuze Hollandse verworvenheid waaraan we **hardnekkig vasthouden**, hoewel iedereen eigenlijk wel weet dat het **niet meer van deze tijd is**. (AD, 9 oktober 2013)

Misschien wordt het een clownachtige figuur die ukelele speelt en de pepernoten uitdeelt. Maar in elk geval geen zwarte schmink, kroeshaar, oorbellen of dikke lippen. Dat is echt **niet meer van deze tijd**. (Parool, 17 oktober 2013)

Is het inderdaad gezeur wanneer voorgesteld wordt om Zwarte Piet een 'make-over' te laten ondergaan **die past bij de context van de 21ste eeuw**? Immers, vele **tradities of normen** waaraan in Nederland wordt - en werd - gehecht, zijn **in de loop der tijd veranderd** of zelfs helemaal verdwenen. Meestal is niemand daar later rouwig om, eerder verbaasd over hoe het vroeger was. (Parool, 17 oktober 2013)

Het is verkeerd het Sinterklaasfeest te ontkennen of te schrappen, het hoort bij onze groei tot volwassene. **Wat niet betekent dat het een statisch gebeuren is**. In mijn tijd was er één Sinterklaas en één Zwarte Piet, later werden dat twee of drie Pieten en inmiddels is hun legioen schier oneindig. En ook Sinterklaas heeft zich, geprest door de voortschrijdende globalisering, tegen zijn oorspronkelijke natuur in voortgeplant in de vorm van hulpsinterklazen, het is een mirakel en dat is het. Zo zal het verder gaan. **Want ritens veranderen omdat de tijd ze bijlijpt. Besnijdenis, ooit her en der vanzelfsprekend, is nu een dubieuze praktijk geworden. Verjaardagen, passim inmiddels, zijn we pas sinds de negentiende eeuw gaan vieren. Trouwen in een witte jurk is bij ons wat ouderwets geworden, maar in Mexico en Japan doen ze het maar al te graag. Vroeger kreeg je de ridderslag, tegenwoordig een rijbewijs**. (Trouw, 18 november 2013)

Er is vooruitgang geboekt; uitlatingen die vroeger normaal werden gevonden, zijn dat nu niet meer. Om in jeugdige sfeer te blijven: 'Kuifje in Afrika' schotel je je kind niet meer voor. Het moet dan ook mogelijk zijn om Zwarte Piet te laten **evolueren** tot zijn kleur is verdwenen, uit

	<p>zijn huid en uit zijn naam. (Trouw, 19 oktober 2013)</p> <p>Het Sinterklaasfeest voegt zich vanzelf naar gewijzigde inzichten. Gedwongen verandering is niet nodig. Net als goede kunst zou een mooie traditie geen uitleg nodig moeten hebben. Maar het Sinterklaasfeest zoals wij het kennen, spreekt niet meer vanzelf. Dat kan verbazing en onbegrip wekken, maar het is niet anders. Sinterklaas stamt uit de tijd dat de Nederlandse samenleving nog lelieblank was. Het vergt uitleg in de multiculturele samenleving van dit moment. (Volkskrant, 24 oktober 2013)</p> <p>Want Zwarte Piet, zijn imago van kindervriend ten spijt, is Blackface: de gitzwarte, goudberingde, roodbelipte negerkarikatuur die we nog zo goed kennen uit oude Sjors & Sjimmies - 'Jimmie leuk vinden!' -, bedacht op een moment in de 19de eeuw dat het concept beschaving nog niet voldoende was ingedaald om al tot afschaffing van de slavernij te leiden. (Volkskrant, 11 oktober 2013)</p>	
Framing devices 4TO	Opvattingen van donkere mensen zijn anders dan Zwarte Piet nu verbeeldt, noemen van tradities die ook al zijn veranderd, evolueren, houdbaarheidsdatum van de traditie is verstreken, niet meer van deze tijd.	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
5ZS Zwarte Slaaf	<p>Zwarte Piet is een laatste stuip trekking van een stereotype, zegt Roline Redmond, cultureel antropoloog van Surinaamse komaf en schrijver van het boek Zwarte mensen in kinderboeken. „Het beeld van zwarte mensen is in alle kinderboeken bijgesteld. Zwarte mensen zien er nu natuurlijk uit. Zwarte Piet is een laatste overblijfsel uit vroeger tijden. (AD, 26 oktober 2013)</p> <p>„Zolang de witte weldoener een gekleurd knechtje heeft, blijft dat een verwijzing naar de slavernij. Waar Nederland ook nog nooit excuses voor heeft aangeboden. Ik weet hoe diep het Sinterklaasfeest in de Nederlandse ziel geworteld is en ik hoop dat Nederland zich ook eens realiseert hoe diep onze pijn zit.“ (AD, 23 oktober)</p> <p>Volgens de van oorsprong Surinaamse draait het Sinterklaasfeest om 'racisme, discriminatie, het niet erkennen van het leed dat de donkere medemens is aangedaan'. (AD, 21 oktober 2013)</p> <p>Wij willen onze kinderen niet van jongs af aan opzadelen met stereotype beelden van zwarte mensen. Beelden die nota bene voortkomen uit een beschamende periode uit de Nederlandse geschiedenis, die tot op de dag van vandaag gevolgen heeft voor de</p>	3ZS

nakomelingen van de slachtoffers. (NRC, 22 oktober 2013)

Voor De Rooy is het simpel: ook als Zwarte Piet niet racistisch is bedoeld, is de **stereotypering van een zwarte knecht met kroeshaar, dikke lippen en gouden oorringen wel racistisch**. Het stereotype haakt aan bij oude beelden van **domme negers, slaven, bedienden en blackfaced minstrels**. Je kunt je er niet van afmaken door te zeggen: maar zo bedoelen we het niet. „Je moet het zwarte van Piet weghalen. Zwart is niet acceptabel, bruin niet en ook pikzwart niet, met schoensmeer of roet.” (NRC, 19 oktober 2013)

Hoe je het ook wendt of keert, Zwarte Piet is **een karikatuur van een neger**. In elke andere sociale situatie in Nederland zou niemand dit accepteren. En toch, één keer per jaar, krijgen heel veel progressieve Nederlanders een **conservatieve plank voor de kop**. (Parool, 25 oktober 2013)

Weg met de pruik en de dikke rode lippen. Haal dat karikaturale element eruit. Omdat miljoenen mensen zich eraan ergeren. Omdat ik me **diep schaam** als mijn **Afrikaanse vrienden** in november en december op bezoek komen. Omdat Nederland **tolerantie** hoog in het vaandel voert. (Trouw, 19 oktober 2013)

Zwarte Piet dus. Zijn rol in het Sinterklaasfeest zou neerkomen op racisme; zijn huidskleur veroordeelt hem tot **de rol van knecht, ondergeschikte, die bovendien doorgaans weinig ontwikkeld over het voetlicht komt**. (Trouw, 19 oktober 2013)

In etalages zie ik afbeeldingen van een **zwart figuur met felrode dikke lippen met grote oorbellen en een mal 18de-eeuws hoedje op**. Het voelt alsof ik **voor joker wordt gezet**. (Volkskrant, 31 oktober 2013)

Hij mag dan een Moorse page zijn geweest, hij kreeg in de 19de eeuw wel duidelijk **negroïde** trekken, zoals een **zwarte huidskleur, kroeshaar en dikke lippen**. Als hij optrad, sprak hij vaak een **kromme taal (later met Surinaams accent)** en haalde hij domme fratsen uit. Dat beeld was niet verwonderlijk; **nagenoeg alle Nederlanders waren er in deze tijd nog van overtuigd dat 'negers' vanwege hun ras minder ontwikkeld waren dan Europeanen**. Piets uiterlijk is door de tijd heen grotendeels hetzelfde gebleven; een karikatuur op een zwarte man. (Volkskrant, 19 oktober 2013)

En vertelde hoe ze het Sinterklaasfeest als kind **had beleefd**. Dat het **ongemakkelijk voelde** en pijnlijk en verwarrend. Waarom praatte Zwarte Piet met een Surinaams accent terwijl hij zogenaamd uit Spanje kwam? Zwarte Piet was, iets anders kon je er echt niet van maken, de **knecht van Sinterklaas**. (Volkskrant, 12 oktober 2013)

Framing devices 5ZS	Zwarte Piet is een slaaf, slavernij, kolonialisme, stereotype, karikatuur van een donker persoon	
------------------------	--	--

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
6DR Diepgeworteld Racisme	<p>Het is een feit dat wanneer ik kritiek lever op mijn land, Nederland, ik vaak een jip-bak voor mijn kiezen krijg ('En de Armeense genocide dan?') - een van de privileges die witte, 'autochtone' Nederlanders hebben, is dat zij niet als 'de Ander' worden gezien en niet ter verantwoording worden geroepen voor wat in een ander land gebeurt. (Volkskrant, 29 november 2013)</p> <p>Nu, 14 jaar na 'Het multiculturele drama' vindt een radicale omkering plaats. Het object, de donkere Nederlander, neemt actief waar en laat het subject weten in Zwarte Piet een racistische karikatuur te zien. Normaal bepaalt de linkse blanke Nederlander waar het object slachtoffer van is, en het rechtse subject waar het object schuldig aan is. Nu bepaalt de donkere Nederlander zelf waar hij slachtoffer van is en waar de blanke Nederlander schuldig aan is. (Volkskrant, 22 november 2013)</p> <p>Zwarte Piet is dat lageschooladvies, dat zoveel allochtone kinderen ten onrechte kregen. Hij is de zoveelste aanhouding als je snel nog even de tram wilt halen om op tijd op je werk te zijn. Zwarte Piet is de blik in de ogen van de portier wanneer je weer uit de groep wordt gehaald. Hij staat voor al het diepgewortelde racisme dat elke donkere Nederlander heeft waargenomen, maar waar geen institutionele oren en ogen voor zijn, die bereid zijn écht te handelen. (Volkskrant, 22 november)</p> <p>Zoals een zwarte kennis zei: 'Vertel me niet dat ras niet bestaat, zolang ik in een maatschappij leef waarin ik elke dag word beoordeeld op de kleur van mijn huid.' Kleurenblind zijn, is vooralsnog een wit privilege. (Volkskrant, 25 oktober 2013)</p> <p>Dus is dit waar we elk jaar weer in collectieve knusheid naar kijken: een optocht met een blanke heer, hooggezet op een wit paard, die waardig naar de menigte wuift, terwijl zijn op negerlaven geïnspireerde knechten om hem heen dartelen, deugnieterig en dom doen, en de goedheiligman met hand- en spandiensten ondersteunen, zoals dat een goede ondergeschikte betaamt. (Volkskrant, 11 oktober 2013)</p> <p>Het is in Nederland hoog tijd voor een scherp, breed en inhoudelijk</p>	3ZS

	<p>racismedebat. Laten we de Nederlanders die de discussie over het institutioneel racisme in dit land willen aangaan daarom niet langer wegzetten als 'zeurpieten' of 'radicalen'. (Volkskrant, 29 november 2013)</p> <p>Ik heb er schoon genoeg van. Al die mensen die doen alsof hun neus bloedt als het gaat om Zwarte Piet. Het is schadelijk om kinderen met zo'n voorbeeld op te voeden. Zeker in een land waarin alledaags racisme zo geaccepteerd is dat ik niet eens meer opkijk van de vraag 'Waar kom je vandaan?' die me wekelijks wordt gesteld. (Volkskrant, 31 oktober 2013)</p> <p>Zwarte Piet verergert het 'Jullie zijn anders dan wij'. Zwarte Piet heeft kinderen opgevoed met de mythe dat donkere mensen dom en dienend zijn. Sterker nog, het uitbundig en vrolijk vieren van die mythe laat mensen denken dat het geaccepteerd is om belachelijke dingen te zeggen. (Volkskrant, 31 oktober 2013)</p> <p>Die hoeft niet te verbazen: al ruim een decennium lang hebben politici en publicisten Nederland aangeleerd om andermans cultuuruitingen in de publieke ruimte te problematiseren (de boerka, het hoofddoekje). Geen wonder dat allochtone Nederlanders dat spel nu ook eens spelen - en dan uiteraard over een culturele eigenaardigheid die in de ogen van de meerderheid zowel onschuldig als onaantastbaar is. Dus pijn doet. (NRC, 26 oktober 2013)</p> <p>Ten eerste, de erkenning dat nu in Nederland heel veel donkere mensen wonen, voor een groot deel met een andere culturele achtergrond. Die horen er allemaal bij. (NRC, 22 oktober 2013)</p> <p>We wuiven ze weg als onbedoeld, net als de overduidelijk racistische boodschap van Zwarte Piet. We doen alsof we erom kunnen lachen en werken twee keer zo hard om te bewijzen wat we kunnen. Dat houdt een keer op. Dit is ook ons land. Het land waarin ik mijn zoon trots wil laten zijn. Het land dat ik wil missen als ik op reis ga. (Volkskrant, 31 oktober 2013)</p>	
Framing devices 6DR	Subject/object, allochtoon versus autochtoon, Zwarte Piet als symbool voor stem van buitengesloten autochtoon, De Ander, wit privilege	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
7GB Geen Begrip	<p>Het is gemakkelijk het debat met een grap af te doen, maar daarmee wordt voorbijgegaan aan mensen voor wie de rol van Zwarte Piet bepaald geen grap is. (Trouw, 18 oktober 2013)</p> <p>Als witte Nederlander heb je bepaalde privileges die anderen niet hebben. Dit wil niet zeggen dat witte Nederlanders allemaal bewust racistisch zijn - vandaar de term 'institutioneel racisme'. (Volkskrant, 29 november 2013)</p> <p>Daarom ook is het zo belangrijk om hierover open en eerlijk met elkaar te discussiëren. Een bewustwordingsproces is de enige remedie tegen institutioneel racisme. Het is te makkelijk om te zeggen 'ik denk niet in rassen, dus racisme bestaat niet'. (Volkskrant, 29 november 2013)</p> <p>En ook niet als ze vernemen dat er achter blackface een inherente hatelijkheid zit, of historici horen opperen dat Piet is afgeleid van Afrikaanse kindslaven. Dit alles glijdt van hen af als een gebakken ei van teflon. Het heeft namelijk niets met hén te maken. Zij maken geen onderscheid tussen mensen met een witte en een donkere huid. Nooit gedaan ook. Wij zijn kleurenblind, dus laat ons kinderfeest met rust. (Volkskrant, 25 oktober 2013)</p> <p>Wie geen begrip opbrengt voor zwarte mensen die worden gekwetst door Zwarte Piet, gaat uit van zijn eigen beleving van het kinderfeest. Een denkfout. (Volkskrant, 12 oktober 2013)</p> <p>Maar Zwarte Piet is ons zo vertrouwd dat we niet in staat zijn er onbevangen met de blik van een buitenstaander tegenaan te kijken - voor Amerikanen is deze figuur politiek ondenkbaar, zoals de jood-met-kromme-neus dat sinds 1945 voor ons geworden is. (Volkskrant, 24 oktober 2013)</p> <p>Internationaal loop je steeds tegen een muur; Blackface wordt overal gezien als vuige karikatuur; Van zwarte mensen, een restant uit de slaventijd; Het maakt niet uit hoe vurig je belijdt (Volkskrant, 21 oktober 2013)</p>	4GB
Framing devices 7GB	Blanken begrijpen racisme niet door hun eigen ervaringen, Nederlanders kunnen niet objectief kritisch naar hun eigen cultuur kijken, institutioneel racisme, kleurenblindheid ("ik denk niet in rassen")	

4.2 Codering van uitingen van voorstanders van zwarte Zwarte Piet

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
<p>1NS</p> <p>“Neger/Slaaf” Zwarte Piet is geen neger of slaaf</p>	<p>Ik denk dat niemand Zwarte Piet als slaaf, Afrikaan, Surinamer, Antilliaan of een andere bevolkingsgroep met donkere huidskleur ziet. Iedereen ziet dat de kleur van Piet in de verste verte niet in de buurt komt van de verscheidenheid aan huidskleuren die in Nederland te bewonderen is. Zwarte Piet is Zwarte Piet. Een kindervriend. De rechterhand van Sinterklaas, geen slaaf. (AD, 31 oktober 2013)</p> <p>Mijn pieten zijn geen echte negers; Maar doodgewone schoorsteenvegers; Ik heb wel wat bewijs daartoe; Wat dacht je van de piet zijn roe?; En ook zijn prachtige kledij; Is functioneel en hoort daarbij!; Als je vaak door de schoorsteen schiet; Word je vanzelf een zwarte piet (Parool, 26 oktober 2013)</p> <p>Waarom hoor of lees je niets in de media waarom Zwarte Piet zwart is? Dat komt niet doordat hij een zwarte huidskleur heeft, nee, dat komt doordat hij door de schoorsteen vol roet moet om de cadeautjes in de kinderschoentjes te kunnen stoppen. Het is dus een met roet besmeurde (blanke) man in plaats van een negroïde man. Dit heeft dus totaal niets te maken met discriminatie. (Parool, 26 oktober 2013)</p> <p>Zwarte Piet is geen neger. Zwarte Piet is ook geen kindslaaf. Zwarte Piet komt ook niet uit de schoorsteen. Zwarte Piet is gewoon Zwarte Piet. Het is een geheel onafhankelijk fenomeen. Gelul vind ik het, als je er aanstoot aan neemt. (Volkskrant, 1 november 2013)</p> <p>Maar die oorringen, dat kroeshaar en die rode lippen dan? Ik antwoord: wat doet een negerslaaf met een roe? En waarom ontvoert deze kinderen in een zak, door de schoorsteen? Het klopt gewoon niet. Dat zijn heidense elementen, ouder dan de Bisschop van Myra. (Volkskrant, 15 oktober 2013)</p> <p>Heel akelig natuurlijk dat slavernijverleden en het is op geen enkele manier goed te praten, maar trek het niet naar 'nu'. Iedereen draagt een verleden met zich mee, het gaat er alleen om hoe je ermee omgaat. (Parool, 20 november 2013)</p> <p>Maar als dan vaststaat dat Piet een alsnog geknechte ex-slaaf is, en zijn uiterlijk dat bewijst, dan zouden we een Zwarte Piet hebben</p>	<p>1NK</p>

	<p>met een versleten strohoed, een vuil linnen hemd en broek, op blote voeten en met de littekens van de zweep nog op zijn rug. Geen gouden schoengespen en oorringen, en al helemaal niet een muts met pluim, dure pofbroek en kleurig hemd met kunstig gemaakte pofmouwen. Daarmee lijkt Piet juist weer op een - overigens ook geknechte - Moor uit Noord-Afrika. Dat is één van die andere mogelijke verklaringen van de oorsprong van Piet. (Volkskrant, 14 oktober 2013)</p> <p>Donkere mensen in dit land zijn veelal bruin. Als ik ze zie lopen, denk ik niet aan Zwarte Piet. Toen Zwarte Piet werd uitgevonden, waren zij hier nog niet. Zwarte Piet is zwart doordat hij door de schoorsteen moet. Sinterklaas is daar te oud voor. Ooit een bejaarde Piet gezien? (AD, 21 oktober 2013)</p>	
Framing devices NS	Zo ziet een neger er toch niet uit, Zwarte Piet doet mij niet aan een neger denken, Zwarte Piet is zwart door de schoorsteen	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
2GR "Geen Racisme" Zwarte Piet en het feest is niet racistisch	<p>Wat is er mis met een allochtoon die een goede baan heeft en nog wel bij een bisschop? Dat heeft toch niets met discriminatie te maken; integendeel: dat is juist integratie. Dus hou op met deze non-discussie. (Volkskrant, 16 november 2013)</p> <p>Sinterklaas is een blanke werkgever met een aantal gekleurde werknemers. Ik ken ook een Surinaamse werkgever die blanken als personeel heeft. Ik begrijp het probleem niet. (AD, 25 oktober 2013)</p> <p>„Als mensen zich zouden verdiepen in het Sinterklaasfeest, zouden ze zien dat het niet racistisch is. Het is een feest voor iedereen. In die traditie past geen racisme." (AD, 23 oktober 2013)</p> <p>Had Shepherd van de VN zich niet eerst kunnen verdiepen in deze traditie in plaats van het meteen te koppelen aan slavernij? Nu vergroot zij alleen de bewustwording van kleurverschillen. (AD, 25 oktober 2013)</p> <p>Ik heb zelf een aantal keren Sinterklaas mogen helpen, dat was heel leuk voor mij en al die witte en zwarte kinderen. Het had helemaal niets met racisme te maken, totaal niets. (Parool, 18 november 2013)</p> <p>Of Zwarte Piet van oorsprong iets te maken heeft met racisme en de verschrikkelijke slavernij is eigenlijk niet relevant. Het gaat immers</p>	1NK

om de **intentie** waarom men nu invulling geeft aan het Sinterklaasfeest. **Discriminatie is pas discriminatie als het discriminerend is bedoeld.** (Parool, 18 november 2013)

Ik denk dat het niet eerlijk is om **Nederland als racistisch te bestempelen**, simpelweg omdat de manier waarop mensen Sinterklaas vieren zogenaamde '**racistische connotaties**' heeft. **Racisme gaat niet over welke kleur mensen gebruiken om het gezicht van Piet te schilderen.** (Volkskrant, 28 november 2013)

Beetje jammer is wel dat de man die zichzelf opwerpt als de stem der gekrenkten - hij zat maandagavond aan tafel bij 'Pauw & Witteman' - **zelf zo'n sneue zwart-witdenker** is. (Trouw, 10 oktober 2013)

Het lijkt **onbegonnen werk** begrip te kweken voor onze **lange traditie**. Ze kunnen er simpelweg niet bij dat wij iemand zwart schminken, een krullenpruik opdoen, in een pakje hijsen en hem vervolgens als knecht van een blanke oude man op een kinderfeest laten verschijnen. (Telegraaf, 2 december 2013)

Zwarte Piet heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld van boeman met de roe tot een vrolijke, kindvriendelijke verschijning. Het zou mij niets verbazen als een wetenschappelijk onderzoeker tot de slotconclusie komt dat **Zwarte Piet een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de acceptatie van donkergekleurde medemensen in ons land.** (AD, 23 oktober 2013)

In onze hedendaagse samenleving is Zwarte Piet een **positief verbindend element**: het brengt vrolijkheid en is een gewaardeerd onderdeel van onze cultuur. Niemand ziet Zwarte Piet als een onderdrukte slaaf van een blanke baas, zeker kinderen niet. (NRC, 26 oktober 2013)

'Waar halen ze het vandaan om zich opeens zo druk te maken? Hoe lang is dit feest er al? **Waarom is het opeens discriminatie? Wat heeft de slavernij hiermee te maken?** Het is een feest. De slavernij is een verleden. Dat hebben we en dat gaat ook niet meer weg. **Heb het dan over de slavernij, maar ga niet Zwarte Piet hierbij betrekken.** Dat gaat nergens over.' (Volkskrant, 24 oktober 2013)

Het is onbegrijpelijk waar een **buitenlandse, die nog nooit een voet in Nederland heeft gezet**, de **brutaliteit** vandaan haalt om een **vernietigend oordeel** te hebben over een **oer-Hollandse traditie**. (Telegraaf, 26 oktober 2013)

We vieren gewoon een **gezellig volksfeest**, nemen elkaar op de hak, verwennen de kinderen met lekkers en geven elkaar leuke

	cadeautjes. Wat is daar fout aan? 'Zeurpiet' moet zijn mond maar houden en ons ons feestje gunnen . Met een beetje tolerantie houden we het graag gezellig! (Volkskrant, 24 oktober 2013)	
Framing devices 2GR	Ik ervaar het als leuk dus het niet racistisch, intentie, niks met discriminatie te maken, de betekenis van Zwarte Piet wordt niet begrepen, als je je verdiept in de traditie / als je er echt kennis van hebt dan zal je zien dat het niet racistisch is, de discussie zorgt juist voor racisme, het gaat om de betekenis die Zwarte Piet nu heeft.	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
3MW Minderwaardigheidscomplex	<p>In Het Parool van vrijdag word ik weer eens geconfronteerd met de jaarlijkse discussie over het fenomeen Zwarte Piet en de daaraan gelinkte veronderstelling van discriminatie. De heer Quinsy Gario moet toch wel een zeer gefrustreerde man zijn om Zwarte Piet te linken aan discriminatie. (Parool, 7 oktober 2013)</p> <p>Ik woon in een grote multiculturele wijk waar de mensen jaren geleden al hebben laten weten dat mensen met hun poten van hun Zwarte Piet af moeten blijven. Het lijkt mij dan ook verstandig dat Gario zijn frustraties en minderwaardigheidsgevoelens bij een psycholoog neerlegt in plaats van een onschuldig kinderfeest proberen te vernietigen. (Parool, 7 oktober 2013)</p> <p>Nee, ik ga de discussie over Zwarte Piet niet overdoen. Ze is het sop in de kool niet waard. En ik laat me niet opjagen door mensen die zich nog altijd slaaf van de plantages wanen en bij wie het gevoel voor de Hollandse traditie nog boven de horizon moet komen. (Telegraaf, 20 november 2013)</p> <p>Zwarte Piet is de kapstok waaraan de terechte constatering dat gekleurde mensen gediscrimineerd worden, opgehangen wordt. Het feit dat Roomyla het nodig vindt uitgebreid haar beroepsmatige kwalificaties te vermelden, bewijst dat discriminatie en zich vernederd voelen bestaan. (Volkskrant, 2 november 2013)</p> <p>Zal de opheffing van Zwarte Piet veel bijdragen aan het overwinnen van de zwarte pijn? Ex-first lady Eleanor Roosevelt zei: 'Niemand kan jou je minderwaardig laten voelen zonder jouw toestemming'. (Volkskrant, 14 oktober 2013)</p>	1NK
Framing devices 3MW	Probleem ligt bij mensen die het racistisch opvatten, minderwaardig, gefrustreerde mensen, zien overal racisme in, slachtoffers.	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
4GS Geschiedenis	<p>,Ik vind het een onzinnige discussie. Zwarte Piet is een kinderlijke traditie, met ringen door zijn oren en een vrolijk pakje. Hij is een speeltje uit de 19de eeuw." (AD, 26 oktober 2013)</p> <p>De vraag die ik uiteindelijk heb in de hele Zwarte Pietdiscussie is: waarom verdiept niemand zich in de wérkelijke geschiedenis van dit wijdverbreide culturele fenomeen en moet de VN eraan te pas komen om deze 'zaak' te onderzoeken, terwijl de antropologie alle antwoorden geeft? (Parool, 25 oktober 2013)</p> <p>Overigens zou het voor de criticasters leerzaam zijn om eens over de grens te kijken naar Zuid-Duitsland, Oostenrijk, Hongarije en aanverwante streken waar we figuren zien als Knecht Ruprecht, Klaubauf en Krampusz (ook Krampus). Daar is te zien dat 'Zwarte Piet' veel vroegere voorvaderen heeft! (Trouw, 16 oktober 2013)</p> <p>Een paar jaar later figureert in Het vrolijke prentenboek voor kinderen een zwarte zeeman die op een schoorsteenveger lijkt en zich misschien wel nooit wast. Vlak daarvoor komt dan Schenkman met zijn zwarte knecht. Het zwart heeft geen enkele andere functie dan: een onverwacht element in het verhaal. (NRC, 30 november 2013)</p> <p>Dat de helper van Sint Nicolaas een zwarte man was, werd in de negentiende eeuw, voor zover dat viel na te gaan in het krantenarchief van de Koninklijke Bibliotheek, nooit onvriendelijk benadrukt of op enige wijze misbruikt. Hij was in de eerste plaats: exotisch. (NRC: 24 oktober 2013)</p> <p>Wie beweert dat Zwarte Piet het domme knechtje is van Sinterklaas, heeft niet goed opgelet. (...) Moderne varianten waarbij het gaat om hogergeplaatsten (vaak van goede familie) en hun ondergeschikten (altijd van eenvoudige komaf). Steeds dient het hulpje om de beperkingen van zijn ogenschijnlijk superieure tegenhanger reliëf te geven. Een formule waarbij het contrast cruciaal is. Ik zou zeggen: Sinterklaas en Zwarte Piet: niks meer aan doen. (Volkskrant, 26 oktober 2013)</p> <p>Terwijl het Sinterklaasfeest dreigt te ontwaarden in een politiek steekspel en de discussie al lang niet meer gaat over de houdbaarheid van Zwarte Piet, maar over de onderhuidse spanningen die een multiculturele samenleving met zich meebrengt, laten historici opmerkelijk weinig van zich horen. Spijtig, want als hoeders van</p>	1NK

	de Nederlandse cultuur zouden zij kunnen laten zien dat Zwarte Piet geen terugkeer is naar de slavernij , zoals Verene Shepherd, het hoofd van de VN-Zwarte Piet-werkgroep, beweert. (Volkskrant, 24 oktober 2013)	
Framing devices 4GS	Betekenis is te achterhalen om vast te stellen of het wel/niet racistisch is, kennis van de geschiedenis en de oorsprong van Zwarte Piet laat zien dat het niet racistisch is, Zwarte Piet is een page/moor/bevrijde kindslaaf/schoorsteenveger.	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
5SP Sprookjes-figuur	<p>Het is een droom waarin Zwarte Piet een kameleon is, een toverbal van kinderfantasie. (AD, 24 december 2013)</p> <p>“Met de Surinamers die zich in Nederland vestigden, kwam ook de tongval mee, en die leek ontzettend geschikt voor zwarte Piet. Fatale fout. Piet werd van een fantasiefiguur een reële verwijzing naar de werkelijkheid. Er waren Surinamers die zich aangesproken voelden en gebruikt, op een onheuse manier.” (NRC, 22 oktober 2013)</p> <p>De ongelovige volwassenen weten dat Zwarte Piet niet zwart is, hij is zelfs vaak vrouw. Hij is zwart gemaakt. En als hij wel een Surinamer of Antilliaan is, weet hij dat hij in een toneelstuk optreedt. Zwarte Piet en Sinterklaas zijn niets anders dan een oeroude Europese traditie. Leg je daar nou maar bij neer. (Parool, 19 oktober 2013)</p> <p>'Vreselijk, na dertig jaar is er nog nauwelijks iets verbeterd. Ik snap niet hoe je aanstoot kunt nemen aan zo'n toneelfiguur' (Volkskrant, 11 oktober 2013)</p> <p>Er is niks mis met een gezonde discussie over de manier waarop het feest wordt gevierd," zegt eigenaresse Myriam Pol. "Maar ik zie geen reden voor een aanpassing van ons beleid. Ik beschouw het feest van Sint Nicolaas als een sprookje. De figuur van Zwarte Piet maakt daar onlosmakelijk deel van uit. Ik zie hem ook niet verdwijnen. (Parool, 17 oktober 2013)</p> <p>Wij vinden Zwarte Piet het tegendeel van serieus. Het fenomeen betekent helemaal niets. Er zitten misschien sporen in van Germaanse gruwelfiguren, maar dat is allang niet meer relevant. Het is gewoon iets leuks waar niemand enige bijgedachte bij heeft. (Trouw, 26 oktober 2013)</p> <p>Gewoon Zwarte Piet. Punt. Drie uitroeptekens. Allemaal gedoe. Het is een sprookje. Het is een grapje. (Volkskrant, 1 november 2013)</p>	2SP

Framing devices 5SP	Moet gezien worden als een sprookje, fantasiefiguur, het is een toneelstuk, niet serieus bedoeld, niet serieus opvatten	
---------------------	---	--

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
6KF Kinderfeest	<p>Kinderen kijken vaak heel anders, veel minder complex, tegen dit soort problemen aan dan volwassenen. (...) Dus laten we naar de kinderen luisteren. Sinterklaas is vooral hun feest, niet het feest van volwassenen.' (AD, 12 november 2013)</p> <p>Zwarte Piet heeft een erebaan naast Sinterklaas. Zie het als een symbool van vrijgevochten mensen. Natuurlijk zal er een ondertoon van onderdrukking te vinden kunnen zijn, maar dat speelt vooral in de hoofden van ouderen. Laat kinderen hun spannende feest vieren. Later kunnen ze nog volop over discriminatie discussiëren. (AD, 24 oktober 2013)</p> <p>We zijn volgens haar tijdens dit debat veel te veel bezig met hoe volwassenen het feest zien, `en te weinig met hoe kinderen het beleven'. „Zwarte Piet is voor kinderen als Nijntje. Ze zien Nijntje net zo min als wit konijn als ze Zwarte Piet als neger zien." (AD, 24 oktober 2013).</p> <p>Het gaat hier om een onschuldig kindervolksfeest dat absoluut niets van doen heeft met de slavernij van toen, waarvan we nu weten dat dit nimmer had mogen gebeuren. Daar is heus iedereen van overtuigd. (AD, 21 oktober 2013)</p> <p>Kleine kinderen hebben geen besef van racisme of discriminatie. Kinderen zien alleen maar Zwarte Piet die cadeautjes komt brengen en veel plezier maakt met jonge kinderen. (NRC, 22 oktober 2013)</p> <p>Dat mensen het willen afschaffen, daar schrik ik van. Sinterklaas is een kinderfeest, waarom kunnen we dat niet in zijn waarde laten? (Parool, 25 oktober 2013)</p> <p>Ik woon in een grote multiculturele wijk waar de mensen jaren geleden al hebben laten weten dat mensen met hun poten van hun Zwarte Piet af moeten blijven. Het lijkt mij dan ook verstandig dat Gario zijn frustraties en minderwaardigheidsgevoelens bij een psycholoog neerlegt in plaats van een onschuldig kinderfeest proberen te vernietigen. (Parool, 7 oktober 2013)</p> <p>Het gaat weer eens over Zwarte Piet. Quinsy Gario blijft kijken met zijn</p>	3KF

	<p>eigen ogen die discrimineren en beledigen. Geen enkel kind doet dit. (Parool, 7 oktober 2013)</p> <p>De helft van de stemmers vindt de discussie over Zwarte Piet ook alleen maar een probleem van volwassenen. De kinderen kan het niets schelen. En de helft van de stemmers vindt het erg dat het kinderfeest nu politiek wordt. Infantiel gepraat van volwassenen. (Telegraaf, 19 oktober 2013)</p> <p>We praten met onze 7-jarige zoon over de VN-reactie op Zwarte Piet. Volgens Floris kent deze mevrouw Shepherd het geheim van Zwarte Piet niet: het zijn witte mensen die bruin geschminkt worden omdat bruin een mooie kleur is en ze iets leuks voor kinderen willen doen. (Volkskrant, 24 oktober 2013)</p>	
Framing devices 6KF	Kinderlijke onschuld, niet voor kinderen verpesten, kinderen zien geen racisme, de anti-pieten maken er een racistisch feest van door racisme aan Zwarte Piet te verbinden	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
7BO Belachelijk Overdreven	<p>Inderdaad moet het Sinterklaasfeest worden afgeschaft vanwege de racistische inslag ervan. Tegenover de vitale, levenslustige zwarte mens wordt de blanke neergezet als een seniele sufferd die zonder de hulp van de zwarten tot niets in staat is. Dat wij blanke Nederlanders onszelf dit aandoen. Schande. (AD, 31 oktober 2013)</p> <p>Wat zijn wij toch vreselijke racisten. Zwarte Piet uitbuiten! Het is goed dat de VN-commissie zich erover buigt, ze zal zeker ook een oordeel vellen over de Amsterdamse grachtengordel. (AD, 24 oktober 2013)</p> <p>Ik ben blij dat de VN zich met de discussie bemoeien, gespecialiseerd als de organisatie is in heikele kwesties, zodat bloedvergieten tussen voor- en tegenstanders van Zwarte Piet kan uitblijven. Wellicht kunnen blauwhelmen de gemoederen komen bedaren. Dat de sfeer gespannen is, merkte ik toen mijn buurman mij voor grijze duif uitmaakte. Ik heb direct aangifte gedaan wegens een racistische opmerking jegens postduiven. Ik hoop dat de VN spoedig een oplossing vinden voor die pietluttigheid. (AD, 23 oktober 2013)</p> <p>En er zal ook serieus gekeken worden of de Sint voortaan niet meer op een witte schimmel gaat rijden, maar op een zebra. Het zogenaamde compromispardje. Het meelopen van dit zwart-witte dier scheelt een hoop discussie binnen de Nederlandse maneges waar de eigenaren van donkere paarden zich al jaren gediscrimineerd voelen. Ook de Negerklaas is een serieuze optie. En er komt ook</p>	4BZ

	<p>onderzoek of een traumacentrum voor kinderen, die geestelijke beschadigingen door een ontmoeting met een zwarte piet hebben opgelopen, nodig is. (NRC, 16 november 2013)</p> <p>Stop eens met dat knechtgezeur en blijf van ons feest af! De negatieve energie die deze feestverknallers aanwenden, kunnen ze beter gebruiken om in de derdewereldlanden hand-en-spandiensten te verrichten. (Parool, 7 oktober 2013)</p> <p>Raar eigenlijk dat de Partij voor de Dieren nooit bezwaar heeft gemaakt tegen het misbruik dat de Goedheiligman al vele jaren maakt van zijn schimmel. Het kan in deze tijd toch niet dat zo'n edel dier door deze zogenaamde Goedheiligman gedwongen wordt bij nacht en ontij over allerlei duistere daken te klauteren? (Trouw, 25 oktober 2013)</p> <p>Dus een comité dat een kinderfeestje organiseert waarbij een bejaarde in een rode jurk op een stoomboot de stad komt binnenvaren, waarbij zwart geschminkte jongeren snoep uitdelen, zou openlijk hufterig gedrag propageren en de mensenrechten schenden? In welk universum zou Gario leven? (Trouw, 10 oktober 2013)</p> <p>Het Zwarte Pietendebat van 2013 was wederom zeer de moeite waard. Dit toch wat pietluttige onderwerp wordt door de diverse scribenten in het algemeen flink serieus benaderd. (Volkskrant, 2 november 2013)</p> <p>Onlangs vernam ik dat er bij het bureau 'Melding Discriminatie' een brief is aangetroffen van een Lap. Uit Lapland dus. Hij vond dat het maar eens uit moest zijn met dat vreselijke beeld dat hier iedere decembermaand van de Kerstman wordt neergezet. Als een mummelende oude man wiens vocabulaire hoofdzakelijk bestaat uit 'ho ho ho'. Daarmee de indruk wekkend van een debiele figuur die na al die jaren nog steeds niet in staat is zijn rendieren onder controle te krijgen. Die Lap heeft een punt. Het zou goed zijn als wij, nu we toch bezig zijn, ook dit probleem in de discussie betrekken. (Volkskrant, 22 oktober 2013)</p>	
Framing devices 7BO	Discussie is overdreven, belachelijk, discussie is niet serieus te nemen, alleen een probleem in de Randstad, sarcasme	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
8BZ Belangrijkere	Zwarte Piet een vorm van discriminatie? Het is een traditie, een kinderfeest . Wat discriminatie is, is dat je niet mag solliciteren in de thuiszorg . Bulgaren en Oostblokkers zijn goedkoper. Schandilig .	4BZ

Zaken	<p>(AD, 8 oktober 2013)</p> <p>De VN heeft wel wat beters te doen dan klagen over Zwarte Piet. (NRC, 26 oktober 2013)</p> <p>We geven Sneeuwwitje toch ook geen blonde pruik. We maken van de 7 dwergen toch ook geen reuzen, omdat we anders kleine mensen beledigen? Dus geen gekleurde Pieten, maar gewoon zwarte. Laat VN-onderzoeker Shepherd zich maar met ernstigere zaken bezighouden. (AD, 24 oktober 2013)</p> <p>Als Verene Shepherd, hoofd van een werkgroep die opkomt voor de belangen van mensen met een Afrikaanse achtergrond, een brief namens de Verenigde Naties schrijft, dan schrijft zij die namens 193 landen, waartoe behoren: Afghanistan, China, Cuba, Irak, Iran, Jemen, Libië, Noord-Korea, Pakistan, Saudi-Arabië, Somalië en Syrië. Er worden negenjarige meisjes uitgehuwelijkt op deze planeet. Er worden homo's opgehangen, verkrachte vrouwen gestenigd, onschuldigen opgesloten omdat zij een andere politieke of religieuze mening dan hun overheersers zijn toegedaan. Er worden christelijke kerken in de brand gestoken, kinderen ritueel besneden, dieren ritueel geslacht. Bij de burgeroorlog in Syrië, waar gifgas wordt gebruikt en burgers zonder proces worden onthoofd, kijkt de VN machteloos toe. En in de VN-Veiligheidsraad mocht onlangs het barbaarse Saudi-Arabië aanschuiven, hetgeen het land overigens weigerde, omdat het de raad niet in staat acht conflicten op te lossen. Dat mag allemaal gebeuren. Maar Zwarte Piet, een kindervriend nota bene? Schande, schande, schande! Discriminatie! (Telegraaf, 21 oktober 2013)</p> <p>De vreugde die zowel blanke als donkere kinderen aan het Sint Nicolaas-feest beleven, zegt mij meer over de mensheid dan die enkeling die zich bezighoudt met discriminatie en slavernij. Deze mensen moeten hun mond opendoen over de nu nog heersende slavernij en onderdrukking van mensen in China, India en in de Arabische wereld. Maar daar hoor je ze niet over. (Trouw, 21 oktober 2013)</p> <p>Ik heb betere dingen te doen. Laten we ons druk maken over de pietenboot die bij Lampedusa is omgeslagen. Ga in Syrië kijken. Kijk wat er echt aan de hand is. (Volkskrant, 1 november 2013)</p>	
Framing devices 8BZ	<p>VN heeft wel iets beters te doen, ergere problemen in de wereld, voorbeelden: Syrië, honger in Afrika, verkrachting, homo-rechten, vluchtelingen, moorden, echte slavernij.</p>	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
9PC Politiek Correct	<p>Ik had niet verwacht dat Van der Laan dezelfde rubberen ruggengraat zou hebben als Cohen. (Parool, 25 oktober 2013)</p> <p>Ja hoor daar zijn ze weer! De pepernoten liggen amper in de schappen of de politiek-correcten en overige zure lieden willen voor de tigste keer het ons blijmakende en zeker niet discriminerende Sint-en-Pietfeest van alle luister ontdoen! (Parool, 7 oktober 2013)</p> <p>Kwalijk is echter dat vele, vooral links georiënteerde Nederlanders haar kloeke woorden als manna opzuigen. Het lijkt wel of de beruchte jaren zestig en zeventig zijn teruggekeerd, toen wij ons, aangezet door de politicus (wijlen) Joop den Uyl, een 'weg met ons'-filosofie ontwikkelden. (Telegraaf, 26 oktober 2013)</p> <p>Het feest wordt met groeiend succes als Ku Klux Klan-festival geframed. Door boze actievoerders tegen de gemeentevergunning voor de Amsterdamse intocht. Door opinieschrijvers die snakken naar nieuwe politiek correcte stereotypen. En door politici die kennelijk liever zien dat individueen niet emanciperen, maar als onderdeel van een gekwetste groep rancune kweken. (Telegraaf, 18 oktober 2013)</p> <p>Het verpesten van de sinterklaastraditie door een handvol zeurpieten wordt door miljoenen Nederlanders gevoeld als een aanslag op hun jeugdherinneringen, als een aanval op een tijd zonder links politiek-correcte dramkonden, aan een tijd dat je aan de hand van je moeder of op de schouders van je vader Sint en Piet per boot zag aankomen. (Telegraaf, 12 oktober 2013)</p> <p>In het geval van Zwarte Piet zwijgen de politiek-correcte media of tonen in een enkel geval begrip voor de gekleurde medemens met zijn slavernijcomplex. (Telegraaf, 8 oktober 2013)</p> <p>Je kan niet zomaar ongestraft een archetype veranderen. Je kan dus van Zwarte Piet geen Groene Piet maken. Ja, het kan wel, maar dan is het geen archetype meer. Dan blijft er niets meer van over. In het klein heb je dat ook met eenvoudige consumptieartikelen. Als je een archetypisch stuk snoepgoed als een 'negerzoen' een andere naam geeft - zeg 'gevulde chocoladekus' - dan is het geen echte negerzoen meer. De hele smaak is dan ook meteen verdwenen. Maar nee hoor, de Nederlanders zijn weer eens roomser dan de paus en in geen enkele supermarkt is nog een fatsoenlijke negerzoen te vinden. Politiek correct heet zoiets. (Volkskrant, 19 oktober 2013)</p>	4BZ
Framing devices 9PC	Politiek correct ten koste van de Nederlandse cultuur, linkse politici, politiek correcte media en politici, Guttmensch	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
10AS Aanstellers	<p>Waarom krijgt een stel gefrustreerde zielepieten zo veel aandacht, ook van de VN? (AD, 21 oktober 2013)</p> <p>Maandagavond, na een heerlijke nazomerdag, schoof bij Pauw & Witteman de antizwartepietactivist (doe er uw voordeel mee bij het Scrabbelen) Quincy Gario aan. (AD, 9 oktober 2013)</p> <p>Want activisten kunnen zonder activisme moeilijk leven, het is alsof de bodem uit hun bestaan valt. Ze voelen zich bovendien aangemoedigd als ze ten dele hun zin krijgen. Wat staat ons dan te wachten? Moeten we straks de woorden roetmop en zwartje uit de Van Dale schrappen, krijgt bondscoach Louis van Gaal verwijten als hij zwarte spelers passeert, moet de P.C. Hooft-prijs een zwarte winnaar krijgen en eist Prem meer zwarte gasten in de talkshows waar hij aan deelneemt? Ik wil geen zwartkijker zijn, maar als dat gebeurt zie ik het donker in. (NRC, 24 oktober)</p> <p>Met verbazing en irritatie heb ik de afgelopen weken de discussie gevolgd over Zwarte Piet. Een klein groepje is erin geslaagd heel veel media-aandacht te trekken door een aantal mijns inziens provocerende acties. (Parool, 18 november 2013)</p> <p>In de Zwarte Pietdiscussie dreigen we af te glijden naar de toestand dat een kleine groep boeroepers en full-time slachtofferrolliefhebbers gaat bepalen hoe het Sinterklaasfeest gevierd dient te worden. (Parool, 25 oktober 2013)</p> <p>Het is zoals een zwarte mevrouw uit de Bijlmer mij zei: dat zijn de zeurpieten! Lieve medeburgers: blijf niet hangen in slachtofferschap! (Parool, 19 oktober 2013)</p> <p>Zwarte Piet is sinds eind jaren zestig een verdachte figuur geworden. Hij wordt vooral door allochtone, gekleurde nieuwe Nederlanders gezien als een pijnlijke herinnering aan de slavernij. Zoals bekend is die door Nederland al 150 jaar geleden afgeschapt en er is dus thans niemand meer bij ons die slaaf is geweest of die slaven heeft gehouden. (Telegraaf, 26 oktober 2013)</p> <p>Afgezien van het feit dat het veelal onduidelijk is wat een universiteit onder sociale wetenschappen beschouwt, is het nodig te weten dat Verene Shepherd een radicaal-linkse activiste is. Zij eist schadevergoeding van landen die zich vroeger</p>	4BZ

	<p>met slavernij bezighielden. (Telegraaf, 26 oktober 2013)</p> <p>Laat dat de ambitie zijn voor de opvoeding in Nederland. Zoiets stimuleer je niet door alles wat moeilijk ligt, uit de weg te ruimen. Onder wie Zwarte Piet. Dat vergroot de taboes, bevestigt slachtofferdenken en leert niemand om het beste voor zichzelf te doen. Namelijk: op eigen kracht loskomen en wegblijven van wat hem niet zint. (Telegraaf, 18 oktober 2013)</p>	
Framing devices 10AS	Beroepszeurders, aanstellers, zielepieten, worden te serieus genomen, activisten, willen media-aandacht, provoceren, slachtofferrol, (strategisch) slachtofferschap, zeurpieten	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
11IA Integratie, Allochtonen	<p>Geen gekleurde Pieten bij de intocht, maar alle intochten verbieden. Sta alleen nog toe dat Sinterklaas in huiselijke kring wordt gevierd, mits de gordijnen gesloten zijn. En dan ook geen zichtbare vieringen van Offer- en Suikerfeest. Ook die roepen bij een aantal mensen irritaties op. (AD, 23 oktober 2013).</p> <p>Hoe is het mogelijk dat ingeburgerde Nederlanders zo'n ophef kunnen maken over een in mijn ogen onbenullig standpunt over de kleine (zwarte) Piet. Het is echt Surinaams om daar ongelooflijke stampij over te maken. (Parool, 19 oktober 2013)</p> <p>Zwarte Piet een make-over te laten ondergaan om hem aan te passen aan de nieuwe tijd? Omdat sommigen zich hierbij niet gelukkig voelen? Maar hoe zit het ook alweer met boerka en hoofddoek... daar voel ik me helemaal niet gelukkig bij... en past ook niet bij de moderne tijd. En dat zie ik 365 dagen per jaar. (Parool, 19 oktober 2013)</p> <p>En ik laat me niet opjagen door mensen die zich nog altijd slaaf van de plantages wanen en bij wie het gevoel voor de Hollandse traditie nog boven de horizon moet komen. (Telegraaf, 20 november 2013)</p> <p>Ik vind juist dat we nog steeds veel te tolerant zijn tegenover vreemde culturen. Waarom moeten wij ons aanpassen? Zij komen toch in Nederland wonen? Als ik op vakantie ga, pas ik me ook aan de daar heersende omgangsvormen aan. (Telegraaf, 22 oktober 2013)</p>	5IC

	<p>Ik moest daarbij denken aan het feit dat Zwarte Piet sinds zijn invoering in Nederland in het midden van de 19de eeuw geen neger slaaf was, maar een Moor. Vroeger woonden er immers veel Moren (Noord-Afrikanen) in Zuid-Spanje. Sinterklaas kwam sinds die tijd immers per schip uit Spanje naar Nederland en nam dus Moorse bedienden mee. Misschien zouden we voor de Zwarte Pieten dus ook maar beter onze Noord-Afrikaanse landgenoten kunnen inzetten om snoepgoed en cadeautjes uit te delen. Wellicht helpt dat bij de integratie! (Trouw, 16 oktober 2013)</p> <p>Men vergeet in de discussie rond integratie voortdurend dat de bevolking van Nederland tot begin jaren zestig bijna uitsluitend uit blanken bestond. In dertig jaar tijd hebben die mensen, onder wie ikzelf, hun land volkomen zien veranderen. Symptomatisch is de discussie rond Zwarte Piet die zich de laatste paar jaren herhaalt maar nu tot een belachelijk hoogtepunt is gekomen. Zelfs de Verenigde Naties bemoeien zich ermee, het moet toch niet gekker worden! (Volkskrant, 26 november 2013)</p>	
Framing devices 11IA	Nederlanders moeten steeds aanpassen aan allochtonen, kritiek op integratie en assimilatie van allochtonen, scheiding wij/zij, benoemen van buitenlandse (vooral islamitische) gebruiken: Suikerfeest, hoofddoek, ritueel slachten.	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
12DM Democratie, Minderheid	<p>Nooit zal ik op deze partij [PVV] stemmen, maar ik krijg door dit soort pietluttigheden wel begrip. Iedereen mag in onze democratie zeggen wat hij of zij vindt, maar men moet wel de mening van de meerderheid respecteren. (AD, 24 oktober 2013)</p> <p>Dit is de situatie: sommige zwarte en bruine en gekleurde en ook een paar blanke Nederlanders voelen zich gekleineerd door Zwarte Piet. Gekwetst. Al met al halen ze geen meerderheid in het parlement, maar daar trekt de kwetsuur zich niets van aan, en de magie trouwens ook niet, want één iemand is al in staat om die de nek om te draaien. (NRC, 22 oktober 2013)</p> <p>Het kan toch niet zo zijn dat een twintig tal gekleurde mensen ons feest zo kunnen benadelen en dit in de toekomst willen veranderen? (NRC, 22 oktober 2013)</p> <p>Dat een klein groepje hier racisme van wil maken, is ronduit</p>	51C

	<p>beledigend. Racisme is een zware, afschuwelijke beschuldiging. (Parool, 18 november 2013)</p> <p>De agitatie tegen Zwarte Piet voldoet immers aan vier fundamentele wetten voor succes: (...) Trek je niets aan van de meerderheid. Je hoeft het volk niet te overtuigen, als je de opinieleiders en beleidsmakers maar voor je zaak weet te winnen. (...) Dan volgen schoorvoetend de eerste, linkse politici wel - Andrée van Es, Eberhard van der Laan. (Parool, 30 oktober 2013)</p> <p>Kunnen we geen referendum houden: voor of tegen de zwarte Piet ? Dan zijn we eindelijk af van dat telkens terugkerende gezanik. Er zijn warempel wel belangrijkere kwesties om over na te denken en te spreken. (Parool, 25 oktober 2013)</p> <p>Als je Zwarte Piet geel maakt, krijg je de afhaalchinees achter je aan. Zo blijf je doorgaan. (Volkskrant, 1 november 2013)</p> <p>Die 21 [bezwaarmakers tegen de intocht in Amsterdam] verpesten het voor de rest van Nederland. (Telegraaf, 19 oktober 2013)</p> <p>Met andere woorden: de grootste roeptoeters moeten dus hun zin krijgen, ongeacht de geldigheid van hun argumenten en ondanks het feit dat de overgrote meerderheid van de Nederlanders met Zwarte Piet niets fout bedoelt en het Sinterklaasfeest wil houden zoals het is? Dan is het einde zoek. Dan hebben de brutalen niet meer de halve, maar inmiddels de hele wereld. (Volkskrant, 25 oktober 2013)</p>	
Framing devices 12DM	Niet willen aanpassen aan een minderheid, oproep tot referendum, democratie, meerderheid respecteren, maar een kleine groep herrieschoppers die het voor de rest verpesten	

Code in open codering	Uiting	Code in axiale codering
13NT Nederlandse Traditie	<p>Ook de taliban vernietigen al het culturele erfgoed dat niet met hun gedachtewereld overeenkomt. (AD, 25 oktober 2013)</p> <p>Ik hoop van harte dat de VN ons kinderfeest als traditie en cultureel erfgoed in bescherming nemen. (AD, 24 oktober)</p> <p>Ziekelijk, walgelijk, slap, bezopen; ik kan niet genoeg woorden vinden om mijn afschuw over de dreigende afschaffing van Zwarte Piet in Amsterdam uit te spreken. Buigen we niet voor moslimextremisten, dan buigen we wel voor extremisten uit</p>	6TR

	<p>andere bevolkingsgroepen die we willen paaien. (Parool, 25 oktober 2013)</p> <p>Maar wanneer is het genoeg voor deze mensen? Wanneer alle Sinterklaasliedjes zijn aangepast of op een zwarte lijst zijn geplaatst? Wanneer al het cadeaupapier is aangepast aan hun wensen? Wanneer alle Sintfilms alsnog gecensureerd worden? Wanneer alle deelnemers en toeschouwers bij de intocht gestrest langs de kant staan bang om iets verkeerd te roepen? Dergelijke talibannisering van een kinderfeest lijkt me niet gewenst. (Parool, 25 oktober 2013)</p> <p>Wat volgt? Wat staat ons nog meer te wachten in Nederland? VN: Hulpje van Sinterklaas is racistisch; Partij voor de Dieren: Met Pasen maken de kippen overuren bij het leggen van de eieren; Diabetesvereniging ageert tegen het Suikerfeest; Natuurbescherming voert actie voor behoud van de sparrenbomen met Kerstmis; de regering pleit voor afschaffen tweede pinksterdag, paasdag, kerstdag, want de Nederlanders hebben te veel vrije dagen; Gaat dit alles op de schop als gevolg van een tolerant Nederland en een gastvrij en gelovig Nederland? (Telegraaf, 23 oktober 2013)</p> <p>„Wat een domme discussie elk jaar opnieuw. Dit is een handjevol mensen die een prachtige traditie om zeep willen helpen." (AD, 21 oktober 2013)</p> <p>De kans bestaat dat een stokoude traditie de nek wordt omgedraaid. (Parool, 17 oktober 2013)</p> <p>Sinterklaas is een kinderfeest dat hier al eeuwen wordt gevierd. Laat het zo blijven en gun ons, de blanke Nederlanders onze eigen tradities. (Volkskrant, 26 november 2013)</p>	
Framing devices 13NT	Vernietigen van cultureel erfgoed, angst voor verlies van Nederlandse cultuur, in Nederland zijn we te tolerant en gastvrij, we moeten cultureel erfgoed in bescherming nemen, dreigende afschaffing, 'moslim'-termen: talibannisering van een kinderfeest, buigen voor extremisten.	

Bijlagen (digitaal)

[Bijlage 5: Publieke uitingen vanuit politiek: persberichten en brieven](#)

- 5.1 Persbericht van de gemeente Groningen (2013)
- 5.2 Persbericht van de gemeente Amsterdam (2013)
- 5.3 Persbericht van de gemeente Amsterdam (2014)
- 5.4 Persbericht van de gemeente Gouda (2014)

[Bijlage 6: Publieke uitingen vanuit bedrijven: persberichten en advertentie](#)

- 6.1 Persbericht van HEMA (augustus 2014)
- 6.2 Persbericht van HEMA (september 2014)
- 6.3 Persbericht van Albert Heijn (2014)
- 6.4 Advertentie van Albert Heijn (2014)

[Bijlage 7: Facebookberichten Zwarte Piet is Racisme](#)

- 7.1 Facebook ZPIR - En dan gaat het snel... (oktober 2013)
- 7.2 Facebook ZPIR - OPROEP Na een jaar van onderhandelen... (november 2013)

[Bijlage 8: Facebookberichten Pietitie](#)

- 8.1 Facebook Pietitie - Wow wat gaan we lekker, statement VN (oktober 2013)
- 8.2 Facebook Pietitie - Wat een geweldige foto (november 2013)

[Bijlage 9: Opini artikelen en ingezonden brieven uit Algemeen Dagblad](#)

[Bijlage 10: Opini artikelen en ingezonden brieven uit NRC Handelsblad](#)

[Bijlage 11: Opini artikelen en ingezonden brieven uit Het Parool](#)

[Bijlage 12: Opini artikelen en ingezonden brieven uit De Telegraaf](#)

[Bijlage 13: Opini artikelen en ingezonden brieven uit Trouw](#)

[Bijlage 14: Opini artikelen en ingezonden brieven uit de Volkskrant](#)